

86.240/141

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

WOLFF
KARL
1874
1875
1876

OSZK

~~RE 256~~
(1. held.)

~~ER 464~~

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

JÖSIRÁ MUKOS

M U N K A T.

5.

5.

OSZK

Gróf Sándor Károly

ROY KÖRTÉRTES HAS FÉSTEN

NOVÉLA ROY KÖRTÉRTEN

1811

HUNGARIAN GAZETTE

JÓSIKA MIKLÓS

M U N K Á I.

U J F O L Y A M.

TIZENEGYEDIK RÉSZ.

EGY KÉTEMELETES HÁZ PESTEN.

NOVELLA EGY KÖTETBEN.

PEST, 1847.

HECKENAST GUSZTÁV TULAJDONA.

EGY

KÉTEMELETES HÁZ

PESTEN.

NOVELLA EGY KÖTETBEN.

IRTA

JÓSIKA MIKLÓS.

PEST, 1847.

HECKENAST GUSZTÁV TULAJDONA.

I.

Ha minden háznak történetét, vagy, mondánók, regényét tudhatná valaki, mely Pesten áll, épül vagy szétromboltatik, hogy helyette más és pompásabb emelkedjék: valóban érdekes legenda-gyűjteményt lehetne szerkesztni.

E szép magas házak olly békesen nyugosznak alapjaikon, s olly csendesek külről, mikép az ember azt hinné, hogy azokban a lakók élete semmiben nem válik el a mindennapi üzelmek megszokott vonadalmától. — Reggel a kabátos és trenninges lakók már hajnalban elkezdik vándorlásukat; s ez nap hosszában így foly, néha idegenekkel váltakozva, kik abba ki- s bejárnak. — A hölgyek többet ülnek otthon; ollykor az ablakok mögött látja őket a szem, valamivel, sokszor semmivel, elfoglalva; bár néha a vagyonosok, neki-öltözködve, mint pávák vagy

szerény Sylphidek, ki- s bejárnak a kapun, míg az esti óra üt, s mint kasza a méhek, kilencz óra tájban megkezdetik a hazatérés, s néha egyig, kettőig s tovább tart éjfél után.

Mindenesetre a legélénkebb egyéniség, estve kapuzárás után, a házmester, kinek arcza többnyire valóságos személyes leírása a lakóknak. — Ki figyelemmel tekinti őt, midőn kaput nyit, s a jövőre savanyu képet csinál, bár ez leemeli kalapját előtte: az ember szinte fogadni merne, hogy a jött vagy a földélben, vagy föld alatt lakik. — Azután fokenként dagad és apad a házmesteri nyájasság, mint ár és apály. — Egynek jó éjt mond; másik előtt némán emelint süvegén; míg ennek mosolyogva s mélyen hajtja meg magát; amazt pedig éppen az első emeletig kíséri lámpájával.

Olly ház, mellynek két emelete van, három világot képvisel. Mindegyikében ezen emeleteknek egy vagy több család lakik, — s mindezeknek külön, hosszú életregényük van. — Ollykor bársonyborított falai mögött az első, ugy nevezett szép emeletnek gond és bánat tenyésznek: míg a második egyszerűbb butorzatán vidám életöröm nyujtózik. — Néha, a földszint hátulsó udvarlakói közt, sorsukkal megelégedett egyszerű emberek találkoznak: míg az emeletekben

perpatvar zajong. — Máskor mindez fordítva van: a ház fénylakában gazdag, gondtól-ment lakók örülnek életöknek: vidáman lakomáznak, pompás fogatokon járnak ki s be: míg a második emeletben valami szürke torzalak, valami csendes uzsorás, vagy csődalatti kereskedő tölti bús számításai, vagy arany reményei közt óráit, — soha sem örülvén a jelennek, s mindig tovább tolván magától az életet, mintha a jelen nem volna jelen, s jelentősége csak a jövő álmaiban s ábrándjaiban léteznék.

Néha alant, a sötétebb földszinti lakokban nyomor és keserv, tápgondok s hiusult remények ütik föl komor táborukat. — A szegény emberek, kik szédelegve járnak ki s be, kiknek arczaian mosoly nem ül, — mitsem tudnak az élet örömeiről. A csecsemő, anyja emlőiből már a szenvedés epéjét szivja magába, s a kora halál magvával ereiben, növényileg sorvad oda napról napra.

Oh! ti magas pesti házak! — ti fénylő ablakok, ti sima falak góth czikornyáitokkal, ti selyem- és bársony-borított hézagok, s ti szűk, sötét szállások, melyeket perczegő fillérgyertyák világítanak, — mennyit tudnátok ti szólalni! — mennyi csel, ármány szövődik falaitok közt; mennyi titkos, zajtalan erény sorvad el héza-

gaitokban, s mennyi ravasz, titokteljes, néha czégéres és szemtelen bűn ólál s intéz lest halálhelletével.

Pestnek valamellyik főutcájában szép, mintegy tizenöt évvel ezelőtt épült, kétemeletes ház van. Nem akarjuk azt közelebbről s részletesebben leírni, tág tért engedvén a gyanításoknak és sejtelmeknek, — a ki akarja, felkeresheti azt a nem olly rég épült házak pompás serege közt.

Mondják: egy gazdag bécsi kereskedő építtette, — s mikor a kész háznak kulcsai kezeibe adattak, egy volt ez Pest legszebb házai közül. — Állítólag kétszázezer p.forintba került, minek fele kölcsönpénz volt, s az alig felépült házra első helyen lön betáblázva.

Most számtalan szebb, nagyobb, kényelmesebb s költségesebb ház van Pesten; de alig egy, mellynek élete olly csudás változatokon ment át.

Nyolcz év óta e lakot különös bal- vagy jó-jóslatu végzet kísérte. Az első évben az első emeletet, melly különösen tehetős lakók számára volt felkészítve, gazdag család bérlette ki, igen drágán; azt gyönyörűen kárpítoztatá s bútorait Bécsből hozatta. A második év elején már e gazdag család megbukott s felmondotta

szállását, mellynek fényes butorzata árvereztetett.

Azon család, melly a második emeletet birta, most az elsőbe költözött; a földszinti szállások birtokosai pedig — négy szegény család — a második emeletbe vándoroltak.

A láthatlan lakura, ki folytonosan Bécsben lakott, ügyvivője által a házbért jóval fölemeltette, az alsó osztályba egy csizmadia- s egy üveges-családot szállított be. A régi házmestert elkergette, s helyette mást fogadott.

A jövő évben az első emelet lakói újra megbuktak, s a vándorlás alulról föl s felülről le, újra megtörtént; a házmester pedig újra el lön kergetve. Így folyt ez nyolcz egész év alatt. — Csak egyetlen ember, kinek hátul az udvarban két szobácskája volt, s kit a lakók közül alig ismert egy-kettő, nem mozdult ki helyéből a ház építése óta.

* * *

Két évvel ezelőtt a háznak lakói újra megtevék szokott vándorlásukat alulról föl s felülről le. S egy Sackräumer nevű kereskedő, ki az első emeletben lakott, kicseppent a házból, s a hitelenek mindenét elkobozták: mig az alsó osztály néhány új lakót nyert.

* * *

Mivel történetünk voltaképen itt kezdődik: elkerülhetlen, hogy a ház lakóival meg ne ismerkedjünk, s azokat kissé részletesebben le ne írjuk.

Legelőbb is a házmesterrel jövünk érintkezésbe.

Ez egy ötven éves német ember volt: Haderer nevű. — Külsője nem birt semmi meglepővel; s talán a többi házmesterektől csak anynyiban különbözött, hogy midőn három személyből álló családjából az éjjeli kinyitás sora reá került, ő mindig tisztességes hálókabátban vitte ezt véghez, s fején török fesz ült.

Arcza kissé ránczos volt, s haja őszbe vegyült; egyébiránt erőteljes, vaskos egyént van szerencsénk benne megismertetni, ki nem igen nézett az emberek szeme közé.

Ő hátul lakott, az elég tágas udvar bal szögletében, s két szobája volt, mellyekhez egy konyhán át kellett menni. Lakását senki sem téveszthetné el; mert ajtaja fölött fekete táblán fehér betűkkel, lehetett németül olvasni: Hausmeister.

Neje — vagy a kít annak hittek — gömbölyű, nálánál 10—12 évvel fiatalabb nő volt, ki arczát pirosítóval szépítgeté s valaha nem rut lehetett. Jelenben termete kiment sodrából, s

főleg mellszobra nagy hajlamot mutatott a leereszkedésre.

Egyetlen 16 éves leányukat Sallerlnek nevezték, — igen csinos hölgyecske volt, s ha kiment sétálgatni — mit igen gyakran tett —, őt a váczi utczában vagy vasárnaponként az egyházban alig-ha valaki házmester-ivadéknak tartandá.

A mi a kis család életrendét illeti : arról keveset mondhatunk. Haderer a házmesterség mellett kapocscsináló volt s neje mosóné : ők tehát el voltak otthon foglalva, s csak vasárnaponként s ünnepnapokon lehetett az örpárt, lehetőségig kimosakodva s felpiperézve, a város erdejében sétálgatni s néha ozsonnázni látni.

Fräulein Sallerl pedig — mert így nevezték őt — a német színházban a ballet-személyzethez tartozott; s neki a városban néhány barátnéi voltak, kiket gyakran meglátogatott, s kiknek fontos dolgaik lehettek vele : mert alig telt el nap, hogy utána ne küldjenek. A kedves Sallerl mindig nagy készséggel engedett az illy meghívásoknak és sokat volt a házon kívül. Ha otthon mulatott, idejét himzés-, guitározás- és német lovagregények olvasásával töltötte. — Atyját Sének, anyját Frau Mutter-nek szólitotta ; s mindkettőtől meglehetősen el volt kényeztetve.

Földszint utca felől két tágas bolt volt. Ezek

egyikét egy posztó-kereskedő, másikat egy nürnbergi árus birta.

Az udvar egyik oldalán fészerek, a másikon ólak s két raktár nyultak. Ezeken s a házmester szállásán kívül még két szállás volt alatt. Egyikben egy gazdag pesti uraság komornyikának neje lakott: míg a másikat, melly szemben volt a házmester lakával, azon ember használta, ki, mikép felebb mondva volt, a ház építése óta ki nem mozdult abból.

A második emeletben most Stanarics János tehetős borkereskedő lakott, nejével s két csinos leányával, a tizenkilencz éves Marieval s a tizenöt éves Herminevel.

Stanarics a mult évben ugyan e házban azon három szobából álló földszinti szállást birta, mellyben most a komornyikné lakott. Mondják: közel Pesthez nem rég vett jószága volt, mellyet egy zsidó birt haszonbérben. Igen jól folyhattak dolgai: mert miután a mult éven az egész második emeletet bíró gróf Árnay-család az első emeletet vette ki három szoba hiján, melly ugyan ki volt véve, de birtokosuk még beléjük nem költözött: Stanarics a második emeletet foglalta el, bár ennek árát a lak ura háromszáz pengő forinttal nevelte.

Stanarics szépen kibutoroztatta azt. Marie

kisasszonynak különszobája volt, míg a fiatalabb, nevelőnéjével lakott. — A Stanarics-pár jó szakácsnét tartott. Asztalukon minden héten háromszor pecsenye volt. S Stanarics, kit tekintetes urnak neveztek, nejét pedig s leányait nagysággolták, — négy zártszéket bérlett a magyar játékszinben.

Bár Marie kisasszony a tizenkilencz évet betöltötte: mióta a második emeletbe költöztek, franczia és zongora-órákat vett. Délutánként az egész családot kissé rossz izlésű kocsiban, s nem igen csinosan öltözött cselédek kíséretében lehetett kikocsizni látni.

Stanarics úrhoz nem sokan jártak; de néha mégis voltak látogatói, s a család jó hirben volt! a házmester azonban nem igen kedvelte Stanarics urat; mert, mikép állítá, még alant a komornyikné is többet ad neki kapunyitáskor, mint a sovány tekintetes ur, ki mindig egy-két garast szok kezébe nyomni; neje s leányai pedig bon soirt mondanak — két garas nélkül.

Stanarics ur, igen ritkán, vendégeket is hívott asztalához. Illyenkor — nem rég vett dombormivű prágai porcellán, csinos üvegek s len-asztalnemű pompáztak.

A kisasszonyokat a casinói tánczvigalmakba mindig meghítták, hová többnyire — czifrán in-

kább, mint izléssel öltözködve jelentek meg, s perczig sem pihenhettek, annyi tánczosaik voltak; s egyáltalában a város ismertebb szépei közé számítottak.

Az első emeletben, mikép mondva volt, gróf Árnay lakott, mintegy negyvenöt éves ur, szelid, kellemes arczczal; — ki nem igen járt a világba, s egy volt azon ritkaság-gyűjtögetők közül, kik a régiségben élnek inkább, mint a jelenben. Neje, Pest legszebb hölgyei egyike, beteges volt: azért ritka hét telt el, hogy egyik, Pest hiresebb orvosai közül, őt meg ne látogatná.

A grófné Árnaynak harmadik neje volt. Az első, egy gazdag német hölgy, házassága első évében halt meg, s husz éves férjére hatszáz-ezer francot hagyott; a másik hires tánczosné volt, kit a gróf már első neje idejében ismert, s kit később házassága harmadik évében vesztett el. E második nejéről a világ szintannyi roszt beszélt, mint az elsőről jót. — A tánczosnénak egy leánya maradt: Zaide, ki a husz évet töltötte be, s kit Pesten, sőt hét megyében körül a legszebb hölgynek tartottak. Külsőjével s egészen sajátos jellemével később leend alkalmunk megismerkedni.

Mostani nejétől egy tizéves fiacskája volt:

Axel. E nő régi svéd család utolsó sarjadéka volt, kire állítólag Svédhonban, egyetlen öreg rokona után gazdag örökség várt.

Árnay — három neje közt ezen utóbbit szerette leginkább, talán egyedül, — s a viszony közte s neje közt egészen új szerelmesekéhez hasonlított. — Ő a szó teljes értelmében udvart csinált nejének, ki őt imádta. A bájos teremtés valóban mindazon tulajdonokkal birt, mellyek egy lelkes férfiut boldogítani képesek.

Leginkább jellemzi a kedves Valburgot azon hév ragaszkodás, mellyel hozzá Zaide csatlakozott, s melly szenvedélylyel s kegyelettel párosult.

Megismerkedvén így futólag a ház személyzetével, — térjünk vissza annak legrégibb lakójához.

Ezen embert Schreinernek nevezték. Keresztnevét az egész háznál senki sem tudta.

Szállása két szobából s egy kis pítvarból állt, — melly utóbbit csak az ajtón hagyott ablakocska világította.

Egyikben a két szoba közöl, két író-asztalt látunk: egyet, mellyen állva lehetett írni, — mást, mellynek keskeny karzatka képezte széleit. Ezek a két ablak közelében álltak, s mellettök jobbra, balra állványok — tele iratokkal s jegyzőkönyvekkel.

Ezen irodai darabokon kívül a szobában kényelmes fekete bőrpamlag, néhány szék s egy öntöttvas-kemencze kivehetők. — A másikban: tábori vaságy, két roppant, földhöz csavarzott pénzláda, egy fekete bőrpamlag, egy kisebb tarka kerevet, néhány szék s ezek között egy magas támlás börszék álltak.

Az ágy melletti kis almáriomka felett négy hat-hat csövü pisztoly függött ezen aláírással: Töltve! alattok egy halálfő, — fogai közt cigárokat tartott. Két magas zárt szekrény egészíté ki a butorzatot.

Azon ember, ki e szobákat lakta, mintegy ötven éves lehetett. Arcza hosszas volt, szabályos vonásokkal, de mellyek igen sorvadtnak látszottak. Két nagy szürke szem — kigyói hideg tekintettel leskelődött vastag szemöldei alatt s őszbe vegyülő haja rövidre volt nyirva. Őt soha senki más öltönyben nem látta, mint sötét-szürke, mindig a legujabb divatu kabátban, fekete selyem mellényben s fekete nadrágban. Kalapjának alacsony teteje s kissé szélesebb karama volt a szokottnál; kezében, ha kiment, nehéz nádpálczát lehetett látni ezüst halálfőgombbal.

Igy előttünk állván az egész ház, minden

lakóival : a függöny felgördül — s a dramma kezdetét veszi.

II.

Mintegy tíz óra lehet éjjel. Az idő sötét, nedves ; három nap óta hives esők jártak ; octoberben vagyunk — Schreiner szállásán.

Schreiner író-asztala előtt állt , néhány levelet bontott fel , azokat olvasgatta. — Egyszerre kopogást hallott ajtaján : asztalfiókját hirtelen kihúzta, s a leveleket s iratokat elzárván , kissé rekedt hangon szólt : „Szabad!“

Az ajtó felnyílt — s azon őszin kabátba öltözött magas , vaskos ember lépett be.

„Kegyed az , Márton? — mond Schreiner, felkelvén üléséből s eleibe menvén — no s mire mentünk?“

„Felségesen sikerült minden , — szólt Márton. — Mikor a tekintetes ur parancsára felmondtam jó szolgálatomat , a grófhhoz mentem , de ott már voltak inasok , — s így azon valék , ezek egyikét eltávolítani.“

„Okosan ; — mond Schreiner — elébbi uraságához is én szereztem be kegyedet , harmadik kéz által. Márton! ott nem maradhat tovább, mert félek , alig marad volt urának annyija , mivel maga élhessen napról napra ; — azután foly-

talá, vidáman elnevetvén magát: — Ember kedgyed a talpán, Márton! hogy mindjárt el nem veszté kedvét az első akadályra. — Potomság! — De hadd halljuk, mi történt tovább?”

„Megismerkedtem a grófnak egy Jancsi nevű inasával, s abból olly korhely részeges embert csináltam, mikép pár hét múlva elcsapták.”

„Emberül, Márton! — mond Schreiner, dörzsölgetvén kezeit. — A gróf tehát befogadta önt?”

„Természetesen; — felelt Márton — kinek vannak jobb ajánlólevelei, mint nekem?”

„Igaz, — mond Schreiner — azoknak nem vagyunk soha szükiben.”

„De, uram, Jancsinak elkorhelyítése meglapította erszényemet.”

„Ugy-e? — mond Schreiner — mennyibe került a tréfa?”

„Mintegy harmincz p.forintba, — felelt Márton — mert veszett bő torka volt a ficzkónak, s olly finnyás a semmirekellő, mint egy udvari szakács.”

„Ez még nem nagy baj, — mond Schreiner, néhány bankót vevén ki tárczájából s átadván Mártonnak — ime ötven pforint; s most csak arra kérem önt: igyekezzék jól megismerkedni a háztájjal, — tudja már, hogyan értem azt; e

mellett a második emeleti lakók cselédeit is önre bízom, főleg az inast; az ember nem tudja, mikor veheti hasznukat, — s néha szóljon be ide, mikor már csendes a ház.“

Márton igen jó kedvvel vette át a pénzt; mindent ígért, s a lehető legkevesebb neszt csinálván, egy hátulsó csigahágcsón felsietett a gróf lakó osztályába. — Pár pillanatig megállt a szakácsné ablaka előtt, s miután azzal igen nyájasan váltott néhány szót, az ebédlő-terembe nyitott be.

Schreiner egyedül maradván, újra elővette jegyzőkönyvét s abba a következő sorokat írta be.

1. Stanarics tegnap 1200 pforintot vett be kamatokból.

2. NB. Marie — Tarai Kálmán legalkalmasb.

3. A házmesternek ajándék.

4. A gróf — — egy jószág — — NB.

Miután ezt felírta, bezárta asztala fiókját; megvizsgálta, mint egy boltőr, az ablakok nehéz vasrudjait, pénzládájának zárját, — azután felvette kalapját, botját, s begombolván kabátját, kisietett. Az ajtónak két zárja volt s egy lakatja, ezeket bekulcsolta, s párszor gondosan visszatekintgetvén, kihaladott a házból. A ház-

mester, kinyitván a kaput s nyájas mosolylyal meghajtván magát előtte, szólt: „Éjfél tájban haza jő-e, tekintetes ur?”

„Talán még elébb, — mond Schreiner — csak a színház-térre megyek vacsorálni.”

Pár hét mulva e jelenet után, mintegy kilencz óra tájban reggel Stanarics urnak írószobájába lépünk. Stanarics ur hosszú hálókabátban járkált fel s alá, s neje a pamlagon ült. Az utóbbi előtt az asztalon csinos szekrényke állt, több színű selyemmel, ollókkal s egyéb készületekkel női munkára.

„Rézi! — szólt az ur, megállva neje előtt, ki kissé büszke kifejezésű szemeit ráemelte — Marienknak csak nem akad udvarlója, pedig annyian sürögtek körüle a casinói tánczvigalmakban tavál.”

„Még nem késő; — felelt a nő — ha akad valaki, el ne bizzuk magunkat: mert ezen ifju arszlánok hamar lánggra gyulnak, s míg az ember észreveszi, rossz hirbe hozzák a leányt — s végre is odahagyják.”

„Igazad van, — mond Stanarics — kinek leányai vannak, ügyelni kell háza jó hírére.”

„Ajtóniék is úgy jártak azzal a korhely gróf-

fal, kiről már azt hitték, hogy kezeik közt van,” mond a nő.

„Nem volt biz az korhely, — szakítá őt Stanarics félbe — hanem most, miután leányukat cserben hagyta, annak hirdetik.”

„Ej, dehogy nem, — felelt a nő élénken — hiszen, a mint hallom, minden héten pár lakoma van nála, hol mindenki leissza magát.”

„Csak ő nem, — tévé Stanarics hozzá. — Látd, Rézi, a gróf szereti jól tölteni az időt, — Ajtóniéknak három csinos leánykájuk van: lehet, hogy neki a legfiatalabb tetszett is; de Ajtóniné fejébe vette, hogy leányai éveik száma szerint menjenek férjhez, — — ez nem járja! a szívet nem lehet erőtetni; — lám, angyalom, te a negyedik s legfiatalabb valál, mikor férjhez-mentél, s mi bajod van?”

„Igen, de három testvérem most is hajadon: pedig az idősb már betöltötte a negyven évet.”

„Talán többet is, — mond Stanarics — de ez semmit sem bizonyít. Látd, barátném, nekem úgy rémlik, mintha Herminkának több szerencséje lenne.”

„Ej, e gyermek, ki még azt sem tudja, mi a férjhez-menés! — mond a nő békétlenül — hát nem látod, hogy Marieval többet társalognak a férfiak?”

„Igaz, — mond Stanarics — természetesen, mert Marie beszédesebb, műveltebb; de míg vele beszélnek, folytonosan Herminere kacsintgatnak.“

„Ezt csak álmodod,“ felelt a nő.

„Beszéljünk egyébről, — szakítá őt férje félbe. — Tudod-e, hogy alattunk a grófnak szállását egészen újra kiékesítették? — sokba kerülhetett!“

„Csak ki legyen fizetve, — felelt a nő — a többi nem baj. Én megvallom, nem sokat bízom gazdaságukban; mert mióta gazdag örökséget nyertek s megszédtek magukat, igen bőven költenek; aztán az a sok cseléd! Csak képzeld, Zsuzsi felmondott tegnap, s a grófhoz szegődött. — Gyalázat, így elcsábitani a cselédeket! nagy kedvem volna a grófnénak pár sort írni.“

„Mit használ az? — szólt Stanarics — s mit irhatnál neki?“

„Azt, hogy Zsuzsiban nincs mit bizni, mivel nálunk sem viselte magát úgy, a mint kell.“

„S mit tett itt helytelent?“ kérde Stanarics.

„Azt hiában mondom neked; — felelt a nő nyersen — szóval: nem valék vele megelégedve: — hanyag volt, sokat járkált; aztán azzal a Mártonnal szűrte össze a levelet, ki tavál hozzánk is kínálkozott.“

„Gyermekség; — mond Stanarics — Márton igen csinos cselédnek látszik, s ha nem kérne annyi fizetést, örömet megfogadnám; de tőlünk az nem telik.“

„Tegnap — szólt közbe a nő — a szakácsné-től hallám, hogy Márton beállt a grófékhoz — s már egy inast elcsaptak: na hiszen ott is változnak a cselédek, mint a nyüst.“

„Mi gondunk arra! — mond Stanarics — inkább búsit az, hogy Marie darab idő óta kedvetlen, — — meg nem foghatom, mi baja van.“

„Ez nekem is feltűnt már; — felelt a nő — olly halvány, mint a halál, s néha ki vannak szemei sirva.“ Itt a házaspár kedélyes párbeszédét vendégek szakíták félbe, kik időt engednek, másfelé intézni lépteinket.

III.

Marie, mint idősb leány, néha a szobaleány kíséretében, néha egyedül kiment a városba, — látogatásokat tett, vásárolt, s még eddig senkinek sem jutott eszébe, e sétáit balra magyarázni, vagy ezeknek gyanus szint adni. Egy napon Marienak szembetűnőleg rossz kedve volt, s látszott vonásaiból a békétlenség s nyugtalanság, mellyel vívott: de az előbbi időkben szülői őt olly gyak-

ran látták kedvetlennek, mikép ez most nem tünt különösen föl. Ebédközben is keveset evett, s olly szórakozott volt, hogy pár hozzá intézett kérdésre egészen fonák feleleteket adott.

Délután gyakran tekintgetett az órára, s mintegy négy óra tájban kalapját vette, s elbucsuzván szülőitől, mondá, hogy pár barátnéját akarja meglátogatni. Mihelyt mintegy száz lépésnyire távozott lakától, gyorsabban haladott, s néhány utcán átsietvén, végre a Ferencz-városnak valamelyik keskeny utcájába látjuk őt befordulni. Itt mindössze két emeletes ház volt; Marie elhaldván az első előtt, maga körül tekintett, arcza felgyuladt, azután besuhant a kapun, egy csigahágsón futott fel, s jobbra fordulván a tornáczon, az első ajtót felnyitotta.

Most egy csinos fiatal ember karjai közt látjuk őt.

„Istennek hála! — szólt az ifju — hogy eljöttél. Tegnap három órától hétig itt vártalak — —“

„Barátom! — szólt Marie, levevén kalapját s az ifju mellé ülvén — lehetlen volt jönnöm. Két órakor eszünk, délután látogatóink voltak, s ritkán mehetek ki elébb félhatnál, — s hét órakor már otthon kell lennem.“

„Nem is panaszklok, jó Mariem! hálát adok

istennek, hogy eljöttél; hogy e nagy áldozatot tetted s még láthatlak egyszer eltávozásom előtt. Hidd el, sokkal inkább imádlak, mint hogy azt valaha tőled kívántam volna; de tudod, hogy párviadalom után el kell hagynom Magyarhont. — Természetesnek találod, hogy ezt nem tehettem addig, míg nem látlak! — Talán ez utolsó találkozásunk ez életben; oh! Marie! ha tudnád, mit szenvedek!”

„Az istenért, Kálmán! ne beszélj így: ne keserítsd el e pár perczet. Reméljünk jót, — talán szegény Elvéry nem is hal meg, — s végre, párviadatok most mindennap történnek — —“

„Feledted, Marie, — szólt az ifju — hogy én szegény legény vagyok, s Elvérynek szülői többel birnak egy milliónál; ha meghal, el vagyok veszve; — egyetlen fiu, s atyját boszuálló embernek mondják.“

„Isten őrizzen ettől,“ mond Marie kissé élénken, elhárítván Kálmán karját, ki őt most maga felé vonta.

Mariének arcza égett; azután majdnem meglepetve szólt: „Eressz, Kálmán, sietnem kell — eressz, kérlek!”

Kálmán még alig volt néhány pillanatig Marieval együtt, mikor az ajtót hevesen zörgették.

Marie halvány lett, mint a halál. „Ki lehet?” kérdé elhaló hangon.

„Ne félj semmitől; — biztatá Kálmán — meg nem foghatom — —“

E közben újra zörgettek, — az ajtó felnyílt, s azon egy magas férfiul lépett be; hirtelen becsukta azt maga után, azután könnyü köpenyét kétfelé vetvén, szólt:

„Önök látják, mikép hatalmamban vannak. Tudom, hogy kegyednek, Taray Kálmán urfi, nincsen fegyvere, s hogy érdekében van, zajt nem ütni, — azért —“

„Hogyan jött kegyed a szobába?” szólt haraggal az ifju.

„Az ajtó nem volt zárva, — felelt az idegen — s ha zárva leende is, ezen pár kulcs segít. De ez most mindegy. — Ön Elvéry urat megölte párviadalban; itt összejöveteleket tart egy derék nemes urnak leányával, Stanarics Marie kisasszonynyal. Ha ezt a hölgy szülői megtudják — önökre bizom megítélni, mi leend ennek következése? — De én nem akarom vesztöket, hanem alkura lépek.“

„Mi hasznod van benne, semmirekellő, — mond Kálmán indulatosan — ha elárulsz minket?”

„Mi hasznom? — azt mindjárt meghallják.

Önök hallgatásomért hónaponként kétszáz pengő forintot fizetendnek nekem.“

„Gyalázatos ember! — kiált fel Kálmán. — Kérlek, Marie, távozz!“

„Ezt nem fogja a kisasszony tenni; — szólt az idegen. — Egyébiránt ha önnek az tréfát csinál, ám legyen: én, ha akarja, tökéletesen czudar, nyomoruságos gazember vagyok; de ez önökön mitsem segít, s ha önnek szabad velem gorombáskodni, nekem szabad hallgatásomnak olly árt szabni, a minőt akarok.“

„Czudar, semmirekellő! — kiáltott fel Kálmán dühösen — tudni akarom végre, mennyire megy e szemtelenség?“

„Nem fog szélsőségekre menni, — mond a haramia — mert udvariatlan nem leendek. Halljanak önök: Stanarics urnak idősb hajdona, e bájos hölgy itt van, s önnek igen szép ősi neve és sok virtualitása van, de kevés pénze. A kisasszonyka mindnyájunkon segíthet — ha nem akarja, hogy neve az önével együtt holnap az egész város száján lebegjen. Ő, vagy ha teheti, ön Taray ur, szives leend nekem minden hónapban e helyen kétszáz p.forintot fizetni.“

„De honnan vegye e pénzt, — mond az ifju dühösen — mikor atyja soha sem, vagy csak ritkán ad pár forint ajándokot neki?“

„Gyerekség! — felelt a zshivány. — Stana-
rics urnak írószobájában egy nehéz pénzes láda
van, abból kivehet minden hónapban kétszáz
pengő forintot, a nélkül, hogy csak fel is tűn-
jék.“

Marieban a vér jéggé vált.

A haramia folytatá: „Én pár olly kulcsot adok
a kisasszonynak, mellyel minden zárt felnyithat.
— Atyja ura nincs mindig otthon, — harmincz
nap alatt lehetlen, hogy egy óvtalan pillanatot ne
nyerjen, pár zárt felnyitni.“

„Csak nem akarja kegyed, semmirekellő,
hogy a kisasszony raboljon és saját atyját lopja
meg?“

„Én csak azt akarom, hogy én kapjak havon-
ként kétszáz p.forintot; — mond az idegen — de
ha nagyságod jobb módot tud a szekrény-felbon-
tásnál, — folytatá udvariasan — ám lássa, én
azon csak örülhetek.“

„Gazember! — mond Kálmán — inkább,
mint hogy Marie kisasszony ezen alacsonyságra
vetemedjék, kész vagyok meghalni.“

„Már az más; — szólt a rabló — s azon eset-
ben, ha ön után harmincz—negyvenezer pengő
forintot örökölnék, nem is volna kifogásom e
hősies elhatározás ellen; de így ezen öngyilkos-
sággal csak kedvese baját gyűjtené meg.“

„Legyen ön irgalmas, — szólt Marie — ne kíváncson lehetlent : ígérem, a mit csak összeszedhetek, kegyednek adom — — van néhány ékszerem —“

„Ugyan, drága kisasszony, hogyan teszi fel ön művelt emberről azt a gyöngédtelenséget, önt gyötörni akarni? — mond a rabló. — Isten mentsen. Térjen magához. Kálmán ur szegény legény s nagyságod egy kis szilárd elhatározással mindnyájunkat elláthat pénzzel. Stanarics ur gazdag ember; — mi neki az a kétszáz p.forint hónaponként!? de ha négyszáz p.forint is lenne — mert a más kétszázból kegyetek is oszthatnának.“

„Hallgasson ön, — kiáltott fel Kálmán — mert szemem kiég szégyenletemben. — Istenem! s mindennek én vagyok oka!“

„Ne legyen ön olly szégyenlős, — mond az idegen gunnyal — s ne tartsanak engemet épen olly rossz embernek. — Ha kissé bizni akarnak bennem, ugy elintézem a dolgot, hogy nekünk is lesz pénzünk elég, s Stanarics urnak is marad.“

„Tehát ön a mellett marad, — szólt Marie fuldokolva — hogy én saját atyámat raboljam ki? — Hátha rajta vesztenék, hátha atyám észrevenné, hogy pénze fogy?“

„Jó ; — mond a rabló — az elsőtől nem félek : mert bőrében áll nagyságodnak , hogy ez ne történjék ; a másik esetben pedig majd egyebet gondolunk. Szóval : egyikünknek sincsen sok vesztetni való időnk : — én megmondtam a magamét — — ezzel kivonta pisztolyát és hidegen folytatá : — ön szives leend most a kétszáz p.forintot megadni ; a jövő hónap ugyanezen napján eljövök újra járandóságomért.“

„Haramia ! — kiáltott Kálmán — nekem alig van harmincz p.forint tárczámban : honnan gyánithatám illy zshivány látogatását ? — Jobb leend , ha kegyed egy őszveget nevez , — azt , ha üdvemet kell is lekötnöm , kisserzem —“

„Mindezen ellenvetésekre el valék készülve , — szólt a haramia — drága , erényteljes szerelmi pár ! — Kegyetek engemet gorombaságaikkal el nem némitottak , szép szavaiknak pedig nem hiszek : kegyednek hitele nincsen ; mert már is többel adós , mint a mennyit bir : — azért , ha nagyságtoknak nincsen ellenökre , végezzünk. — Legyen ön szives , nekem tárczáját átadni ; — itt egy órát látok zsebében , pár gyűrűt , a kisasszonynak néhány karpereczét ; mindezeket kegyeskedjenek önök reám bizni addig , mig kétszáz p.forinttal kiváltani kedvök s módjuk leend. — Ellenben , ha engemet is élni hagynak : ezennel

minden lehető szolgálatra ajánlom magamat s bizonyossá tehetem kegyeteket, mikép a kétszáz p.forintot hónaponként meg fogom érdemelni. — Talán később jut valami jobb eszembe — s nem lehetlen, hogy Stanarics urnak pénzládáját is idővel megkimélhetjük, sőt talán, ha önnek, bájos kisasszony, lelkiismerete annyira gyöngéd, vissza is tehetjük, a mit ugyis örökölné valamikor, sőt azonnal, mihelyt f é r j h e z - m e g y.“

„Kegyed tehát el nem áll kíváнатától?“ mond az ifju, a zshiványhoz intézvén szavait.

„Nem, — felelt ez hidegen — s kérem, ne vesztegessük az időt, — adják kegyetek ide pénzőket s ékszereiket.“

„Itt van, — szólt mérgesen Kálmán — zsebkotró tolvaj! legyen ez utolsó pénzed,“ ezzel tárczáját átadta a zshiványnak.

„Ime, — szólt ez, a pénzt kivevén s meg lehetősén tele tárczájába rejtven — tíz p.forint! tartsa meg ezt ön, nehogy üres zsebbel maradjon. Óralánczát is meghagyom, egy kulcsot akaszthat végibe; de az órát elviszem.“

Az ifju kénytelen volt átadni az órát, — s miután a rabló Marie karpereczeit s Kálmán gyűrűit elszedte, lehető legilledelemesebb udvariasággal meghajtotta magát és szólt:

„Köszönöm — s megyek; de e pár kulcsot

itt hagyom az asztalon. Ön, kedves kisasszony, használhatja azokat, ha kedve tartja; ha nem: dobja a sárba, vagy adja nekem első alkalommal vissza, most minden esetre itt hagyom azokat.“ Ezzel a zshivány olly hirtelen eltűnt, mintha csak a föld nyelte volna el.

„Mit tegyünk! — kiáltott fel Marie kétségbeesett hangon. — Hirem, nevem, becsületem oda!“

„Édes Mariem! — felelt Kálmán — ki tudja, ha ez a gazember megjelenik-e még egyszer? talán még a hónap végével sorsom jobbra fordul — s akkor ígérem, hogy segíték a dolgon. — Csak gyanithattam volna látogatását, nem talált volna fegyver nélkül.“

„Valóban? — mond Marie sirva s fuldokló hangon — nem volt e zshivány kezében fegyver? — ha kissé férfiasabban viseled magadat, most sem rabolt volna így ki bennünket.“

„Nem volt fegyverem, — szólt az ifju — mit tehettem ellene?“

„Mit? — mond Marie — azt, hogy ragadt volna ki fegyverét kezeiből. — Én, mint férfiú, nem hagyandám ennyire jőni a dolgot. Végre is az illy uton álló madárszabadsággal bir, s ki vehetné vétkül, ha lelövöd?“

„Lelövöm? — s ha aztán a lövésre emberek

jönnek s téged itt találnak? — de hiszen nem volt fegyverem; s nem magamért féltem, hanem téged féltettelek, ki mostis alig tudsz magadhoz térni. Mi történendék, ha ezen elszánt vakmerő ficzkót megtámadom? alkalmasint elébb engemet, azután tégedet megöl, vagy reád nézve még rosszabbul is üthetende ki a dolog; mert a hölgyek soha sem gyengébbek s hajlandóbbak ájuldozni, mint mikor valaki erőszakot akar rajtok tenni.“

„Hallgass! — mond Marie haraggal, mig arcza lángra gyult. — Itt végeznünk kell. — Én atyámat meg nem lopom; hogy szekrényét feltörjem, vagy, mint a legaljasabb lopó és zsebnyíró, tolvajkulcsokat kezeljek: azt tőlem nem kívánhatod. — Most tehát ideje megmutatni, ha inkább szeretsz-e, mint életedet s engemet kimenteni a vesztes örvényéből. Nem hiteted el velem soha, hogy e párviadal miatt életed legyen veszélyeztetve, — ez mese; megszökési szándokod férfiatlan gyávaság; — én pedig, mint hogy szülőimre s testvéreimre gyalázatot hozzak, készebb vagyok meghalni.“

„Édes Mariem! — szólt az ifju élénken — a dolog olly annyira uj s engemet is annyira meglepett, mikép nem kívánhatod, hogy illy hirtelen nyilatkozzam. — Most egy egész hónapig van időnk gondolkozni; s ime ígérem, hogy a veszély

daczára, mellyben vagyok, el nem hagyom Pestet — s talán a gazembert rávehetem, hogy kevessebbel elégedjék meg.“

„Igen, de karpereczeim! ha ezeket anyám számba kérné?“

„Nálad többet láttam egyszer-másszor tizenkét illy ékszernél, — s gondolom, nem fog eszébe jutni anyádnak, illyesmit számba kérni.“

„Bár kérdezted volna meg azt a semmirekellőt: hol találkozhatasz vele? — így egy hónapig kell várunk — s ha akkor kétszáz pengő forint nincs készen — —“

„Hiszen ez csekélység!“

„Csekélység neked talán, de nekem tiz pengő forint mulatság-pénzem van havonként: nekem tehát ez nem tréfa; de nem is teremthetem elő. — Ha pedig ez a zshivány itt nem talál bennünket vagy legalább tégedet: ki felel róla, nem keres-e fel saját szobámban?“

„Hogyan férhetne oda? — Aztán mondom, ha épen minden kötél szakad s történetesen én sem segíthetnék: annyi mindaz — atyádnak olly sok pénze van, — pár száz forintot kivenni egy csomagból, fel sem tűnik; sőt ha már egyszer nyitva a láda, jó lesz, ha egy évre ellátod magadat.“

„S te valóban illy alacsonyyságra akarnál rábeszélni? — kiáltott fel Marie, mint fellegből hullva alá — nem, ez lehetlen! azt kellene hinnem — — — Istenem! minő örvény tátong előttem!”

„Ugyan ne rettegj úgy, Marie, — szól az ifju — hiszen csak az utolsó szükség esetére tanácsoltam ezt, s csak ha ez által becsületedet megmentheted. Lehetlen, hogy te ezt annak vedd, mintha roszra akarnálak csábitani, én, ki kész vagyok életemet adni érted.”

Marie a tolvajkulcsokat felragadta az asztalról s Kálmán lábai elé vetette. Azután a kétségbeesés hangján rebegte: „Eleget tudok; — könnyelműségét megbocsátandám, — hazugságot s álnokságot soha! — Az első szomoru ugyan, de megfér a szerelemmel; az utóbbi: a szerelem, erény s becsület sirján kelt méregnövény.”

„S te föltehetsz illy alacsonyyságot rólam?” szól az ifju, térdre ereszkedve s a hölgy kezait vonván ajkaihoz.

„Keljen fel ön, — mond Marie hevesen — s eressen!”

Az ifju fölkelt s folytatá: „Mióta ismerlek; mióta első levelemet sikerült kezedhez juttatnom, soha egy egészen biztos magányos pillanatunk nem volt; mindent kivallok: igen, én ide csalta-

lak s a párvidal költött ürügy. — Hónapok óta küzdöttem magammal; végre azt hittem, hogy előtted bocsánatot nyer egy vétkem, mellynek alapja a legforróbb szerelem. — Kárhoztass, ha tudsz; de ha ezt tudod, soha sem szeretél.“

„Itt vagyok, — szólt Marie — az áldozat meg van téve! ne többet erről; ön tett ki a gyalázatnak, ily nyomoru gazfival alkudozni: — önön a sor, mindezt jóvá tenni. Intem önt, tegye ezt! — mert jellememet nem ismeri; s ha egyszer azon gondolatra jövök, hogy ön szándékosan intézett el így mindent: akkor nem ezen nyomoru gazemberrel, kit megvetek, hanem az egész világ ítéletével sem gondolok, s magam elbeszélem, a mi velem itt történt.“

„Csak aztán elhiggyék, — mond az ifju — s te többet ne árts magadnak, mint gondolod.“

„Szünjék ön; — mond Marie — most a bajt kell mindenekelőtt elhárítani önnek, ha egy szikrája a becsületérzésnek él keblében; — — engedje, hogy távozzam.“

„Csak egyet még; — szólt Kálmán — kedves Mariem! mindez, a mi most történt velünk, úgy szólván, megrohanta eszméletünket. Az égre kérem önt, ha már a boldogító te szavacskát is eltiltja tőlem, ne hamarkodjunk el semmit; én

irni fogok önnek, 's remélem, más színben látandja a dolgot."

"Isten önnel! — mond Marie szigorú hangon, elháritván az ölelést, mellyel Kálmán tőle búcsuzni akart — nem akarom öntől az utat elzárni mentségére, de nem tagadom, bizodal-mamat elvesztette. — Itt pedig nem fogunk soha többé találkozni."

"Marie! — szólt Kálmán — tudja-e, hogy szigorúsága éveibe kerül életemnek?"

"Tehetek-e egyebet? nem szükség-e, ha önnek szándoka tiszta, hogy jövődő nejét becsülje bennem? — Akarja-e, hogy azon nyomoru számitást és gázságot feltegyem róla: mikép azon hölgyet akarja elcsábitani s könnyelmű lép-tekre szédíteni, kit nőül akar venni? — Nem; nekünk nem szabad többé találkoznunk itt!"

"Maradj! még egy negyed órácskáig, — kiáltott fel Kálmán — látod, angyalom! a szép, visszahozhatlan idő vitatkozásban repült el! ugy szólván, egy pillanatot sem éltünk magunknak s szerelmünknek! — maradj!"

"Eresszen ön!" — mond Marie megrettenve, mig arcza lángra gyult.

"Csak pár perczig!" esdeklett Kálmán, magához akarván őt szorítani.

"Mi ez? — kiáltott fel a hölgy — erő-

szak; vissza! — most már egy másodpercig sem mulatok.“

* * *

Marie hirtelen felnyitotta az ajtót s leszaladt a csigahágcsón. Kálmán utána sietett, s azon pillanatban, mellyben a hölgy a kapuhoz ért, az ifju elérte őt és szólt:

„Bocsánat! — feledje eszeveszettségemet, Marie! — imádom önt; legyen minden, a mint ön akarja.“

Marie egy fénylő tekintetet vetett az ifjura; azután összevonván sálját, az utca tulsó oldalára ment, s gyors léptekkel haladott. Mikor a harmadik ház előtt ment el, egy férfi lépett elébe és szólt:

„Stanarics Marie kisasszony! kegyed igen sokáig s gondolom, igen jól mulatta magát. — Ne feledje ígéretét, — a jövő hold ugyane napján legyen itt, mert ha meg nem jelenik, nyilvánosan meg fogom gyalázni!“

Marieban a vér megjegedt; nem tudott egy szót felelni; szerencséjére néhány ember jött most szemközt vele s a szerencsétlen hölgy a lehető legnagyobb sietséggel hagyta oda az utcát.

IV.

Bár héttel a leirt jelenet után, Árnay gróf, első emeleti szállításának igen csinosan butorzott írószobájában ült; kilencz óra lehetett reggel; egy asztalon a thea-készület mutatá, hogy csak most reggelizett.

Hálókabátban, égő szivarral kezében látjuk őt egy karszékben ülni, míg a kis asztalkán előtte Sue örök zsidó'ja hevert nyitva.

Az ajtó megnyilt s a gróf fiatal komornyika lépett be, Stanarics urat jelentvén.

„Stanarics?“ kérdé a gróf.

„Igen, — felelt a komornyik — azon uraság, ki a második emeletben lakik.“

„A név ismeretes; de meg nem foghatom, mi hozza ezen embert ide? — mondja ön, hogy szívesen látom.“

A komornyik eltávozván, Stanarics ur lépett be, a reggeli órák daczára igen tiszta, új divatu frakban s fehér mellénnyel.

„Örülök, domine spectabilis! — szólt a gróf fölkelve s nyájasan — hogy szerencsém van önt látni; foglaljon helyet; miben lehetek szolgálátára, s minek köszönhetem látogatását?“

„Méltóságos ur! — mond Stanarics, kellemesen érintetve Árnay szíves fogadása által, s

helyet foglalván — nekem értésemre esett, hogy méltóságod a bajkai uradalmat ohajtaná megvenni, s tőkéi pótlására pénzre lenne szüksége“ — —

„Mielőtt ön tovább szólna, — mond Árnay mosolylyal — engedje megjegyeznem : mikép igaz, hogy Bajka fekvése nekem tetszik, árát nem tartom tulságosnak; de azon emberek közé tartozom, kik meg tudnak valamit maguktól tagadni, ha módjukban nincsen, koczkáztatás nélkül ahhoz jutni. Én pedig ezen esetben vagyok. — Mintegy nyolczvanezer p.forintot kellene fölvennem, hogy a vásárhoz szólhassak — s megvallom, kevés kedvem, adósságokat csinálni, mellyektől eddig óva valék.“

„Ugy tehát bocsánatot kérek méltóságodtól, — mond Stanarics — én szerencsémnek tartandám, első betáblázásra ugyanazon jószágra, méltóságodnak a szükséges öszveget törvényes kamatra előlegezni.“

„Valóban — mond Árnay — ön majdnem kedvet csinál nekem a vásárra; azonban nem tudom még magamat elhatározni.“

„Méltóztassék a gróf időt engedni magának; — szólt Stanarics — s ha öt—hat hét alatt el tudná határozni magát, én szerencsémnek tartandom, ha szolgálhatok.“

„Várjunk tehát, — szólt Árnay, gondolkozóvá levén — s addig engedje ismételni örömet, hogy önnel megismerkedtem: remélem, ez nem leend utósó szives látogatása; ugysis egy ház lakói vagyunk.“

Stanarics, egészen elvarázsolva Árnay kellemes módjától, miután félóráig különböző tárgyakról beszélgettek együtt, búcsut vön s nejéhez benyitván, nem tudta eléggé magasztalni új ismerőjét.

„Látod, — szólt neje — elhamarkodtad a dolgot; nem kellett volna az első lépést tenned! — Talán a grófnak az egész vásár eszébe sem jutott.“

„Sőt ellenkezőleg; — felelt Stanarics — neki, úgy látszik, igen nagy kedve van ahhoz, csak hogy nem barátja a kölcsönözésnek s ez még neveli előttem hitelét. — — Én azt hiszem, hogy a vásárból mégis lesz valami.“

„Ugyan kitől tudtad meg, hogy a grófnak illy szándoka van — s pénzt keres?“

„Megvallom neked, hogy e tudomáshoz történetesen jutottam. A minap a játékszinben két ur ült mögöttem, kiket soha sem láttam, — ezek a gróf e szándékáról szóltak egymás közt s őt mint igen pontos fizetőt magasztalták, — miből gyanítom, hogy kereskedők voltak. A beszél-

getés majd az egész darab felvonásai közben folyt, s többször nyilváníták sajnálkozásukat, hogy pénzők nincsen; mert ha volna, nem tudnák jobb helyre tenni, mint azt a grófnak e valóban előnyös vásárlásra kölcsönözni.“

„Furcsa, — mond neje — ha csakugyan lenne a dologból valami. — De olly bizonyosan tudod-e a gróf pénzbeli állását, hogy vagyunk nagy részét neki mernéd ajánlani?“

„A dologban legkevesebbet sem koczkáztatok, — felelt Stanarics — mert pénzemet váltóra adom s azt első helyen, háromszor annyit érő jószágra betábláztatván, mindig biztosítva vagyok. — Egyébiránt én a kivánt öszveget nem csinálhatom ki egyedül. Annyi pénzem jelenben nincsen; hanem már találtam két emberre, kik közül egyik harmincz, a másik húszezer p.forintot adhat.“

„Ezt azután te vennéd fel tőlök?“ kérde a nő.

„Természetesen; — mond Stanarics — mi baj van ebben? — ha nekik így tetszik, s inkább engemet kívánnak hitelezőnek, mint a grófot.“

„S kik azok?“ kérde neje.

„Az egyik — felelt a férj — a posztókereskedő, kinek itt a házban van boltja; a másik egy Schreiner nevű sensal, ki itt lakik a háznál, s igen becsületes ember.“

„Schreiner! — mond a nő — soha sem hallottam e nevet; honnan ismered ezen embert?”

„Valami boreladás alkalmával jöttem vele pár évvel ezelőtt érintkezésbe; — egyébiránt — folytatá Stanarics — a dolog csekélység, s megvallom: alig hiszem, hogy pénzt jobban lehetne biztosítani, mint ha a bajkai uradalomra van betáblázva.”

„A világért sem akarok dolgaidba avatkozni, szabadkozott a nő, ki egyébiránt mindenbe avatkozott — s kérlek, vedd a mondottakat csak úgy, mint csekély észrevételt.”

Stanarics hajlott neje szavaira, s elhatározták együtt: több lépést nem tenni az ügyben, s megvárni, hogy a gróf által szólíttassanak fel.

* * *

Stanarics látogatását a gróf harmad napra viszonzotta; s miután az eladó uradalom dolga többször szóba jött: Árnay és Stanarics — úgy látszott — valami egyezkedésre léptek: mert még azon a héten többször jöttek össze, s írószobáikból ügyvédekkel lehetett írás-nyalábokkal kijöni látni.

A két felső emelet férfilakójának ezen ismerettsége pár ebédrei meghívást vont maga után, — s nem sokára Stanarics urnak idősb leánya, Marie, gyakran mulatott a grófi családnál.

Alig van a kedély titkai közül valami érdekesebb s egyszersmind csudásabb, mint a rokonszenvenek szülemzése. Ollykor nem tudjuk okát adni, miért vonatunk egy vagy más egyéniséghez, — miért találjuk társalgását kellemesbnek, mint a másét; miért vannak vonások, mellyek bennünk kedves érzéseket ébresztenek, a nélkül, hogy illy előkegyeltek különös feltűnő tulajdonokkal vagy kiválólag kellemes vonásokkal birnának?

Illy rokonszenv keletkezett Z a i d e és M a r i e közt; de egyáltalában nem megfoghatlan okokból, mint az gyakran történni szokott. — Marie egygyel birt a legkellemesebb arcok közül, — s ajkai körül valami búskomoly vonás ellenállhatlan részvétet ébresztett. — Szép kék szemeit hosszú ernyek árnyékolták; s az átlátszó héjak félig fődtek azokat. — Ehhez a legválasztékosabb termet s a lehető legkisebb lábak járultak. — Ha Marie reggeli látogatást tön a bájos Z a i d e n é l s nem ékesítette föl magát: egy volt a legkedvesebb jelenetek közül. Kevésbbé volt előnyére a pipere, — s itt talán izlése sem volt a legjobb; mert minél czifrább s ékitettebb öltözet fődte tagjait, minél keményítettebb alsó kabátok kosarát czepeelte csipőin: annál többet veszített külsője.

Zaide, első látása óta rokonszenvet érzett Marie iránt, — s ezt nem is titkolta, sőt min-

denkép ügyekezett azt mutatni. — Marienak társalgása egyszerű volt, de közönös dolgokról is kellemesen tudott csevegni; azután igen jó emlékezete levén, a mit olvasott, jól megtartotta eszében, — sokat, s néha jól tudott beszélni.

Valamint így megfogható Zaide előszeretete Marie iránt: úgy még könnyebben megfejtethő Marie ragaszkodása a bájos Zaidehoz. — Ez nem olly rögtön fejlett ki, mint azon rokonérzet, melyet ő tudott a szép grófhölgyben gerjeszteni; de ha kevésbbé szenvedélyes: bensőbb s mélyebb volt talán amannál.

Zaide magas, karcsu alak volt: benne első tekintetre a legszebb római typusra lehete ismerni; alig lehet szabályosabb arcot gondolni, mint az övé; s alig pár mélyebben fekete gyönyörű vágásu szemet, melyekben annyi élet, annyi erély lángolna.

Arcza némán is szólott: — egy tekintete néha többet mondott, mint köznapi lények egész beszélgetése. — Minden mozdulatában valami élénkség volt, s egész alakja életet lehelt. Ha valamit hallott, mi őt érdekelte: úgy tetszett, mintha lelke terülne márvány-homlokára, s mintha szemei, ajka némán is kérdeznének. — Őt minden érdekelte, mi szép, különös, nem mindennapi. S elméjének e fölött saját iránya volt. —

Minden érzések közt, a részvét idegen szenvedés iránt, leginkább ki volt fejtve benne. — Ha azt hitte valakiről, hogy szenved: valami belső szózat ösztönzé őt, nem nyugodni, míg e szenvedés okát ki nem tudja. — Egy volt ő azon angyali természetek közül, mellyek bünt hisznek elkövetni, ha nem segítenek minden szenvedésen, mellyet enyhíteni hatalmukban áll.

Természetes, mikép illy kedély, párulva sok eszély- s erélylyel, olykor túlbecsülte erejét, — s azon nemes vágy által, mások baján segíteni vagy azokon enyhíteni, túl hagyá magát az elégnél ragadtatni. — Néha akaratja ellen gyöngédtelen lön, s úgy szólván, feltolta barátságát és segedelmét. —

A minő kellemetlenek átalában a túlbuzgó barátok; minő alkalmatlanok azok, kik rajtunk a tout pri s kedvünk, akaratunk ellen segíteni akarnak: úgy meg kell vallanunk, mikép Zaidében volt valami, a mi e túlbuzgóságot enyhítette. — Reá lehetlen volt megharagudni; ha valakinek kezét megragadta s a jóság legangyalibb kifejezésével szólt: „Mi bánt? — Jót teszesz velem, ha bajodat megosztod velem; — szenvedek, míg nem tudom, segíthetek-e rajtad vagy nem?” — nem lehete neki ilyenkor ellenállni. — Marie, ki csak atyja vagyonának szapo-

rodása után kezdett kissé felsőbb körökbe avatni, hizelegve érzé magát a kedves Zaide előző vonzalma által. — E kellemes érzés annál jóltevőbb lön, mivel Zaide azon lények közé tartozott, kik soha sem tagadják meg előszeretetük s rokonérzetük tárgyát. — Ő — mondanók — tisztelettel szólt Marieről mások előtt, — s mint megalapított dolgot tekinté, hogy e kedves teremtetést lehetlen nem szeretni.

Ha ehhez tökéletes műveltséget veszünk s ezer ügyességet, mellyről egész lelettárt kellene készitenünk: nem bámulhatunk, ha Marie nem tudott egyébként, mint elragadtatással beszélni Zaideről. — Marie megtiszteltetve, fölemeltetve érzé magát ezen, előtte megfoghatlan, regényes színezetü barátság által, — s benne azon meggyőződés élt, mikép Zaide a legtökéletesebb lény a föld kerekiségén.

Mi magasabb látpontunkból, kötelesek vagyunk, a fiatal érzelem túlfokozottságát igaz értékére leszállítani; de mind a mellett kénytelenek vagyunk elismerni, hogy e két hölgyben az alap feltűnő volt; s ha pedans rényhös előtt ki sem állandák minden érzéseikben a tűzpróbát: őket csak olly körülmények bonyolithaták színelleges homályba, mellyek számításaikba bele nem jöhettek, s mellyek sulya alatt számtalanszor

előbb s könnyebben eltántorodott volna bárki más. —

Semmi a rokonszenvet inkább ki nem fejtí, mint ha két kedélyben egy neme a szenvedélynek honol, s ha mindkettő annak sejtelmével bír, hogy — a jó magyar szólásként — egy hajóban eveznek.

A nélkül, hogy előre többet akarnánk elárulni, mint szükség, el nem hallgathatjuk: mikép e párvonalossága a sziv és kedély helyzetének, megvolt e két hölgyben. Ők, ha nem is mindjárt, később elég világos sejtelmével birtak annak, mennyi üdvét adna sziveiknek a közlés, s ugy szólván, megosztása reményeiknek s fájdalmaiknak szintugy, mint ama boldogságnak, melyet az ifju sziv olly könnyen befogad s olly hamar kiérlel.

* * *

Mindezen elősorolt eseményeknek valami különös összefüggésök volt, — mit egyébiránt senki sem vett észre, mivel ezen összefüggés az épület különböző emeleteiben mutatkozván, csak annak tűnendheték fel, ki ezek mindegyikében járatos s a nagy épület minden lakójával ismeretes volt.

Nekünk azonban, magasb helyzetünknel fogva, honnan a történeteket betekinthejtük, köte-

lességünk, kiket ez érdekelhetne, ezen összefüggés nyitjára vezetni, — mennyiben tudniillik tehetjük, nem vállalván felelősséget magunkra; mert emberek levén, sejtelmeinkben csalódhatunk.

Az idő eljárt. Nem tudjuk pontosan kijelelni, hány hét telt el az utóbbi események óta; de a kétemeletes házban e gyaníthatólag nem igen hosszú idő alatt sok változás történhetett.

Egy estve gyertyagyújtás előtt, entre chien et loup — Schreinernek ajtaján kopogott valaki.

Az esti, sőt legkésőbb éji órák valának azok, melyekben ezen, a háznál olly kevésbé ismeretes egyén fogadta látogatóit. Talán ez oka annak is, hogy Schreiner mindig olly szerfelett jó egyességben élt a házmesteréssel. — Ezek a késő látogatásokról annál inkább hallgattak, mivel, ha vigyázatlan beszédek által alkalmatlaníttatva a földszinti remete, más szállást keresende, ez reájuk nézve nagyobb veszteség leende, mint ha az egész ház kiürül. Főleg Sallerl kisasszony olly ismerően kacsintgatott a morgorva Schreinerre, mikép aligha — — — de hiszen azért, hogy olly nagy készséggel vette kalapját, mikor valahová hítták, — még nem kell a legroszabbat gondolni — — bár — — — Egyébiránt kisebb gondunk is nagyobb annál,

minő nemű volt a szinte rajongásig érzelgő viszony a házmester és Schreiner ur közt.

Elég ahhoz, hogy az ajtón kopogtak, s azon Schreiner szabad!-jára egy előttünk ismeretlen egyén lépett be.

A félhomályban annyit ki lehetett venni, hogy öltözete csinos s kellemes, bár nem valami feltűnő külsővel bír.

„Uram! — szólt a jött, letevén kalapját s minden további kínálás nélkül a börpamlagra ül-
vén — minden megtörtént, s szóról szóra úgy sikerült, mikép ön azt nekem megjósolá.“

„No lássa, barátom! — mond Schreiner, mosolyra erőtetvén halvány ajkait — a mit én egyszer kiszámítok magamban, az nem csalhat, — szóljon ön, kérem.“

„Szinte szükségtelen ez, barátom uram; mert hiszen csak azt kell ismételnem, mit ön előre megjósolt s minek hibázni nem lehetett.“

„A gróf tehát megvette a bajkai uradalmat?“

„Meg, — felelt a jött nevetve. — Pedig, higgye el ön, esze ágában sem volt.“

„Kedvet kellett neki a vásárhoz csinálni, ez az egész. Én nem látom át, hogyan tud kegyed illy természetes fogásokon csudálkozni.“

„Igen — de egészen ismeretlen embernek kedvet csinálni arra, hogy négyszázezer p.forin-

tos jószágot vegyen! — — ez nem tréfa! — de sikerült — isten bizony sikerült!”

„Ej ej, kedves Rántádi ur, a dolog egyszerű. Ön nagyon csalatkozik, ha azt hiszi, hogy én a méltóságos grófot nem ismerem. — Igaz, hogy soha sem volt szerencsém beszélni ő méltóságával: de tudom körülményeit. — Így — például — megtudtam egy jó emberem által, hogy a grófnak, valami megnyert pör következtében, háromszázhuszezer p.forintot fognak fizetni: s így természetes, hogy a bajkai uradalom jutott eszembe, mellynek eladása újra egy ismerőmre van bízva.“

„Jó, — szólt az idegen — hiszen ez nem a nehezebb oldala az ügynek, — legalább nem az, melly reánk nézve is hasznot hajtó; — s én épen a terv e nehezebb részén bámulok.“

„A gróf sok vagyonu ember; — szólt Schreiner — míg ő méltósága csendesesen él jövedelméből; míg vásárlásokba, berélésekbe nem elegyedik: addig nekünk proletariusoknak — mikép e gazdag, büszke, születési aristocraták neveznek bennünket — természetesen elesik osztalékunk. — Jegyezze meg ön jól, hogy ezen osztalék a természet törvénye s az igazság fogalma szerint illet bennünket.“

„Hogyan?“ kiáltott fel Rántádi.

„Jogszerűen; — felelt Schreiner — mert az ország öszves pénzerejéből nekünk is van illetékünk: — ön láthatja, mikép jogainkban vagyunk — s csak saját osztalékunkat keressük, midőn azon dölyfös, maguk zsirjokban röstöldező aristocratákat arra kényszerithetjük, hogy láblógázva nyert örökségüket kissé az adás-vevés hullámaira bizzák; s így élvén maguk, másokat is élni hagyjanak.“

„Én e philosophiát igen helyeslem,“ szolt Rántádi nevetve.

„Ön nevethet: de ebben sok igazság van, barátom; — folytatá Schreiner — ha mi proletariusok, keresztény zsidók, uzsorások vagy isten tudja, minő társadalmi szörnyek — felügyelünk jogainkra, kikurkászsuk osztalékunkat: igen méltányos, hogy ne csak ne nehezteljünk azon urakra, kik szintugy szemesek, mikor sovárgó körönyeinket megpillantják, mint mi vagyunk, mikor kesellő-szemeinket záros ládáikra irányoztuk. — Én akár esküt tehetek ön előtt, mikép soha, de soha sem tudtam rossz neven venni, ha valaki, kinek vagyonából, természeti jogánál fogva szegénységemnek, osztolni akartam, — túljárt eszemen. Ellenben szintolly bizonyossá tehetem önt: hogy egy csibe iránt, mellyet lenyakaznak, több szánakozást érzek, mint egy

ingyen s láblógatva vagyonhoz jutott mágnás, házbirtokos vagy pénzmammuth iránt, ki bona fide, et ne se doutent de rien, osztoznom enged vagyonából.“

Rántádi nevetett.

„Minden esetre, — szól a humoristicus sántán meglehelős komolysággal — jobb, ha ön philosophiámon örül, mint ha — mikép gyanitom — a gróf kénytelen leendne egykor sírni e philosophiávali ismeretlenségén. De elég erről — s térjünk részletekre.

„A gróf még eddig nem adózik nekünk; sőt talán okom s jogom lenne, ő méltóságától egy csinos levélben procenteket kérni azon jó vásárért s azon jó vételért, mellyhez egyedül általam jutott, bár arról legtávolabb sejtelve sincsen. — Hanem azt hiszem, hogy az ügy épen most áll azon pontján, hol megfeszített figyelmet kell annak bennünket s hőrünket érdeklő szárnyára fordítani. — E részben, mikép ön látta, én az előzményeket már megtettem.“

„Csudás ügyességgel,“ mond Rántádi.

„Akkor fujjon ön a diadalkürtbe, barátom, — viszonzá Schreiner — mikor a babér kezünkben van. — A mi eddig történt, potomság, — de recapituláljuk azt; — lássuk, hogyan állunk?

„Egy év előtt alig lehet a birtok jövedelmére számítani. Az tehát jelenben a kérdés: mi a legközelebbi teendő? — szóljon ön, — meglátom, ha megegyezünk-e tervünkben.“

attól, magamnak olly mély belátást igényelni, hogy azok szövedékét fölfejtthessem.“

„Ez csak azért van, tisztelt barátom! — mond Schreiner — mivel ön restell gondolkozni. — A dolog egyszerű : Azon kell lennünk, hogy a gróf ki ne fizethesse a határnapra váltóadósságait s bajba jöjjön.“

„Hogyan érti ezt ön? — hiszen kinek annyi jószága van, akárhol kap pénzt.“

„Azon kell tehát lenni, hogy ne legyen annyi jószága!“

„Hogy ne legyen annyi jószága?!“ kiáltott fel Rántádi, míg szája nyitva maradt s szemeit a lehető legnagyobb csudálkozással meresztette Schreinerre.

„Meg kell citáltatni minden birtokaért; ebből a lehető legnagyobb zajt kell ütni : mindenhol elhíresztelni, hogy a grófnak temérdek adóssága van! — Mi könnyebb, mint ez?“

„De minden jogczim nélkül valakit perbe rán-tani“ — jegyzé meg Rántádi.

„Hányszor történik ez! — szakítá őt félbe Schreiner — sőt mai világban még szerencsésebbek az illy perek, mint a hol valódi jog van. Mert ezen utóbbiakat az illetők könnyű vállra veszik, valami kis formalitást elhamarkodnak s rájok terítettik a vizes lepedő : míg olyan perek

hol joggal követeltetik valami, nagy eszélylyel s óvakodással védenek.“

„Igaza van önnek; de ne feledje, hogy a grófnak jószágai vannak : ezekből tetemes jövedelem jő, s hitelezője Stanarics nem szorult a pénzre, s a gróf annyira megnyerte szívét, hogy várakozni fog.“

„Azon kell lennünk, hogy a gróf jószágaiból a jövedelem ne juthasson kezeibe, legalább ne a váltók lejárásakor; hogy Stanarics szoruljon meg s kénytelen legyen a grófot a váltó kifizetésére kényszeríteni. — Ezen utóbbi ága az ügynek az én dolgom, s e részben jóelőre megtörténtek az előzmények. — Kegyedet csak arra fogom kérni, hogy a gróf jószág-kormányzójával ismerkedjék meg, s ügyekezzenek most előre vele elhitetni, hogy Stanarics nem fogja pénzét követelni. — Ha az ember nem idegen pénz elfogadásától, tudassa velem : akkor legkönnyebb a játék.“

„S a végeredmény?“ kérdé Rántádi egészen magán kívül a tisztelettől Schreiner iránt, kit eddig furfangosnak ugyan, de a világért sem hitt illy nagyszerű üzérnek.

„A végeredmény — felelt Schreiner — az, hogy Bajka az enyim leend, s kegyednek huszezer p.forint üti markát.“

„Huszezer p.forint! — kiáltott fel Rántádi — s ez olly bizonyos?”

„Csitt — ne kiáltson ön! — Olly bizonyos, mint kétszer kettő = négy, — mond hidegen Schreiner — feltéve, hogy kegyed hallgat, s vakon teljesíti, mit majd részletesebben adandok tudtára.”

„Engedje, drága Schreiner ur! — szólt Rántádi — legmélyebb tiszteletemet kifejezni. — Nagy férfiú! számoljon ön vakengedelmességemre; — azon leendek, hogy a huszezer p.-forint nagylelkű osztalékra érdemessé tegyem magamat.”

V.

Emberismerő azonnal láthatá, hogy a két hölgynek kedélye nem nyugodt; hogy abban valami belső vihar dühöng; s mi, kik tanui valánk annak, mi az utóbbi időben Marieval történt, igen könnyen megfoghatjuk a szerencsétlen teremtésnek iszonyu helyzetét, — hát ha még mindent tudnánk!

Darab idő óta már érezte, hogy őt Taray Kálmán nem szereti. Az ifju Elvéry nem vele, hanem egy más Tarayval vivott, — sebe meggyógyult, a mint ezt Marie később megtudta; nem volt tehát oka rejtezkedésre, s Kálmán még is

eltűnt Pestről, vagy szándékosan kerülte Mariet. — De az érzékeny megcsalatott hölgyet sok egyéb is gyötrötte. — Mennyi oka volt a kétségbeeséssel határos fájdalomra, megfoghatjuk, ha meggondoljuk, mikép titka egy alávaló csaló kezében volt; hogy Kálmánt kénytelen volt sem mirekellő, elvtelen embernek tartani, s minden pillanatban rettegett, hogy felfödöztetvén titka, még Zaide barátságát is kockáztatja.

Ha tehát ösztönt érzett is a közlésre, ez mindig erkölcsi lehetlenségkép tűnt fel előtte.

Zaidének titka más, nemesebb természetű lehetett; mert bár vonásaiban csendes búskomolyság tükrözte vissza magát: nem árultak el azok csak a legóvtalanabb pillanatokban is félelmet s rettegést. — Zaidében tehát a vágy, egy barátné keblébe önteni szívét, nem vegyült meg-szégyenüléssel; ő nem félhetett attól, hogy Marie, megtudván titkát, őt megutálja: sőt szíve sugá neki, mikép e titok természeténél fogva, a közlés azon lépcső, mellyen Mariet magához emeli. —

Igy állt a horoscop e két fiatal kedélyben; Marie egyébbel nem vádolhatta magát, mint egy, minden esetre nagy hibával, s ez az, hogy szüleihez nem volt bizodalmas s az első eltévesztett lépést nekik akkor sem vallá meg, mikor ez

olly balul ütött ki, s hogy most is titkolódzik előttük.

Igaz, hogy e részben némi mentség szólt mellette : Stanarics hideg, néha gyöngédtelen pénzkezelő levén s olly ember, kinek szenvedélyről legtávolabb eszméje sem volt. Stanaricsné hasonlól egy a legprosaibb lények közül, e mellett kissé aljas — annyira, mikép Marie méltán rettegett, hogy szülői a közlés első pillanatában cselédek előtt elfeledik magukat vagy talán durva bánásra fakadnak.

Zaide titka olly természetű volt, melyet hölgy csak két nemű lénynek vallhat meg : vagy annak, kit az legközelebb s közvetlen érdekel, vagy olly meghitt barátnénak, kinek hasonló vagy még különösb titka van. Ez volt oka, hogy Zaide az anyák legengededékenyebbikének nem mert szólni, vagy inkább nem tudott szólni.

Egy napon Zaide meglátogatta Mariet : mi gyakran történt; de mivel Zaidet az egész Stanarics-ház istenitette : ritkán társaloghattak tanúk nélkül. — Hermine, mihelyt Zaide jött, ki nem mozdult nénje szobájából, — szintazt tette nevelőnéje; Stanaricsné pedig azt hitte, hogy a legkellemesb dolgot cselekszi, ha vele s Marieval a lehető legközönösb tárgyakról beszélgethet. — Maga Stanarics nem egyszer látogatta

meg Mariet, ha megtudta, hogy a kedves, mindig nyájas és mindenki iránt udvarias gróf-hölgy — leányával van.

Már néhány nappal ezelőtt Zaide ígérte Marienak, hogy ha egyszer egészen egyedül leend otthon — mi igen ritkán történt —, meglátogatandja őt; s a két hölgy erre igen egyszerű jelt gondolt ki: Zaide szobája épen Stanaricsné háló-szobája alatt volt, s Marie ígérte, hogy ha szülői s Hermine nem leendenek otthon, kopogtatni fog.

Ez most meg is történt, s Zaide reggeli öltönyében belépett Marie szobájába, ki őt szívesen megölelte; azután kényelmes kettős karszékben foglaltak helyet, s Zaide szólt:

„Kedves Mariem, fiatalok vagyunk mindketten; szeretjük egymást, s mindkettőnknek meleg szivünk van. — Nem tudom, olly szükségesség-e neked a közlés enyhe, mint nekem: de én azt hiszem, hogy kétszeresen fogok élni, ha veled fájdalom- s örömben osztózhatom.“

„Oh! Zaide, — mond Marie egy sohajjal — nem tudok egyebet tenni, mint irigyleni boldogságodat: mig fájdalom- s örömben olly kincset birsch, mellyet megosztani lehet. Mert úgy, mint te, azt hiszem, mikép a fájdalom éle felében

eltompul s az öröm világa felfokoztatik, ha az közlés által egy szívből a másikba megy. — Én úgy, mint te, legkedvesebbike a hölgyeknek, úgy vélem: mikép a legkínosabb fájdalom, résztvevő kebelbe öntve, megoszlik: — ellenben az öröm nem veszt, hanem nyer erőben.“

„Igazad van; — szólt Zaide — de egyet nem értek, kedves Mariem: fájdalmat, mellyet egy meghitt barátnéval közleni nem lehet? — illy fájdalmat nem ismerek; mert ha talán gyöngédség tiltaná, hogy egy szerencsétlen barátnéval nagy örömünket közöljük: de fájdalom — — hiszen ennek rakhelye a hű baráti kebel.“

„Akkor is, Zaide, — mond Marie elpirulva s lehangoltan — ha önváddal párosul? — akkor is, ha barátnénk előtt pirulnunk kell, — ha fájdalmunk olly természetű, mellynek közlésével barátságát kockáztatjuk?“

„Elijesztesz, Mariem; — szólt Zaide, míg egy fényes tekintetet vetett Mariera s kezét ragadta meg. — De elég szükkeblünek, elég kicsinyszivünek hiszesz-e, hogy barátnémnak épen én tudnék szigorú bírója lenni? — Nem, Marie, — lehetlen, hogy te ezt higgyed, s én elég bátorságot érzek magamban, neked, ha illy titkom volna, a legiszonyubbat megvallani, mi hölgyet érhet.“

„Te, az ártatlanság maga, — szólt Marie — természetes, mikép így gondolkozol; — lennél vétkes! akkor, Zaide — —“

„S te nem vagy ártatlan? — szólt Zaide, míg vonásai olly halványakká lettek, mint a halál. — Marie — — de nem — te ártatlan vagy — — s talán kevésbbé vétkes, mint én.“

„Vétkes! — kiáltott fel Marie — te? — — lehetlen.“

„Talán az vagyok, Marie, — s látd, én nem rettegek tőled s nem tudom föltenni rólad, hogy azért kevésbbé lehetnél barátném, mivel szívetmet vád terheli. — De legyen e szív tárva előtted, s nyissanak felfödött redői nekem is utat a legérdekesb hölgy szívvilágába, mellynek borulati közt sok vihar dulhat, hol a szenvedély szétcsaponghat, — de hol az alap sokkal nemesb, mint hogy a legirtózatossb körülmények közt is megtagadhatná östisztaságát.“

„Köszönöm e kedvező ítéletet, Zaide; s talán nem vagyok egészen érdemetlen rá, bár sorsom olly bonyolatokba vont, mellyekből alig — aligha valaha olly tisztán menekülhetek, mint azt ohajtom.“

Zaide forró szívvel rázta meg Marie kezét és szólt: „Oh! tudom én — értem én mindezt! — mennyire szeretlek, mióta tudom, hogy szen-

vedsz, — mióta látom, hogy küzdesz! de légy nyílt irántam: bármi legyen az, mit velem közleni félsz, — egyről biztosíthatlak: hogy bennem a legengedékenyebb barátnéra találsz! — De megelőzlek; halld tehát, kedvesem, — folytatá Zaide. — Holdak óta, szemközt velünk egy ifju lakik, kit párszor láttam az utcán, néhány-szor az egyházban, — kiről semmit sem tudok egyebet, csak hogy fiatal, érdekes, minő nincs többé világon, — s hogy jó: mert az egyházban buzgó s otthon el van foglalva. — Nem mertem senkitől kérdezni, hogy ki? mert — nem tagadom — ezen ifju engemet érdeklett első megpillantása óta; de egy különös körülmény fedezte föl bennem azon érzés természetét, mellynek jó ideig nem tudtam más nevet adni, mint az érdekét.

„Az ifju ablakai reggel nyitva állanak: akaratom ellen csinos, egyszerűen butorozott szobáiba látok. — Talán hibáztam, de egyszer, mikor észrevettem, hogy nincs otthon, látcsöve-met vettem elő s kíváncsian ismerkedtem meg annak részleteivel.

„Meggyőződtem arról, hogy az érdekes ifju — festő, vagy mulatságból, vagy keresetből; mert az olajfestéshez szükséges minden készületeken kívül néhány kész táj- és gyümölcs-kép volt szobájában. — A többi közt egy állványon

valami lenge fátyollal fődött festvényt vettem észre. Ez nagyon fölgerjesztette kíváncsiságomat : mert nem egyszer láttam, hogy az ifju e fátylat fölemelte s hosszasan nézte a képet. — Fájdalom ! az vizsgálatom ideje alatt is fődve maradt ; s így kénytelen valék többször ismételni, mit már legelőbb is nem minden belső vád nélkül tevék. — De ki írhatja le csudálkozásomat, mikor egy napon újra távozni láttam vis à vis-met, s a történetesen nem elfátylozott festvényben — saját igen jól talált képemre ismertem !“

„Ah ! — mond Marie — ez meglepő.“

„Halld tovább : E pillanat óta az ifju s ama kép el nem távozott eszemből. — Semmin sem csudálkoztam azonban inkább, mint azon, hogy a festő legkisebb tudomást sem látszott venni közeletemről : ritkán volt az ablaknál, s ha ezt meg is közelítette, soha sem nézett az enyimekre.“

„Hogy egyedül a szerelem képes az ecsetet e hűséggel vezetni, miután nem ültem neki : ez természetes gondolat volt ; s az is, hogy az ifju festő engemet szeret. — De meg nem tudtam fogni, hol látott ? — mert bár én vele utczán, egyházban gyakran találkoztam : legtávolabbról sem vehettem valami különös öröm vagy meglepetés kifejezését észre vonásaiban ; sőt nekem úgy tet-

szett, mintha engemet észre sem venne. — Egy reggel az ifju egy szép rózsakoszorút hozott haza, s azt a kép fölé helyezé; azután kezeit fogta össze, mintha imádkoznék! — Oh! Marie, le nem irhatom neked, minő szép volt fekete bársony házi öltönyében, a kerek barettel fején, s így fölemelt szemekkel, mellyekben világosan láttam távcsövemen át a szenvedélyt égni.“

Marie részvéttel hallgatta Zaidét. Ő, ki a szerelmet szintugy ismerte, mint Zaide, mély sebet hordott keblében; őt a legiszonyubb érte, mi hölgyet érhet: csalódás, kénytelenség megvetni azt, kit egykor szeretett, — vagy az igazat kimondva: kénytelenség szeretni azt, kit megvetett. — Marie olly szenvedélyes teremtes volt, mikép ő átélte Zaidével az ébredő szerelem azon legérdekesb szakát, hol az fejledezik, hol egy reményvirág a másik után nyilik fel, — hol a szerelem édenébe hatván, a lépés mindig újabb újabb, mindig kedvesebb felfödözéseket tesz.

„Oh! minő boldog voltál, — mond Marie — minő boldog vagy; mert hiszen lehet-e valami boldogitóbb, mint szerettetni, s azt még a vallomás előtt tudni!“

„Igen, te értesz engemet; — szólt Zaide hévvel — oh! minő boldog valék! — nem cseréltem volna a világ legdicsőbb fejedelemnőjé-

vel. S mégis szívem összeszorult; szerelmem ezer sophismával ügyekezett a kedves légpalota koczkáit szétzúzni, mellynek hézagaiba átköltözött szerelmem.“

„Ha én vagyok-e a kép eredetije? így kiznoztam magamat. Miért nem árulja el egy tekintete is, hogy engemet szeret? — Lehet-e szerelemnek neveznem ama lanyha, békes vonalmat, melly az ecset hideg vonásaival megelégszik s cultusát holt képnek szenteli? — Talán — így gyötröttem magamat — e hasonlatosság történetes; s nem én, hanem más valaki az eredeti, ki hozzám nagyon — egészen hasonlít?

„Ezer illy gondolat üzte egymást elmémben; s voltak napjaim, mellyekben azt hittem, hogy csalódtam; hogy minden álom, hogy balga vagyok! — — Feledtem neked megmondani, hogy e képben csak az arcz volt egészen kivíve, s az öltöny csak egyes hamuszín ecset-vonalakkal kijelelve.

„Egy napon láttam, hogy ismeretlen barátom igen szorgalmasan dolgozik a képen. — Előtte egy nyitott album hevert az asztalon, mellybe gyakran beletekintett; lehetlen volt távcsövet használnom, mivel a festő úgy ült, hogy azt észrevehette volna; meg nem foghattam, mi

köze azon albumnak a képpel, mellynek öltözetén dolgozott.

„Egyszerre egy gondolat ébredt bennem, s szemeimbe könnyek gyűltek: — Nem én vagyok az eredeti; a festő, albumába alkalmasint lerajzolta a kép eredetijét — valakit, kivel ki tudja, hol találkozott, — most az öltözetet másolja le. Igen, — gondolám — így van ez, nem lehet másként.

„Majdnem megszégyenülve vonultam hátra ablakomból, mellynek lenge függönykéje mögött tartám többnyire szemléimet. —

„Néhány nap telt el. — — Te a szerelmet ismered, kedves bájos teremtés; mert hiszen e vonásokban él a szerelem, — s téged Isten arra teremtett, hogy szeretted, ah talán inkább arra, hogy szeress, mint hogy hű szívre s értő lélekre találj! — Igen, te szeretsz s azért nincs okom fejtegetni előtted, hogy éjeket virasztottam át. — Találtam őt egykor, e nehéz perczekben a váczi-utczában: mint mindig, el volt mélyedve; fel nem tekintett — — s megvallom, némi vigaszt éreztem e szórakozottságában; — később megfordult, s így történt, hogy előttem ment s életemben először láttam hosszasabban.

„Lehetlen választékosabb termetet s egyáltalában valami érdekesbet látni, mint ő. — Telt

szívvel tértem haza; úgy tetszett nekem, hogy az ifju azért nem mutat közelítést, mivel e folytonos szórakozottságban s elfogultságban nem is vett észre soha! — — A kép e hasonlatossága! — mindig e gondolatra tértem vissza; s azon eszme, hogy az emberek legérdekesbike bárkit, de abban az én vonásaimat szereti; hogy én vagyok költői eszményképe, — boldogító s vigasztadó volt reám nézve.

„Mikor haza jöttem: mint mindig — első tekintetem ablakára esett. — Az ablak nyitva volt, a kép födetlen. Ellenállhatlan ösztönt éreztem, szerelmesem eszményképének sugáriba napzani, — elhítni magammal, hogy az én vagyok! — — Oh! barátném! életem e legboldogítóbb pillanata előtt, úgy tetszett nekem, mintha szívem megrezzenne; nem tudtam, kén vagy kín hasított azon át? de előérzet volt ez! — —

„Csak képzeld ittasító meglepetésemet, midőn a képben egy zöld utazó-öltönyömre ismertem; — csalódás itt lehetlen: mert ezen öltözet szabása egészen sajátos volt, s én ahhoz hasonlót nem láttam még senkinél.

„Most egyszerre valami sugára a világnak hatotta át lelkemet, — reszkettem — közel valék az ájuláshoz! — Oh! Mariem! — szerettetém! — én — én — nem más! — én valék a festő

eszményképe, — én az istennő, kinek vonásaiba elhalt tekintete, — én, kiért szive olly elfogult, vonásai olly szórakozottak voltak. — Miért szégyenleném kimondani előtted : — egyedül valék — térdre estem s forrón és buzgón adtam hálát istennek e mennyei perczért.

„Emlékezetemben fölidéztem az időt, melyben ezen öltönyt viseltem. Egyszer Gödöllőn valék szülőimmal : — ott a kertben sokaig mulattunk. — Néhány férfit s nőt láttam ott, de nekem egyik sem tűnt fel. Más alkalommal a Zugligetben volt ezen öltöny rajtam ; de akkor eső ért utol, — s alig kezdtük meg sétánkat, s kocsinkba kelle menekülnünk. — Nem emlékeztem más alkalomra, hol engemet a festő ezen öltözetben megpillant-hatott.

„A kép nincs még készen, gondolám ; — arcz s öltöny az enyimek talán, — ha a képet egészen bevégni, lesz valami abban, mi az időre s körülményekre vonatkozik, hol engemet lát-hatott.

„Boldog valék. Néha ugy tetszett, mintha kedves vis à vis-mnek illy nyilatkozata után, nem lennék vétkes, ha vele láttatnám magamat, ha őt figyelmessé tenném, hogy itt vagyok ! — De ezen eszmét leküzdöttem magamban. Azután bús gondolatok szövődtek át elmémen. — Mire fog

ez vezetni? megegyeznek-e szülőim valaha ily szövetségben? Igaz, anyám is művésznő volt — egy tánczosné — nem egyéb; de, mondják, atyám megbánta e választását, — bár engemet szerfelett szeret: — s így minő kilátásaim lehetnek?“

Marie fénylő tekintetet vetett Zaidére, ki azonnal megragadta kezét és szólt: „Igen, kedves Mariem, te barátném vagy: mert tudok szivedben olvasni s tekinteted betüiből szavakat fűzni. — Igazad van: én nem tartozom azon lanya köznapi lények sorába, kik az emberek gyáva előítéleteiben osztoznak. — Ezeknek rajtam nincsen s nem is leend soha hatalmuk; de szülőimet imádom, — s ha szívemet halálosan elkeseritené, őket bántani és búsítani: ne csudálkozzál azon! — Atyám a legjobb ember széles e világon, s anyám angyal inkább, mint nő. — Lehetlennek gondolom, hogy őket megszoríthassam. Azonban lehetlen azt is sérteni, kit szeretek: — s ha a két lehetlenség összeütközik — — de nem — nem akarok erre gondolni; — halld tovább:

„A szerelem jó jós, — a' szerelem ritkán csalatkozik, ha saját előnyére fűzi odább sejtelmeit. — — A kép, mellyen a festő talán örökösen akart dolgozni: mert mindennap pepecselt

rajta — végre elkészült. — Egy napon — egy boldog napon, mellyen azt újra leplezetlen láttam, minden kétségem megszűnt s tudtam mindent.

„Én egy terepély fa alatt ültem egyszerű lócán, s fejem felett kis napernyőm volt kifesztve, mögöttem az eső özönlött: s lehetlen volt rá nem ismernem azon pillanatra, midőn a Zugligetben inasunkat küldöttük a kocsi után s addig egy terepély fa alá vonultunk.

„Itt vége történetemnek, jó Mariem! Szeretek lángoló szívvel, szenvedélylyel; nincs szempillantányi nyugtom — s ő képen pepecsel, soha át nem tekint; ha találom, szemei maga elé néznek.

„Tudom, hogy szeret, — tudom. — A minap egy csókot nyomott festett képemre — s szemeiből olvasom, hogy szive tele velem, — s én — én sovárgok egy szava, egy pillanata után. — E kinzó szenvedély annyira kiérlelte vágyaimat, mikép néha magamtól rettegek. — — Vannak pillanataim, mellyekben mindenre kész vagyok: meghalni, megszökni, neki irni — mindenre —! — Örült vagyok: minden elvesztette derűjét, színét előttem — csak benne élek — — és ő egy festett képet imád, mig az élő kép forró szívével elhal.“

Marie mélyen hallgatott — mintha valami iszonyu gondolat kapná meg; azután felkiáltott: „Zaide! az életnek olly perczei vannak, hol a' sors ujjal mutatja a' menekülési utat, — én egy illy fontos perczét életemnek elhibáztam. — Oh! engedd, hogy adjak hálát istennek, hogy te nem jutottál oda, hol én vagyok — —“

„Te? — mond Zaide, fölemelvén könytől fénylő szemeit barátjára. — Légy őszinte! rettegek éretted — — de kérlek, ne titkolj el előttem semmit. — Ártatlanságodban meg vagyok győződve; de ha csalatkoznám is, — ha szenvedélyed el is ragadott: szólj — mindent akarok tudni.“

„Mit ér ártatlanságom, jó Zaide? — mond Marie keserűn. — Isten kormányja alatt élünk-e itt e nyomoruságos világban? — Itt nem azok ítélnék felettünk, kik sziveinkben olvasnak, hanem kik kénytelenek a külszínről itélni, mivel emberek előtt az isteni jószág ítélete meg sem állhat. — Én ártatlan vagyok, Zaide: mert csábító kísértet daczára megóvtam erényemet; én ártatlan vagyok: mert midőn szívemet elajándékoztam, azt hittem, hogy azt érdemesnek adom; én ártatlan vagyok: mert nem vádolhatom magamat, hogy valaha valakit megcsaltam vagy károsítottam volna. Mégis sorsom olly lenge

kérgen áll, oly bizonytalan, mikép egy szellő-csapás örökre megsemmisíthet! — — Oh! ha te tudnád, minő iszonyu érzés az, illy fiatal szívvvel, így szemközt még az egész élettel — az embereket utálni, megvetni, s elveszteni hitét mindenben!“

„Marie! egy előérzet sugá nekem, — szólt Zaide — hogy te szenvedsz! — Szólj — ne tarts oly lanyha, oly nyomoru lénynek, mellyben a részvét divatczikk, s a bevett szokáshoz alkalmazza magát. — Lelkem szabad! — s talán segíthetek rajtad, Mariem.“

„Mielőtt elmondanám neked, angyalom, — szólt Marie — mi az, mi szívemet a kínzó padra vonja: engedd, hogy egyre figyelmeztesselek.“

„Mondd meg mindazt, édes Mariem, a mit gondolsz, legyen az bár mennyire is ellenemre. Ki úgy, mint én, a legtöbb dolgokban szilárd, tántorithatlan akarattal bír: annak, ha a jó tanács nem is változtat tettein, de irányozhatja azokat.“

„Nem tudom, leend-e elég hideg véred, engemet félre nem érteni: mert a legérzékenyebb oldalon támadlak meg — szenvedélyed oldalán.“

„Valóban, Marie? — szólt Zaide szomorun — te is el akarod eszményképemet zúzni, —

te is, mint e sok lanyha ember a világon, vissza akarsz csigázni a köznapiság kerékvágásába? — Ne tedd azt! — — Meg kell neked mondanom, mikép nálam a szerelem valami más, mint talán a legtöbb hölgynél a világon. — Nem tudom, eszem járása helytelen, vagy úgy valék teremtvé: de pillanatig sem jöttem arra a gondolatra: megérdemli-e azon ember, kiért élek és lehellek, e forró, e lángoló szenvedélyt? — Nekem úgy tetszik, mintha nem lenne jogom ezt fürkészni, miután ő nagylelkűen szeret, a nélkül, hogy egyebet tudjon rólam, mint a mennyit ecsetje a vászonra öntött!

„Talán ha tudakozódik, ha bevezeteti magát szülőimnél; ha azon polgári csendes viszonyokban forog mellettem és körülöm, mellyek az embereket, úgy szólván, egy öntetüekké teszik: talán — mondom — nem tudnám őt úgy szeretni, — de akkor emlékezete nem tartandá meg olly híven a vonásokat, mellyek olly kedvesek előtte, minő kedvesek és feledhetlenek az ő vonásai előtttem! — Ne bíráljuk egymást, szeretett Mariem, — szeressük egymást!”

„Ha ismernéd az érdekes festőt, kedves Zaidém, — felelt Marie — nem szólanék: — így talán merész, de annál hőbb barátné vagyok, ha kérlek elfojtani szivedben a szép álmokat. — Hidd,

ha valaki képes leende engemet arra birni, hogy felhagyjak örökre azon emberrel, kit még most sem tudok gyűlölni: sok — sok nem történt volna, minek csak meggondolására is minden tagom reszket.“

„Szólj nyiltan, Marie; — szakítá őt Zaide komolyan félbe. — Hiszed-e, hogy valakinek sikerülende, tégedet elvonni attól, a' kit szeretsz? — Oh! Marie! miért csalnók és áltatnók mi egymást? — Lehet-e rosszabb számítás, mint két szeretőt tanács s gyöngédtelen beavatkozás által elválasztani egymástól?“

„Meglehet, — mond Marie szomorun — hogy ez nem sikerült volna; de talán — talán egyre nem engedtem volna magamat biratni, ha egy jó barátné leende mellettem, ki óva-int — —“

„Marie! — mond Zaide — rettegni kezdek, hogy inkább kellend nekem tégedet szeretni: mert inkább foglak szánni, mint azt gondoltam.“

„Ne félj és hallgass reám! Én azt hiszem, hogy festőd becsületes ember; hiszem, hogy tégedet szeret; meg vagyok arról győződve, hogy ama kép a te vonásaid hű mása, s ismeretlen barátod tégedet akart festeni, nem mást: mégis nekem ezen ember nem tetszik, — s félek, hogy csalódní fogsz benne!“

Zaide arczába a vér szállt fel; ajkait összeszorította; látszott, mikép Marie szavai őt sebzették s az elevenre találtak.

„Okaidat akarom hallani, — mond Zaide — nem hogy azoknak engedjek, Marie; mert hiszen én szeretek, — s ha okoknak erejük lenne felettem, akkor nem szerettem volna soha.“

„Festőd egy azon lanyha jellemek közül, — mond Marie szilárd hangon — mellyek magukban szeretnek mást; kiknél a' hiuság, mellyel önmagukat legyezik, olly kielégítő erővel bir, hogy nincs szükségök, sziveiknek erélyesb élvezet keresni. — Ő ké p é t imádja, míg te ő t. — Ő ké p é n dolgozik mindennap, míg te elmégy mellette s ő nem tudja, nem sejti, hogy a kép élve lépett ki keretéből s mellette megy! — Azt kérdelek tőled, Zaide: illy természet képes leend-e tégedet megérteni, s képes leend-e betölteni a szívet, melly olly fön tud érezni, mint a tied?“

Zaide Mariera emelte szemeit; azután megrázkódtatva szólt: „Te kemény ellenség vagy s fegyvereid élesbek, mint hittem: te azon oldalról támadtál meg, mellyen vértézve nem valék: — mert te azt mondod, hogy nem szerettem.“

„Azt nem mondom, Zaide; de nem szerettem —

tel úgy, mint férfinak szeretni kell, ha nem akarja, hogy gyávának higgyem!”

„Marie! — kiáltott fel Zaide — ne feledd, hogy hölgy vagy, s annak, kit gyávának nevez-tél, nem adhatsz elégtételt!”

„Megbocsáss, Zaide, — szólt Marie hirtelen — nem akartam őt, annál kevésbé téged őbenne megsérteni; s hidd nekem: éveket adnék életemből, ha el tudnám magammal hitetni, hogy egy férfiú, ki a’ legrégibb család legszebb virágát szeretni meri, s mégsem bir a’ szerelemnek sem bátorságával, sem jóserejével, őt megtalálni, őt megközelíteni, — az nem érdemes Zaidére. — Talán hibázom — s szerencsétlenségedre lenne, — — de ha ezen ember a legvakmerőbb merényre adná fejét, hogy tégedet láthasson; ha festett vászna helyett az élő eszményképet keresné fel: inkább tudnám őt becsülni, inkább tudnék neki hinni — bár ez nem mindig biztos jele a’ szerelemnek. — Oh, Zaide! az ember elkábul, ha kérdi végre magától: mit higgyen, — kinél, hol a biztosság?”

„Azt nem kérjük, — mond Zaide — ha szeretünk. Én nem csalatkozom; s ha az, kit szívem választott, lanyhább, mint én: oh! ha megismer — szerelmemen fog felhevülni az övé. Ki tudja, nem épen e kábultság-e legnagyobb

bizonyítványa szenvedélyének? — Hátha épen — mivel más gondolatja nincsen, csak én — rá nem ér, az elmenőkre ügyelni, s nem érdekli őt, tudni, ki lakik szemközt vele? — Rosz néven vegyem-e neki, hogy míg egy nap százszor tekint arczképemre, addig egyetlenszer sem jut eszébe, tudomást venni egy hölgyről szemközt, kire hatást gyakorol?“

Marie szeliden mosolygott, azután szólt: „Oh! kedves álokai a szerelemnek! — ismerem ezeket: így ügyvédkedett szívem egykor, — s hogy lásd, mi fásította el kedélyemet, mi törte meg hitemet: halld, mit még senkinek sem beszéltem el.“

* * *

Marie halvány lett, mint a' halál, — s miután röviden elbeszélte Zaidének, a' mit már tudunk: hosszú szünetet tön, — azután folytatá.

VI.

A mit azonban Marie, leküzdvén fájdalmát és szégyenét, s engedvén a' varázsnak, mellyet Zaide személyessége reá gyakorlott, még elbeszél, a lehető rövidséggel adandjuk elő, kikerülvén így azon félbeszakasztásokat, mellyeket Zaide kérdései okoztak.

* * *

Stanarics ur valami nevezetes eladás ügyében pár nap óta nem volt Pesten.

Egy fagyos novemberi estén, mintegy hat és hét óra közt, a gyertyák már rég meggyújtattak s Marie egyedül volt otthon. Anyja s nővérei a színházba mentek. — A fiatal hölgy a' salonban állt egy hosszú asztal mellett; kezében levélkét látunk, melyet, a lámpákhoz közelítvén, reszkető ajkakkal tartott és olvasott.

Marie arcza halvány volt. Ugy nézett ki, mint a ki valami nagy betegségből kelt föl, s egyáltalában nem lehetett azon elhatározott, erélyes kifejezésű arczra ismerni, mely szilárd jelleméről tanuskodott máskor.

„Valóban, — kiáltott fel — meg nem fizette volna Kálmán ama zsiványnak a pénzt? szörnyűség! — Mikor anyám kérdőre vont karpereceimért, kénytelen valék azt hazudni, hogy az arany-mivesnél vannak. De — így füzte a hölgy tovább gondolatit — meddig érhetem be a hazugsággal? A tolvajkulcsokat tárczámban találtam: — pillanatig kísértetbe jövék, de isten megörzött. — Azonban kölcsön kellett pénzt vennem! A fizetés órája itt van, — a második hónap végén túlvagyok, s az az irtóztató ember pénzét követeli!

„Kálmán elutazott, idehagyott; meg vagyok semmisítve!“

E pillanatban úgy tetszett, mintha valami kellemes zene lepné meg halló-érzékeit : — Marie kissé magához tért. A kétemeletes ház udvarában négy személyből álló kis zenészkar működött : egy hárfa, két fuvola s egy hegedű hangoztak, még pedig sokkal jobban, mint közönséges házaló zenészekről várhatni. — Az egész háznak cselédsége kigyúlt a folyosókra.

Marie eközben a levelet keblébe rejtette, s a legkínosb feszültségben járt fel s alá a salonban.

E meglehetősen tágas hézag padlóját szőnyeg helyett szürke posztó fődte, s így Marie nem hallhatá a' lépteket, mellyek felé közeledtek. — Mikor a' szoba felső végéhez érve megfordult, három lépésnyire tőle egy csinosan, sőt kereksettséggel öltözött férfit látott maga előtt, kinek vonásaira azonnal ráismert.

„Nagyságod — szólt a' férfin — kissé feledékeny, s jónak láttam, emlékeztetni kötelezettségére.“

„Hogyan jött be ön? — szólt Marie elhaló hangon — isten irgalmára kérem, távozzék, — mindent megteszek, csak most menjen; — ha valaki meglátná! — — meg nem foghatom — —“

„Nagyságod meg nem foghatja, — szólt udva-

rias hangon az idegen — hogyan jöhettem ide ?
— A szerencse, nagyságodat látni, olly kelle-
mes valami, mikép nem sajnáltam a pénzt azon
zenészeknek, kik parancsomra vannak itt : s
a cselédek a folyosókra csábitván, nekem
alkalmat nyújtottak, a' konyhaajtón át ide fér-
hetni.“

„De ha atyám — ? !“

„Hogy nagyságodnak atyja elutazott ; anyja,
nővérei színházban vannak, s két óra előtt visz-
sza nem térnek : tudom ; s ha valaki itt lépne,
gondolom, elég előmutathatóan nézek ki, s atyja
urának annyi ismerői vannak — — —“

„Uram ! mit akar ön ? — rebegte Marie —
soha sem vétettem ellene, s ön engemet holtra
gyölör ; legyen irgalmas !“

„Nagyságos kisasszony ! — mond az idegen,
ki nem más volt, mint a' rabló, kivel Taraynál
találkoztunk, — nyájas mosolylyal — bár szívem
sugallatát követhetném ! — de ha ön nem vétett
ellenem, legalább nem vétett akarva : annál töb-
bet vétett a sors ; mert mig kegyed egy napról
a másikra él baj, gond, aggodalom nélkül : addig
nekem hajnalban arról kell gondolkoznom : hol
veszek néhány garast reggelire — —“

„De hát a pénz, mellyet ön eddig csikart
rajtam, és — — ?“

„Kálmán uram;“ egészíté ki a zshivány hangosan.

„Irgalom, uram! — csitt! ne nevezze ön!“

„Kedves kisasszony! — szakítá őt az idegen félbe — ezen együttlét mindkettőnkre nézve kínos, — ne hosszabbítsuk azt. — Nekem pénz kell; — atyjaura nincs itthon, s ha nagyságod megengedi, kiveszem azon összeget, mellyre szükségem van. — Ön, ha eltávoztam, zajt üthet, s így minden árnyát a gyanunak kikerüli; de óvakodjék ezt eltávozásom után elébb egy félóránál tenni, vagy személyes leírásomat adni: mert — —“

„Hogyan, uram? — ön azt akarja, hogy én magam legyek segítségül jó atyám kiraboltatásában?! — nem, — készebb vagyok meghalni — —“

„Sajnálám, drága kisasszonykám, — szólt esdeklő, ihletett hangon az idegen — ha balsorsom kényszerítne, e nehéz feltétet is elfogadni. — Ezzel rövid tört vont ki oldalzsebéből. — Kérem önt, ne kíváncsion engemet szerencsétlenné tenni! — mert soha sem tudnám magamnak megbocsátani, ha honunk egyik legszellemdúsabb hölgyét kellene megölnöm.“

„Ön tehetné ezt? — kiáltott fel Marie, félreugorva — segít — —“

De a szót ki nem mondhatá : mert a rabló, kendőjét a' hölgy ajkai elé tartván, elhatározott hangon szólt :

„Egy hang ! s kénytelen leendek önt elnémitani. — Nem élünk a tizennegyedik században, — s nem akarom vérrel kezdeni, mit azzal végezni csak kegyed indiscretioja kényszerithet. — Én udvarias valék mindedig ; — béketürésem megszakadt végre : — azért, szép hölgyem, most előre ! atyja szobájába ; — egy hang — s kénytelen leendek — — —“

Marie megrettent ; látta, mikép lehetlen ezen embertől szabadulni ; előlment.

A rabló pár tolvajkulcs segedelmével Stanarics pénzes ládáját felnyitotta : mig Marie halványan, mint a halál, s reszketve, mint nyárlevél, fogódzott egy karszékebe, s a gyertyatartót egy asztalra helyezé.

„Mit csinál ön ? — az istenért ! — rebegette — hiszen rendre szedi zsebébe a bankócsomagokat — pedig azok százasokból állanak.“

„Nem vagyok oka, kedves, szeretetreméltó kisasszony ! — mentegetőzött udvariasan a rabló — én meg leendék kétszáz p.forinttal havonként elégedve, ön e csekélységet sokalta saját becsületeért, minél hölgynek drágább kincse nincsen,

— ön engemet kényszerít, magamat egyszerre ellátni azzal, mire szükségem van.“

„Ön koldussá tesz bennünket! — rebegte Marie — legyen könyörülő!“

„Jól van; — szólt a zshivány — távol legyen tőlem, önök romlását kívánni. — Ön egy uzsorás zsidónőtől pénzt vett fel; — a határnap jelen. — E kis, vastag, vendég-hajas, szakállas és bajszos némbert jól ismerem: ebben irgalom nincsen; kegyed nem fizethet, s ő majd addig ijesztgeti, míg vizre viszi. — Én tehát ezen szörnytől, e nösátántól megszabadítom önt. — S ha igéri, hogy személyes leírásomat nem adja, semmit föl nem fedez: becsületszavamat adom, hogy ama gaz uzsorás zsidónőt ki-
elégitem.“

Marie, az iszonyu helyzet daczára, melyben volt, nem állhatá meg, hogy — a rabló, b e c s ü l e t é t említvén — gunyra ne vonja ajkait.

A zshivány egykedvűen szólt: „A szekrény be van zárva; még néhány csomagot hagytam Stanarics urnak; s láthatja ön, hogy művelt s becsületes emberrel van dolga. — Mindent elvihettem s önt is megölhettem volna; ha azonban becsületszavamban kétkedik: ime itt négyszáz pengőforint, ezt saját tárczámból veszem ki, ide teszem az asztalra, s igérem, hogy önnek többé

nem leendek alkalmatlanságára. — E pénzből amaz uzsorásnőt kifizetheti.“ Ezzel a rabló a pénzt egy asztalra tette, s nem hagyván Mariet szóhoz jöni, hirtelen eltávozott.

* * *

Marie, atyja szobájában maradott; görcsösen fogództak kezei a karszékhez; azután, mintegy magához térvén, hirtelen összezsomózta a négyszáz p.forintot, azt zsebébe rejtette, s mintha fúriák üldöznék, kirohant a szobából. Az ebédlőben egy inassal találkozott.

Az inas arcza valami szemtelen kifejezést mutatott, minő észrevehető cselédekben, ha uraságukat valami csinyben gondolták meglepni.

„Nem láttál-e valakit erre kimenni?“ kérdé őt Marie reszketve.

Az inas, ki látta a csinosan öltözött férfiut a konyhafelöli hátulsó ajtón kimenni, légyottat sejtett s nem kevéssé volt e kérdés által meglepetve. — Darabig hallgatott, még mindig kételkedve: nem cselekszik-e kíváncsian, ha elhallgatja, a mit látott; de azután, félreismeretlen jeleit látván Marie arczában a rémületnek, szólt:

„De láttam ám, nagyságos kisasszony, egy peczkes arszlánt, mikép a tekintetes ur szokta az illy urfiakat nevezni, — a konyhafelöli ajtón

suhant kifelé, s midőn én s a szakácsné szemközt jöttünk vele, olly haragosan és büszkén nézett reánk, mintha nyakon akarna ütni!“

„Tudod-e, Jancsi, — szólt Marie — hogy ez a gazember pisztolyt szegzett mellemre s szemem láttára kirabolta atyám pénzes ládáját?“

„Jaj! — kiáltott fel az inas — mindjárt utána szaladok, talán még utolérhetem!“

„Várj; — mond Marie — azt hiszem, hogy eddig eltűnt valami házba. Istenem! bár honn volna anyám; — így magányosan hagyni a konyhát, hogy azon mindenki bejöhessen! — — de eredj, — s ha meglátod, ne üss zajt, — csak azt lesd ki, hová megy — a többi aztán az én dolgom.“

Az inas kalapját vette s hirtelen a szakácsnénak, a szolgálónak s a házmesternek elbeszélvén, a mi történt, kisietett az utcára.

* * *

Mihelyt az inas eltávozott, Marie író-asztalához sietett: pár sort irt, azután háromszáz p.-forintot betevén a levélbe, azt keblébe rejtette, s kalapját vevén, kisietett a házból. A szakácsnénak azt mondta, hogy a város-kapitányhoz megy, a rablást feladni.

Marie azonban a nagy téren át, futva inkább, mint menve, egyenesen a király-utca felé

intézte lépteit, s ott egyikbe az oldalutczák közöl befordulván, miután pár embertől bizonyos számú házat tudakolt, kissé avult kinézésű alház nyitott kapujában eltűnt.

A háznak kis, roszul kövezett udvarkája van, mellyben terepély ákácza áll, s közvetlen e mellett egy kékre festett ajtó, 3-mas számmal megjegyezve.

Darabig reszketve állt a hölgy ezen ajtó előtt; azután csendesesen kopogott: — az ajtó kinyílt s azon egy széles tányérarczu, bajszos női fő bujt ki.

„Váj! — az istenért! — kiáltott fel a nő — kedves drága kisasszony, minő könnyelműség, ide jöni! — Kérem, csak hamar, nehogy valaki megismerje; igen sokan laknak itt a háznál. De a mi nagyobb baj, olly személyek is — — oh! ha valaki látta ide jöni!“ — —

Marie reszketve sietett a szobába, — azután lélekzet nélkül vetette magát a kényelmes pam-lagra, melly ezen igen csinosan, bár kissé izléstelenül butorzott s egy halmaz rosz olajfestvényekkel ékesített szobának egyik szögletét foglalta el.

A szakállas nő szembetűnő részvétellel tekintett a hölgyre; kezét vonta ajkaihoz, s megcsókolván azt, siralmas hangon szólt:

„Kedves drága kisasszonykám, mi történt? mivel szolgálhatok?”

„Semmi, semmi, — szólta Marie ijedt arccal — adósa vagyok önnek kétszáz p.forinttal, — itt a háromszáz p.forint, adja elő hamar váltó-levelemet : tegnap volt a határnap.”

„Jaj! — s csak ezért fáradt ide nagysád szégyen szállásomra? — mond az uzsorásnő a lehető legnyájasabb hangon. — Hiszen erre még leende idő; láthatta, kedves kisasszony, hogy nem sürgettem.”

„Ön — szólta Marie hevesen — nagyon rám ijesztett a multkor, mikor az utczán találkoztunk, ha a határnapot meg nem tartom, — még szüleimmel is fenyegetett; — ime itt van pénze, csak hamar adja elő váltó-levelemet, mert a föld ég alattam.”

A zsidóné félreismerhetlen részvéttel s a szájalom hangján szólta : „Kedves angyalom, drága nagysád, ime itt a váltó-levél, — s mivel maga kegyeskedett ide fáradni : nem kívánok többet kétszáznyolczvan p.forintnál.”

Marie megvető tekintetet vetett a sentimental nő-nadályra; de óvatossá tétetvén mind az által, mi eddig vele történt, megvizsgálta a váltót, s látván, hogy azon semmi hamisítás nem történt, elrejtette azt, s a háromszáz p.forintot

az asztalra tette. Ösztönt érzett magában, a husz p.forintot visszalökni : de félt, e szelidített hiéna hiuságát sérteni, s jobbnak látta, a lehető sietséggel a husz p.forintot is elrejteni. — Azután kérte a nőt, hogy őt az udvaron átkísérje ; fekete fátylát leeresztette s kisietett az ajtón.

Mig az udvaron haladtak, az uzsorásnének még volt annyi ideje, ezt sugni fülébe :

„Kedves kisasszonykám, minket a világ ördögöknek tart ; de ha nagyságodnak történetesen ördögökkel lenne baja, s valami olly baj érné, mellyet becsületes embereknek nem merne kivallani : szóljon nekem — s én segíteni fogok!”

Egy gondolat villant a szerencsétlen hölgynek elméjén át. Ugy tetszett neki, mintha talán e gyalázatos teremtés több hasznára lehetne azon iszonyu bajban, mellybe őt könnyelműsége keverte, mint bárki más, kit becsületessége távol tart az illy bajoktól! — de magához tért — nem felelt, csak annyit rebegett : „Köszönöm, Frau Bandler.”

A nő most egy czédulát csusztatott a leány kezébe és sugta : „Az istenért! tartsa meg ezt kegyed, — hasznát veendi — — Szállásomat megváltoztatom, s ez uj szállásom száma.”

Marie, nem is tudva, mit cselekszik, a papiros-szeletkét keblébe rejtette ; s mintha fúriák

űznék, sietett. — Mikor a keskeny utczából ki-
haladott, a királyutczán ment végig s az új vá-
sár-téren haza sietett. — Alig egy hosszú fél
órával elindulása után, s még mielőtt szülői haza
érkeznének, otthon volt.

* * *

Stanaricsné mintegy tíz óra tájban jött haza :
Marie ijedtében feledte, utána küldeni. Mihelyt
haza érkezett, elbeszélte neki a háznál történte-
ket, s a nő a legiszonyubb nyugtalanságban töl-
tötte az éjet s az egész jövő napot, — bár semmi
szükséges lépéseket a tettes felfödözésére el nem
mulasztott.

Az inas igen későn jött haza; egyébiránt
használva az alkalmat, néhány tivornyába s le-
bujba betekintett, — Marie kisasszonytól nye-
rendő ajándék reményében pár itcze bort becsip-
vén, tökéletes tácskóvá válva, mintegy tíz óra
tájban haza érkezett, állítván, mikép a tolvajt
megismerte távolról, azt sietve üzte, de lehet-
len volt utolérni; s miután a félvárost összeka-
landozta, jónak látta, haza jöni. —

Stanarics ur másnap késő estve igen jó kedv-
vel érkezett haza, állítván, hogy dolgát a leg-
jobban elintézte; — de miután neje halványan,
mint halál, s rebegő hangon előbeszélte, a mi
történt; nejét s leányát szokása ellen összeszidta

s szobájába sietett, hol pénzes ládájának négy mesterséges zárját érintetlennek találta ugyan, de felnyitván azokat, kétségbeesett hangon mondta, hogy harminczezer p.forintját lopták el, s hogy a csomagok egyikében husz darab ezer p.-forintos bankjegy volt.

Természetes, mikép Stanarics minden haladék nélkül a megye s városházához futott, s Pesten Budán mindent elkövetett a zsvány felföldztetésének könnyítésére. — Jancsi inast, a szakácsnét s a szolgálót azonnal eleresztette. — Két nap mulva Stanarics urnál egy mogorva tekintetű éltes inast, egy kissé festett arczu s szemtelen tekintetű szakácsnét s egy vaskos konyhaszolgálót látunk.

VII.

Zaide növekedő aggodalammal hallgatta végig Mariet; csak néha kiáltott fel: „Ah! a gyálázatos, alacsony ember!” vagy szorította össze ajkait; s midőn látta, hogy a szerencsétlen hölgy elbeszélése közben néha közel volt az ájuláshoz: ölébe szorította őt; — mindenből látszott, hogy Marie története mély batást tett reá, s távol attól, őt a hölgy iránt meghüteni: jellemének erélye, s vonzalma Marie iránt, inkább mint valaha — feltűnt.

„Oh, Marie! — mond Zaide — hiszen te egy regényt élsz át, — helyzeted egy a legiszonyubbak, de egy a legérdekesebbek közül. — Neked itt meg nem lehet állnod: nem szabad szenvedő semleges szerepedben megmaradnod s mások önkénytelen eszközévé aljasulnod.“

„Kedvesem, — rebegte Marie majdnem kétségbeesett hangon — mit tehetek? — nem vagyok-e erkölcsi halott, ha a világ a dolgot megtudja?“

„Kálmán elhatározottan alacsony gazfi, — szólt Zaide ingerült hangon. — Ezen ember, nyomorultságának egész meztelenségében áll előttem. Előadásodközben pillanatig sem kétkedtem, hogy ő ama gyalázatos rablóval egyetértett; mert nem tudok magamnak férfiut képzelni, ki illy esetben olly gyáván és pulyán viselné magát, mint ő.“

„Oh, Zaide! meddig küzdöttem magammal, — szólt Marie — mig, fájdalom! ugyanazon meggyőződésre jöttem, melyet te kimondottál; s ezen ember becsületes családból származott, jól neveltetett, és művelt.“

„Hasztalan! — szólt Zaide — ne kinozd magad azzal, roszasága okait fürkészni; elég az, hogy rossz, ha őt jónak nevelték is. Egész szerege van az alárendelt teremtéseknek, kikre

nézve a legjobb nevelés csak külső máz és fényítés, s kik az első alkalommal viaszasülyednek a hinárba, hová valók. — Azon gondolkozzunk, jó Mariem, mikép kell sorsodon segitenünk?! — nem illik s nem szabad semmit elhanyagolnunk, mi téged megmenthet!“

„Mi menthetne meg egyéb a halálnál? — mond Marie — s még olly ifju vagyok s ugy szeretnék élni, ha szerettetném! de így — —“

„Nem tudok neked semmit elhatározottan mondani, jó Mariem; — szólt Zaide, félbeszakítván barátnéját — nekem idő kell gondolkodásra: de érzem, mikép nem tudnék élni, ha tégedet így szenvedni látnálak. Azért bátorság! — el ne csüggedj! — — Én nem vagyok mindennapi lény; — ne tarts engemet azon nyomorúk egyikének, kik csak, mint a galamb, fénylő fedelekre szállnak — —“

„Mit akarsz? — szólt Marie ijedten — az élő istenre kérlek, egy lépést se tégy. — Ha már saját sorsom olly iszonyu: óvd meg lelkemet azon örök vádtól, hogy tégedet is sorsom kerekeibe rántottalak.“

„Légy nyugodt, Marie, — szólt Zaide, ki- nek szemei égtek s vonásai valami felmagasztaltságot mutattak. — Ne szóljunk e tárgyról ma

többet; holnap — igérd meg, hogy látjuk egymást.“

Marie, ki csak Zaide társaságában talált enyhülést, örömmel igérete meg, hogy őt másnap meglátogatja.

* * *

Nagyon balul fogta fel Zaide jellemét az, ki, szavainak hívéen, gondolná, hogy a hölgy még nem volt tisztában tervével. — Az a különbség erélyes jellemek s kiváltságos természetek és köznapiak közt: mikép az, mit az utóbbiak legjobbjai lassan és hosszas fontolgotatás után érlelhettek ki, az az elsőkből mint villám, mint ujon-született eszme áll elő. Köznapi természeteknek jó gondolataik lehetnek: lángész csak eszmékkel van ellátva; az első szerkeszt, egyesít, — a másik kész szülöttel lép elő. —

Még Marie mellett ült Zaide, még számlálni látszott barátnéja szívének dobogását, — még tükröztek szemei a szép Marie könnyeiben: s már Zaidében egy eszme született, melyet alig birt lefojtani magában, — melyet szeretett volna Marieval közleni, vele megértetni; de ezt mégsem tette, mert némi sejtelmével birt annak, hogy ezen eszme annyira saját egyéniségének kiáradása, mikép Marie talán megijedne e tervtől s le akarná őt arról beszélni.

Hit és meggyőződés közt mindenha éles elválasztó vonal volt: — az első kétkedést ki nem rekeszt — s így módosítást sem: míg a másik nem szenvedhet változást, mivel hit korlátin túl van, s a határtalan igazság országába lépett. —

Mihelyt Marietól eltávozott Zaide, azonnal író-asztalához szaladt; arcza égett. — Lehetlen valami szebbet gondolni, mint őt, midőn székét vonta az asztalhoz s tollat vett kezébe: — ajkai néma mosolyra vonultak, szebb volt, mint valaha — s így valami boldogító eszmétől megkapva, irta mi következik:

„Ha ön ezen ismeretlen kéztől írott sorokat olvassa, egyet ne feledjen: hogy az életben kivételes pillanatok vannak, — s ezek egyike az, mellyben önhöz folyamodom; nem magam érdekében írok, de minden esetre olly férfinak, kinek vonásai nem csalhatnak. Nekem egy szilárd jellemű s elhatározott erélyű barátira van szükségem — egy gazság felfödözésére, mitől legjobb barátném erkölcsi élete s nyugalma függ. Ha ön erőt s jó szándékot érez magában, szolgálatot tenni egy, talán nem egészen ismeretlennek: vasárnap délután hat és hét óra közt jöjön ide, s jelentesse be, mint festő, magát, — a többi annak dolga, kinek arczképét ön olly hiven találta.“

Mihelyt Zaide a levelet megírta, nyugodtabb lön. — „Most — így tündökölt — csak az a kérdés, hogyan juttassam e levelet kezébe? — Egyedül soha sem mehetek ki; ha Marienak szólnok, ő ellenkezni fog. — Jó, — mond Zaide — kitaláltam! atyámnak pisztolynyalai egyikével átlovöm azt festöm szobájába, ha egyszer nyitva leend ablaka. — Ugyis olly gyakran lövöldöztem e szobafegyverrel, mikép meglehetősen gyakorlatom van a lövésben. De azért pár kísérletet tennem kell; a ház nincs tovább, mint öt ölnyire tőlem; az ablak olly nagy czél, mellyet alig hibázhatok el: — kísértsük meg az első alkalommal.“

VIII.

Itt történetünk darab időre félbeszakad — s jóval hátrább kell mennünk.

Máj. 18. 18 — — a velencei kikötőben egy csinos gőzös állt. Gazdája egy volt az uj Velenche tehetősbei közül, s mikép mondják: e száz lóerejű gőzösön kívül még egy szép corvetje s egy hetven lóerejű kisebb gőzőse is volt.

A hajó, mellyel itt most először ismerkedünk meg, Participatio nevet viselt, az első velencei dogeét, s arra mutatott, hogy felkészítője nemcsak szatócs, hanem jó izlésű férfit is.

A falak a legizletesebb palisander- s rózsagyökérrel voltak ékesítve, a butorokat királyvörös szőr-bársony fődte, — s a nőterem olly csinos és kényelmes volt, mikép Participatio e részben a legkellemesebb járművek közé tartozott az adriai tengeren. — Kapitánya, signor Negri, magas, szikár férfiú volt, ki igen keveset beszélt, de szerfelett nagy és szigorú rendet tartott hajójában.

Most a hajó határozata az volt, Triestbe menni, s egy ottani kereskedő háznak árúkat szállítani.

Azok közt, kik mint csupa utazók beiratták magukat, egy huszonnégyszázöt éves fiatal francia volt — Tennier nevű, ki csak pár nappal azelőtt érkezett Velenczébe, s kinek célja volt, onnan Triestbe menni, s később a már olly híressé vált Pestet meglátogatni.

Őt a hajón, az egy kapitányt kivéve, senki sem ismerte, s az ifjú kevés hajlamot is mutatott ismeretségekre.

Tennier módjában őszinteség s nyíltság tünt fel. Ő vidám és nyájas volt, — bár óvtalan pillanatiban őt egynek lehetne azon emberek közül tartani, kik sokat szenvedtek, kik a világban állásban vannak, s úgy szólván, kivették sarkaikból.

Talán soha illy nagy számmal nem volt ezen osztálya az embereknek, mint épen most.

A világ pénzügyei olly ingatag lábon állanak, s annyi a vagyonbeli szerencse hirtelen emelkedése és bukása, mikép nagy része az embereknek meg nem szokott viszonyt és állást cserélt, — s élete abban telik el, e viszonyokban otthonulni.

Tennier igen jó családból eredett; egész módja mutatá, hogy ő nagy nevelést nyert, s fiatalabb éveiben olly állásban volt, mikép nevezetes követeléseket tehetvén, természetesen válogatóvá lön; s neki később csak válogatott, nem mindennapi dolgok adhatának élvezet.

Vonásain valami búskomolyság váltá fel olykor a derült kifejezést, mi a Participatio hölgyvendégeit nagyon érdekelte, annyira, mikép mindegyik szeretett volna vele megismerkedni. De mivel ő senkit sem szólított meg s ideje nagy részét egy külön kabinben töltötte: lehetlen volt vele közelebbi érintkezésbe jöni.

Néha uti-könyvébe rajzolt valamit, — s azok, kik e könyv vázlatait láthatták, állítják, mikép ezen élrajok ritka tökélylyel s elevenességgel birtak. Signor Negri őt az első napon Monsieur le vicomte-nak szólította, de később csak mr. Tenniernek, s látszott, hogy ezen egyszerű megnevezésre ő kérte a kapitányt.

Mikor végre az elutazásra jel adatott, Tennier kabinjébe ment s rágyujtván szivarára, elgondolkozott. A kapitány már leszállt kis hídjáról, hová ment volt, az elindulásra megtenni rendeleteit, — s mikor Tennier nyitott kabinje előtt ment el, egy buon matinot kívánt, mit Tennier a legszivesebben viszonzott; azután kérte a kapitányt: ha dolga nincsen, néhány perczet neki szánni.

Signor Negri, ha nem is volt beszédes ember másokkal, Tenniervel kivételt látszott csinálni, s reggelijét ezen ismerője kabinjébe vitetvén, ott helyet foglalt.

„Uram! — szólt Negri — mióta kegyedet — mintegy 8—9 éve lehet — utoljára láttam Párisban: alig ismerék reá; ott fény körözte önt, — most olly egyszerű utas képét viseli, mikép el tudná az emberrel hitetni, hogy, mint a bölcs, mindent magával hord.“

„Valóban, — nevetett Tennier önkénytelenül — a balsorsnak is megvan humora, s kegyed, signor, tökéletesen eltalálta, hogy *omnia mea mecum porto*, s ezen *omnia* olly kevésből áll ahhoz képest, mi egykor volt, hogy más talán kényelmesbnek találándá, a hajó alatt — értem e szép s ma különösen csendes és unalmas tengert — keresni szállást, mint a kabinban.“

„Valóban? — szólt a kapitány meglepetve — én ugy tudom, hogy igen gazdag volt.“

„Nem vagyok-e most is az?! — szólt vidáman Tennier — nézze ön — mi hiányzik toillettemen; nem vagyok-e ifju, egészséges? adósa maradtam-e önnek, nem fizettem-e ki előre utazási béremet? — Istenem! minő kevés ember van, ki milliói mellett olly gazdag, mint én, csekély vagyonkámmal s a teremő ecsettel kezemben! — Mit akar ön, signor! az élethez olly kevés kell, — s mig a sziv nyugodt, gazdagok vagyunk.“

„E philosophia önnek, ifju barátom, becsületére válik, s bár abban osztozom: ohajtandám, mikép ön soha se kényszerítettessék illy tapasztalásokat tenni. De ha már azokat tette, örülök, hogy lelke olly edzett s elszántsága olly ép és egészséges. — Nem fogja ön szerénytelenségnek venni, ha én, kinek olly gyakran volt szerencsém atyjaurát tisztelni Párisban, s önt is gazdagsága közepette látni, — szeretném tudni, mi okozta e változást? s nincsen-e valami mód ezen segíteni?“

„Segíteni?! — mond némi szinezetével a búskomolyságnak az ifju. — Nem, uram, ezen segíteni nem lehet — s ezen már segítve van. Azaz: látván, hogy a dolog ennyire jutott, sokkal

több eszem van, mint hogy a változatlanért sópánkodjam, főleg ha az anyagi baj. — Oh szivbajok! ezek mások, ezek orvosolhatlanak — legalább ezt sejtem; de hiszen szivbajok is változhatnak szívüdvvé, s akkor aztán nincs baj!“

„Nem lehet segíteni? — mond signor Negri — no ez baj — —“

„Hallja ön, — mond Tennier — én azt, a mi rajtam történt, egy körülményt kivéve, melly szivemet mélyebben keserítette —, olly mindennapinak tartom, mikép nem vonakodom, önnel tudatni sorsomat. Száz meg száz illy esemény történik körülünk, ha azt nem is tudjuk.

„Nagyatyám — mikép ön ezt hallhatta s bizonyosan hallotta is — XVI-ik Lajos vesztével kiköltözött a szép Francziaországból; London volt azon hely, hová nagyatyám menekült. Ő egy volt a szerencsésebbek közül: mert régen élván már a dolgok sejtelmével, mellyek bekövetkeztek, rendre rendre eladogatta jószágait, annyira, mikép vesztegetőnek tartották. Ő azonban igen jó számító volt, mert a forradalom kiütésekor pénzének nagyobb része az angol bankba volt elhelyezve; s mikor a' guillotine elől menekülni kellett, Londonban már jó szállás várt reá; minden úgy volt elintézve, hogy anyagi szükségétől nem tarthalott.

„Atyám Londonban nevekedett; egy volt azon kor szülöttei közül, kik, mikép Napoleon állitá, semmit sem feledtek és semmit sem tanultak. — A restauratio alkalmával, az első udvari estélyen XVIII-ik Lajosnál, kiki azt hiendé, hogy most lépett ki Mária Antonia salonjából s hogy semmi sem változott, csak atyám lett idős férfiú az egykori gyermekből: de még ez is tág tért engedett a szemcsalódásnak, mert mindazok, kik nagyatyámat ismerték, álliták, hogy atyámban fölelevenedett.

„Párisban atyám egészen úgy élt s lakásában mindennek olly színe, alakja volt, mintha a császár fényes meteori megjelenése a világban álom lenne s a Bourbonok soha sem hagyandották el Párist.

„Még pénzét sem szerette az olly biztos angol bankban hagyni, hanem addig is, míg — a mint hitte — lassankint birtokai egy részét visszaválthatja: párisi, tökéletesen biztos helyeken helyeztette el a londoni bankból lassanként kivett tőkéit. Így — például — vagyonunk nagy része a Rothschild urak kezeiben volt.

„Mindaz, a mit birtunk, készpénzből állt; s atyám sokkal nagyobb aristocrata és sokkal szokottabb fia volt a faubourg St. Germainnek, mint hogy maga saját személyében kezelhetné pénz-

ügyeit — mire egyébiránt nem is volt szükség, sőt merem állítani, hogy azok a legfeszültebb személyes felügyelet alatt sem lehetendének olly nagy rendben, mint azon hirtelen s rögtön bekövetkezett catastrophig voltak, melly szegény atyámat életétől, engemet vagyonomtól fosztott meg.“ — Itt Tennier szünetet tön, — egy köny tündöklött szemeiben; azután nehéz sohaj emelkedett kebléből, s folytatá:

„Nem bámulhat ön, signor Negri, hogy e könnyyel adózom a legjobb atya emlékezetének; mert irántam kimondhatlan jó volt, s én benne legkedvesebb barátomat vesztettem el.“

„Lemercier vicomte egy volt a legkellemesebb urak közül, kiket valaha ismertem; — szólt signor Negri — értem s osztom önnek fájdalmát.“

„Végre is, kapitány, atyámra nézve a hirtelen halál, melly őt érte, jótét volt. Keserű ezt kimondani, — de szegény jó atyám annyira megszokta a kényelmet, annyira el volt merülve mindazon eszmékbe, mellyek uj helyzetét mint nyert paradicsomot tünteték elő, mikép ő igen szerencsétlennek érzendé magát az után, mit önnek röviden elmondok, de a mit én, összehasonlítva atyám halálával, potomságnak tartok.“

*

*

*

„Egy reggel, Egrigneé nevű ügyvivőnk titoknoka belép atyámhoz, s jelenti, hogy főnöke megszökött; s mikép gyanítja, ez nem üres kézzel történt.

„Atyám Egrigneé ezen igen ügyes titoknokát, egy német embert, különösen kedvelte, s benne nagy bizodalmat helyezett.

„Elgondolhatja ön, mennyire meg valánk mindketten a tudósításra lepetve, bár akkor a baj egész terjedelméről a legtávolabb sejtelmünk sem volt.

„Renner — ez volt a titoknok neve — ajánlkozott, ügyeinket, a mennyiben lehet, utba igazítani; de mielőtt erről szó lehetne, természetes, hogy tudni akartuk a dolog részleteit. A titoknok így adta azokat elő:

„Ezelőtt három nappal — szólt Renner — Egregineé ur reggel nyolcz óra tájban magához hivatott s ekkép szólt hozzám:

„Renner! mondja meg ön nekem: érez-e irántam valami különös vonzalmat, valami nemét a rokonszenyvnek? például ha sorsom úgy hozná magával, hogy mostani igen kedvező helyzetemet el kellene hagynom s talán Amerikába távozni: kész lenne-e ön, engemet követni, miután a' vicomte szolgálatából kilépek?”

„E felszólításra nem tudtam egyebet felelni,

mint hogy igen, kész vagyok őt mindenhová követni: mert nem tagadom, igen szerettem főnökömet, — egyébiránt az ő s nem nagyságtok szolgálatában valék.

„Egrigneé e nyilatkozattal meg volt elégedve; s mikor kérdém: történt-e valami — s talán felmond eddigi hivatalával? — kitérőleg felelt, mondván, mikép ez nem lehetlen talán később, de most Toulonba kell utaznia a vicomte érdekében. Én, a mint nagyságtok gondolhatják, soha sem voltam minden ügybe beavatva, s többnyire Egrigneé ur utasításait követtem: most sem juthatott legtávolabbról eszembe, hogy ő valami álnokságban jár. — Nagyságtok ismerték őt: arczánál becsületesebbet alig lehet gondolni; egyébiránt olly jóllétben is élt, mikép csak a legutálatosabb haszonvágyat s legelvetemültebb gonoszságot kellett róla föltennem, ha sejtem azt, mi később világos lön előttem.”

„Ön gondolhatja, signor Negri, mennyire fel valánk ezen előadásközben ingerülve, bár, mikép már mondtam, az egész szerencsétlenséget még nem sejtettük.

„Renner folytatá: „Mikor Toulonba értünk, Egrigneé ur kinyilatkoztatta előttem, hogy őt a vicomte ur megsértette, iránta bizodalmatlanságot mutatott, s ez őt, annyi évi hű szolgálat

után, olly mélyen sebzi, mikép egy Toulonból irt levélben mindenről nyilatkozván, s a vicomte urnak a levéltár kulcsai helyét kimutatván, — elhatározta, Amerikába menni; s felszólított, hogy őt kövessem, mivel ezután a maga kezére fog ott valami nevezetes vállalathoz fogni.

„Atyám s én azonnal állítottuk, mikép Egrigneeé hazudott, s hogy semmi sem történt, mi őt bizodalmatlanságnak gyanítására hozhatná, — sértésről pedig soha sem volt szó.

„Renner a legérzékenyebb részvétellel hallá észrevételeinket; azután szomorú hangon folytatá :

„Megvallom önöknek, uraim, mikép nekem már utközben sok talányosnak tetszett. Egrigneeé ur nyugtalan volt, éjelenként bezárkózott, utközben nevét megváltoztatta. Ezenkívül tudtam, hogy ő szép fizetéséből félretehetett tán valamit, de nem annyit, mivel valami nevezetes vállalathoz foghatna, főleg Amerikában, hol kevés pénzzel igen szomorú szerepet játszik az idegen. — Ha nekem Egrigneeé Párisban nyilatkozik, utánajártam volna talán a dolog mibenlétének; de Toulonban valánk; — a gyanu bennem fölébredt s így gondolkoztam: ha Egrigneeé ur valóban azon alacsony csaló, azon vakmerő gonosztevő, ki talán most a vicomte urak vagyonának egy részé-

vel Amerikába akar, még pedig idegen név alatt s hamis utlevelekkel, szökni: akkor vele igen vigyázva kell bánnom s csak tettetés által juthatok az igazsághoz.

„Meg kell jegyezmem nagyságtoknak, — tévé Renner hozzá — mikép Egrigneé ur két utilevéllal volt ellátva: az egyiket nem mutatta elő, a másik az én számomra készült Serurier név alatt, a mint ezt csak később tudtam meg.

„A mint mondám, mihelyt a gyanu bennem fölébredt, tettetéshez folyamodtam, s mondám Egrigneé urnak, mikép ő irántam mindig a legnagyobb kegyességet mutatván, én kész vagyok vele bárhová menni: csak az fájna, sőt sértene, ha nem minden úgy van, mint nekem előadá, s ő bennem nem helyhezne annyi bizodalmat, előttem bármiből is titkot nem csinálni.

„Egrigneé darabig figyelemmel tekintett szemeim közé. Megvallom önöknek, annyira nehéz volt az alakosság e szerepe, mikép minden erőmet össze kelle szednem, hogy magamat el ne áruljam.

„Egrigneé ur, úgy látszott, el hagyta magát szavaim által áztatni, s ekép szólt:

„Renner! én önt hű és hálás embernek tartom mindenek fölött; hallja tehát az igazat: A vicomte engemet megsértett, — sok történt

köztem s közte, mit kegyed nem tud: én szerencsétlen napokat éltem és sokkép lealázlatva e hálátlan ur által; boszu kelt szivemben — — itt Egrigneeé darabig hallgatott, azután folytatá: Renner! én gazdag ember vagyok, önnek munkásságára szükségem van, — én sorsát megalapíthatom, — szóljon, feltétlen kész-e engemet követni?’

„Mindent tudtam, s látván, hogy alacsony csalóval van ügyem, végig kelle szerepemet játszani; — mondám, hogy őt soha sem hagyom el s kész vagyok a világ végeig követni. Egrigneeé olly jól kiszámított mindent, mikép mind a mellett, hogy szavaim után hinnie kellett, hogy őt követem, mégis kijátszta tervemet.

„Egrigneeé ur mondá nekem, hogy harmadnapra indulunk, — a hajót nevezte meg s nyilatkozatának percze óta pillanatig sem távozott mellőlem. — Csak ebédközben hagytam el néhány perczre a szobát, s pár sort rajzónnal egy papír-szeletre irván, a pinczérek egyikének adtam, hogy azt azonnal adja a vendéglőnek. Röviden csak annyit irtam, hogy ezen s ezen szám alatt egy csaló van, ki holnapután illy nevű hajón Amerikába akar illanni.

„Mikor visszatértem, Egrigneeé urnak egy gyanus tekintetével találkoztam; azonban sike-

rült nekem a lehető legnagyobb egykedvűséget mutatnom.

„Mihelyt fölkelünk asztaltól, Egrigneé ur a pinczért hívatta s mindent kifizetett : mi bennem újabb ármány sejtelmét ébresztette. Mikor ez rendben volt, bezárta az ajtót és szólt :

„Renner! tervemet megváltoztattam : ma hat órakor egy más hajó indul Amerikába, — most egynegyed hatra, készüljön ön, azonnal a hajóra megyünk.”

„Le nem irhatom önöknek, — folytatá Renner — mennyire meg valék lepetve, — Egrigneé maga észre látszatott venni megütközésemet és nem minden gyanu nélkül szólt : Talán megbánta ön elhatározását? Átláthatja, Renner, mikép körülményeimben, vagy inkább körülményeinkben időt nyerni a földolog.”

„Helyes! és ezzel egyetértek, Egrigneé ur, feleltem; — csak az lepett meg, hogy ön ezt eltitkolta előttem s ez által bizodalmatlanságot árult el.

„Egrigneé mentette magát, állítván, mikép ez óvatosság, nem bizodalmatlanság; s csak azért történt, mivel néha véletlenül is ejthetünk el egy szót, melly aztán bajt okoz.

„Kelepczében valék, mikép önök látják; s feltettem magamban, Egrigneé urat z óval tar-

tartani, azon reményben, hogy talán addig a vendéglő megtette a lépéseket s a rendőrség emberei megérkeznek.

„Először azt mondtam, hogy Egrigneé urnak órája siet s hogy háromnegyed ötre; de erre csak azt felelte: Órája soha sem csalta meg. — Szembetűnt nekem egyébiránt, hogy Egrigneé urnak pogyászát nem láttam: — ő azt egy mellék, sötét benyilóba helyhezte volt el; de az indulás így küszöb előtt állván, gondoltam: ideje, erre őt figyelmeztetnem; s ezt is úgy intéztem, hogy ez által időt nyerjek.

„Együtt van-e önnek pogyásza? szoltam én; ha akarja, emberek után látok, s ha órája jól jár, úgy nincs veszteni idő. Tervem az volt: kimenni bármi ürügy alatt s az ajtót Egrigneé arra zárni; de ez nehéz volt, mert mihelyt ezen eszme fölmerült bennem, az ajtóra pillantottam s láttam, hogy a kulcs belől van. Azonban ha kimehetek, könnyű leende őt megakadályozni abban, a szobát elhagyni, olly vendéglőben, mellyben annyi cseléd² volt.

„Egrigneé nyájasan megköszönte gondoskodásomat s monda: mikép csak pár szót akar még egy embernek mondani, ki a kapu alatt vár reá, s kire a bérkocsi ideállítását bizta.

„Ezt Egrigneé ur olly természetes hangon

mondá, mikép gondoltam magamban, hogy azon időt, melly alatt a második emeletből lemegy, használván, megtehetem a lépéseket elfogatására.

„Bevárom tehát önt, Egrigneé ur, szóltam én; — s mihelyt gondoltam, hogy a folyosót, mellybe szállásunk nyilott, elhagyta: azonnal lesiettem a vendéglőhöz, ki éppen akkor kapta meg a pin-czértől iratomat, s mikép mondá, már megtette a szükséges lépéseket; azután kért, hogy minden gyanu kikerülésére térjek vissza szállásomra.

„Mindez csak néhány percz müve volt, — én visszatértem szállásunkra; s kíváncsi valék látni, ha valóban ott van-e Egrigneé urnak pogyásza ama setét benyilóban? Oda siettem, de az be volt zárva. Ez némileg megnyugtatót, — — így vártam Egrigneé urat: egy percz telt el a másik után, végre egy negyedóra. Nyugtalankodni kezdettem; ablakaink az utczára szolgáltak: kitekintettem, de sem a bérkocsit, sem Egri-gneé urat nem láttam. — Egy negyedóra nem olly sok idő, — gondoltam magamban — fél hatra, még egy félóránk van: Egrigneé ur mindjárt itt leend; — de ujra egy negyed telt el: az ajtón kopogtak — s egy rendőr-tiszt lépett be.

„Egrigneé ur! szólt, hozzám fordulva, engemet vélván annak, s tudván Egrigneé ur nevét,

mellyet a' vendéglőnek megmondottam, — ön foglyom.'

„Csalódik, szóltam én. Én Renner vagyok, Egrigneé ur titoknoka s ki őt feladtam; de félek, mindnyájunknak túljárt eszén. — Ha e rekeszből eltűnt pogyásza, akkor önök őt az Amerikába menő hajók egyikén megtalálhatják: bár megvallom önöknek, félni kezdek, hogy e részben is elámitott. — Felszólítottam azután őket a legélénkebb fürkészetre; de, fájdalom! minden siker nélkül maradt. — Megtudtuk, hogy indult ugyan egy olly nevű hajó Amerikába, mellyről Egrigneé ur velem legelőbb szólt, s még más kettő: de azokon sem valódi, sem álnevén be nem volt írva. Világos most előttem, hogy ő azért vitt csak magával, hogy hirtelen megszökése fel ne tűnjék, — s Amerikát nevezvén utja céljaul, a fürkészetet kikerülje s eltévessze.'

„Atyám annyira felindult Rennernek e tudósításán, mikép neki is szemrehányásokat tön hanyagságaért, állitván, hogy illy esetben — s mivel nyilvános haramiával volt ügye — minden egyéb mód kifogyván, életét is elvehetendé ezen embernek, kiről még nem is tudjuk, mennyi kárt okozott.

„Renner azonban tökéletesen kimentette magát, állitván, mikép ő ezen utóbbi módot is for-

gatta eszében, de az után, a mi közte s Egrigneeé közt történt, nem jöhetett azon eszmére, hogy ennek feltett célja, őt magát is kijátszani, mikor Párisból megszökött vagy inkább egész kényelemmel elutazott. Utjuk egyébiránt legkisebb színét sem viselte az elhamarkodásnak.

„Atyámnak hevessége s felindulása annyira sértette Rennert, mikép azon fontos szolgálat után, mellyet atyámnak állítólag tett, vagy gondolt tenni, — igen igen nehezen tudtuk arra birni, hogy ügyeinket mostani bonyolódásukból kifejleszteni segítsen. — Renner ezt csak minden felelősségtől mentten s ingyen ajánlkozott végbevinni.

„E részben olly tevékenységet fejtett ki, melly mindazok bámulatát fölgerjesztette, kikkel ügye volt.

„Végre, signor, hogy hosszas ne legyek: atyám megtudta, mikép Egrigneeé különböző ürügyek alatt majd minden tökéinket fölszedte; sőt szemtelensége annyira ment, ezt minden tartózkodás nélkül, részint személyesen, részint titoknoka által tenni, a nélkül, hogy a legkevesebb óvatosságot árulna el.

„Renner maga megvallá, hogy e dolgokba befolyt; s hosszas lenne ön előtt elbeszélnem, mikép intézte ezen ember a dolgot úgy el, részint hogy

szemet nem szűrt, részint hogy Rennernek azt kellett hinnie, mikép mindez tudtunkkal történik.

„Miután atyám világosan látta, hogy minden vagyonunk, hozzászámítván egész butorzatunkat — aranyat, ezüstöt s lovainkat — mintegy kétszázezer francra olvadt össze : kiesve illy hirtelen s váratlanul aristocratiai fényköréből — a guta érintette, s néhány héti sinlődés után karjaim közt adta ki lelkét.

„Atyám halála után Rennert azonnal feloldottam szolgálatától : — olly kevés volt az, mi e hajótörésből megmaradott, mikép annak kezelését magam is vihetém.

„Mindent pénzzé tetettem, — s miután, a mint mondám, valami csekély különbséggel, kétszázezer francom maradt : azt magam elhelyezésén biztos háznál, föltettem magamban, Párist odahagyni.

„Tökém, négygyel száztól, nyolczezer francot hozott. Ezzel meg lehet élni. Ámde, signor! én Párisban egészen másként éltem, s nevezze ön, ha akarja, hiuságnak, de ki nem tudtam azon eszmével békülni : egy tönkre jutott s közszánalmat ébresztő ember szerepét játszani.

„Nyolczezer franc, így gondolám magamban, elég arra, hogy en garçon bár hol eléljek,

ha mindenről lemondok, mik eddig élveim fűszerét tevék.

„Ön talán tudja, mikép a festészetet szenvedélylyel űztem; s így gondoltam magamban, hogy álnév alatt, mint festő, csekély jövedelmemből s festészetemből igen kellemesen élhetek; ha pedig Párisban maradok, ki nem vonhatván magamat azon körökből, melyekben addig éltem: ott igen szegényes alárendelt szerepet kellende játszanom.

„Itt lát tehát ön, nem mint az ifju párisi Lemer cier vicomteot, a st. germaini társaság egyik lionját: hanem mint — Tenniert, a festőt.“

„Valóban, — szól az olasz — én bámulom önnek hideg vérét!“

„Meleg véremet inkább, capitano! — — De itt a történet nem végződik, — s mint egy jó regényben, közepe táján szövődik a csomó!

„Gondolhatja ön, kedves Negri! mikép atyám szerencsétlensége s halála nagy zajt ütött: körül valék sajnálkozókkal vétetve; s mondhatom önnek, barátom, mikép távolról sem tevém azon keserű tapasztalásokat, melyek talán másoknál az illy válságos életszakokat még elkeserítik s nehezítik. — Többen atyám barátai közül készeknek ajánlkoztak, rajtam a legkedvezőbb feltételek alatt segíteni; maga az udvar részéről érté-

semre lön adva, mikép, ha bármi csekély lépést akarok tenni annak elérésére, számomra több kilátás van olly hivatalokra, mellyek polgári állásomat fölemelendik. Nőkkel találkoztam, kik a leggyöngédebb uton ügyekeztek rajtam segiteni, engemet felbátoritni — — —

„Minderre nem volt szükség : én bátor valék, — s engemet csak atyám halála szomoritott. — Nem tagadom, mikép igen - igen kellemetlen érzést gerjesztett bennem mindazon nélkülözések eszméje, mellyek előttem álltak, — s a szenvedélyes vadász, lovas, — az ifju, ki minden vigalomban, ugy szólván, első szerepvivő volt — — valami olly ürrel állt szemközt, melly elmémet egyelőre majdnem elkábitotta.

„De ez csak első rohama volt a bajnak; azután összehasonlitásokat tettem s átgondoltam magamban, minő állás az, mellyel engemet számos barátim s védőim beavatkozása kínál. Átlátam, mikép az, a legjobb esetben is, tökéletes szerepcserélést igényelne. — Lehet, hogy később, hivatalba lépén, több kényelemmel élhetnék; talán pártfogolás következtében az is könnyítettnek nekem, hogy fenmaradt tökém értékénél kétszer-háromszor többet érő jószágot vehetnék, s annak árát lassanként lefi-

zethetném : — de mindez olly távol állt azon élet nemétől, melyet annyi jövedelemmel folytathaték egykor, a mennyi tőkével most bírtam, s mindez olly soknemű hálakifejezést, lekötöztetettséget állita kilátásba, mikép egyszerűbbnek s kényelmesebbnek találtam : mint igen tehetsős festő, olyan tudniillik, ki munkája bérén felül évenként nyolczezer francot kap, beutazni a világot, mint Párisban végre is a tönkrejutott s mások által fölédelgetett szerepét játszani.“

„Igaza van önnek ; — mond Negri — hány derék, tiszteletreméltó művész van, ki igen boldogul s nyugodtan él, kinek eszébe sem jut, sorsát keserűnek találni, ki egész háznépet táplál s kinek távol sincs anyyija, mint önnek. — Egyébiránt, ha ön más országba menne s tőkéjét ott helyheznél el, az többet is kamatoznék ; legalább az osztrák birodalomban bizonyosan hatot száztól.“

„Látja ön, Negri ! — folytatá az ifju Tennier — nekem ezen elhatározás legkisebb fájdalmamban sem került s mikép itt az önválasztás érdeme az enyim.

„De hallja tovább : — Épen el valék már határozva, s mielőtt dolgaimat rendbe hozhatnám s csekély tőkéim elhelyhezve lennének, különös eset tön figyelmissé : — Jó távol Páristól a

Seineből egy holttestet vontak ki; mikép szokás, a hirlapokban ki lön az hirdetve, s lehetlen volt a leírásban Egrigneére nem ismerni. — Az embernek bal szemölde fölött két fekete szümölcse volt; világos-szőke haja, melly csak kevésse kezdett őszülni, s nagy fekete szemei, tehát szembetűnő bizar alakja. Ezenkívül kabátja valami észrevétlen oldalzsebében egy kis látogatási-jegy-tárczácskát találtak ezüstből s abban néhány jegyet Egrigneé név alatt. —

„Mikor e hírt olvastam, azt hittem, hogy Renner még Párisban van, — azonnal felkerestem szállásán, kérni akarván őt, hogy engemet a hely színére kísérjen. De Renner már elhagyta Párist. — A hirlapi jelentés mintegy négy héttel történt ezelőtt s valami kisvárosi lapban: — a dolog tehát elkésett; de azért mégis odasiettem; Egrigneé látogatási-jegyeire ismertem: — felásattam a már eltemetettet, s bár a test egészen rothadásba ment át, lehetlen volt ez annyira ki jelelt arczban tévedni.“

„Hogyan? — kiáltott fel Negri — tehát csakugyan ő volt?“

„Minden kétségen kívül, — felelt Tennier — s most önre bizom megítélni azon seregét a gyanításoknak, mellyek engemet megrohantak. — Mondottam, mikép Toulonban szóról szóra

minden úgy történt, mikép azt Renner nekem s atyámnak elbeszélte : — Egrigneé tehát, odahagyván Toulont, újra visszatért Párisba, hogy ott halálát a Seineben találja, — vagy Párison kívül esett ez. — Mi történt atyám tökéivel, ki, minő név alatt, hová helyezte el azokat? — ilyen s ehhez hasonló számtalan gyanítások és kérdések rohantak meg. — De természetes, mikép jó embereim segedelmével a legélénkebb fürkészetet tettem. Egrigneé testén semmi sebhely nem volt, mikor feltaláltatott; ellenben később zsebei egyikében, egy viaszkos selyembe gondosan betakart s így a víz hatásától óva maradt levélke találtatott illy különös foglalattal : „Mit másnak tevék, rajtam történt meg : rablók támadtak — kifosztattam — — nincs egyéb hátra, mint életemet vennem — egyedül vagyok a bünös — Egrigneé.“

„Nem tagadom, mikép e levél daczára s mind a mellett, mit Renner mondott — e példátlan kifosztatásunk s az egész csudás eset nekem úgy tűnt fel, mintha abban a földolog mindig talányos maradna. — Visszaidéztem emlékezetemben Egrigneéveli viszonyunkat, azon ritka becsületességet, mellyet ezen ember annyi évek folytában bizonyított, — arcza nemes, őszinte kifejezését, s le nem tudtam azon gondolatot

magamban győzni, mikép Egrigneé illy alacsony-
ságra nem veledmedhetett. — Kiraboltatása, hir-
telen, veszélythozó visszatérése Párisba : hihe-
tetlen körülmények voltak. — Én sejtelmeimet a
rendőrséggel közöltem, s pár tapasztalt ember,
ki élte nagyobb részét napirenden levő gonosz-
ságok s büntettek vizsgálatával töltötte, állítá,
mikép nem lehetlen, hogy Egrigneé maga egy
nagy gonoszság áldozata lön. — Az irás, mellyet
zsebében találtak, az övé volt vagy legalább tö-
kéletesen utánzott. — Én valék alkalmasint az
első, kinek eszébe jutott e talányok megfejtését
Rennertől kérnem. Pillanatra azon gondolatra
is jöttem, ha valjon ezen ember nem tud-e töb-
bet, mint a mennyit elárulni s bevallani akart!?
sőt még azon eszme is merült fel bennem : ha
nem Renner-e a gonosztevő? — De ezen utóbbi
gondolatot lefojtottam magamban, hálátlanságnak
tetszett előttem, ezen embert gyanuba venni,
kinek e kinos napok közben annyit köszönhettem.
— De fel akartam őt keresni, s fájdalommal ér-
tettem, hogy elutazott. Mielőtt emberem fölke-
resésére indulnék, föltettem magamban, még
egyszer Toulonba menni. Ott megtaláltam azon
vendéglőt, kinél Egrigneé és Renner szállva vol-
tak, — s nem kevésbé lepett meg, midőn Egri-
gneének és Rennernek személyes leírását előmu-

tattam, az, hogy Toulonban Rennerre emlékeztek, de Egrigneének vonásait egészen másként irták le előttem.

„Renner tehát nem Egrigneével lett volna Toulonban? — s mindaz, a mi ott történt, ne leende egyéb jól kigondolt színjátéknál, — s végre Egrigneé két gonosztevő áldozataként vészelt volna el, s vettetett volna Párisban vagy közel oda a Seinebe? — — Bárminő hihetlen mindez: lehetlen volt nem illy s ehhez hasonló gondolatokra jöni.“

„Valóban — kiáltott fel Negri — nekem ugy tetszik, mintha önnek gyanításai igazak lennének, s végre is ezen annyira becsületesnek kikiáltott Renner nem egyéb, mint egy kitanult, nem mindennapi gonosztevő, ki dolgait ugy intézte, hogy minden gyanut elhárítson magáról.“

„E meggyőződés végre rásegített, valami lehetőséget összeszőni elmémben, s kikutatni elméletileg: mikép és miért tehette Renner mindezt? — E fürkészzet, e folytonos tünődés következése az lön, hogy most a dologról illy hypothesis áll elmémben:

„Renner volt az, ki, Egrigneé irását utánozva s általa ugy is gyakran megbízásokra használtatva, felszedte tőkéinket; Egrigneét méreg vagy álomital segedelmével tehetlenné tette s a

Seinebe vetette; azután valami gaz czimborájával, kit Egrigneének adott ki, az egész Touloni komédiát játszott; végre pedig — hogy minden árnyát a gyanunak magától elhárítsa — feladta Egrigneét, — visszajött Párisba, ott a becsületes ember szerepét tovább játszotta, — s mivel már vagyonunk legnagyobb részét kézhez kerítette, maga segített engemet, annak romjait megmenteni. — — Valószínű, mikép czimborája Egrigneé név alatt vagy névtelenül váltotta be azon állománypapirokat is, mellyekben Renner vagyonunkat felszedte: mert a rendőrség gondos fürkészetéből az sült ki, hogy Renner maga személyében semmi gyanus lépést nem tett.“ —

„Nyolcz éve, capitano, hogy ezen embert sikeretlenül nyomozom, vagy inkább nyomoztam: mert négy év óta minden kereséssel felhagytam. Megjártam Amerikát, Europa nagy részét, igazat szólva, nem keresve őt, de azon utógondolattal: valahol ráakadhatni. Most egészen lemondtam a dologról. Egyébiránt elhiheti ön, hogy eddig is a mit cselekedtem, kötelesség érzetéből tevém, nem különös sovárgásból olly vagyon után, mellynek nélkülözéséhez megszoktam.“

„Volt-e ön annyi elővigyázattal, — szólt Negri — a párisi rendőrség által külhonban is lépéseket tétetni?“

„Pártolóim s jó embereim által egész Éjszak-Amerikáig s Londonig kiterjesztettem a fürkészetet, de hasztalan!”

„Alig megfogható, — szólt Negri — s majdnem hihetlen, hogy egy ember, ki illy összeget sikkasztott el, a rendőrség figyelmét kikerülje.”

„S mégis úgy van, barátom, — felelt Tennier. — Higyje, mitsem bánom. — Elmegyek Magyarországra s ott mint festő lépek föl, — senki sem ismer, — mondják: Pesten az élelem olcsó, a lég jó, az emberek becsületesek, — sok szép nő van, a véralkatok deli színezettel bírnak: — mennyi munkám leend, mennyi szép szembe nézhetek!”

E párbeszéd után a kapitány hivatalos foglalatosságai után látott, — Tennier pedig utazási albumát elővevén, abba, merész és ügyes ecsettel, pár vázlatot vetett, tengeri jelenetek s a hajósélet tollrajzát. —

A baj nélküli ut után Triestben kipihente magát, s onnan pár hónap múlva Pestre utazott.

IX.

Zaide — mikép láttuk — egy merész lépést tön, olyat, melly az eszmék közönséges járása s az illem bevett fogalma szerint hibás volt, s

minden esetre könnyelmű. De Zaidét nem kell köznapi lénynek tartanunk, s mihelyt őt kissé különöz és saját észirányu egyéniségként fogtuk fel : cselekvését is más szempontból ítélendjük meg. —

Fogalma szerint Marie két gonosztevő hatalmában volt, s közvetve, bár akarata ellen, ha nem is részese, de oka atyja kiraboltatásának. — Meglehet, hogy azon merész rabló, ki egyedségét használta, talán akkor is bejő szobájába, ha mindaz, a mit tudunk, nem történik: de minden esetre, Marie akkor nem leende olly elfogult s talán előbb bir zajt ütni, ha nem fél, hogy ez által jó hírét koczkáztatja; — e fölött Zaide átlátta, mikép illy kényes ügyben mint némbér semmit sem tehetvén s férfiura szorulván, a dolgot csak azzal közölheti, kinek hűségéről s becsületességéről bizonyos, — már pedig örök idő óta, hölgy senkinek sem hisz annyit, mint annak, a kit szeret. Az első lépést tenni arra, hogy Tennierrel találkozzék, volt az egyedsüli vádoldal tettében; de ezen túlemlte magát azon mindig kész hölgyi sophismák által, mellyekben a szív soha sem olly kimeríthetlen, mint mikor szerelmes. — Ő azt hitte, hogy Tennier, kinek még nevét sem tudta, neki nyilatkozott, neki megvallotta remek ecsetével szerelmét; s

lehet-e valóbb nyilatkozat, mint egy rövid, egyszeri látás után, csupán emlékezetből, híven le-
másolt kép?

Azon tűnődött, mikép juttassa a levélkét a festő kezébe? — Azon ábrándos gondolat: a levelet belőni az ablakon, kétszer hiusult, — nem mivel az ehhez szükséges ügyességgel nem birt, hanem mivel a kivitel perczében női gyöngédsége ébredt föl, s mindig azt hitte, hogy ez nem fog Tennierre jó benyomást tenni.

Lehet, hogy Zaide e részben nem is csalatkozott; mert Tennier, mint a legjobb társaságok embere, alkalmasint saját eszmét csinálanda magának olly hölgyről, ki az ablakon lövi be szerelmi nyilatkozatát. —

Zaide levelében valami fontos szolgálatai felszólítás volt ugyan, de fiatal ember, ki, mikép Zaide meg volt arról győződve, maga szerelmes volt, — azonnal kitalálándá e levél legfontosabb részét. —

Zaide tehát lemondott e tervéről, vagy legalább háttérbe odázta azt, mint végmenedéket, s a dolgot egyszerűbb, természetesebb uton akarta kivinni. Neki úgy tetszett, mikor tervén tovább s tovább fűzött odább, mintha Marie iránti gyöngédségből jobb lenne az egész dolgot szóval s nem levél által elintézni. —

Nincs gyakorlatibb mód célhoz jutni, mint minden rendkívüli tervek elmellőzésével utszéliekhez nyulni, s mi tagadás benne, a legszövevényesebb cselek, tervek vagy bár miként akarjuk azokat nevezni, nem tanusitnak annyi józan-észt, annyi tiszta, elcsigázatlan elmejárást, mint azon egyszerű Columbus tojásai, melyek ha egyszer hegyükre állítottak, mindenki-ben azon meggyőződést ébreszték, hogy hiszen ezt ő is fel tudta volna találni. —

Tennier festő, ezt gondolá magában Zaide : magát egy ügyes festővel lefestetni akarni, valami olly mindennapi, egyszerű dolog, mikép Zaide hitte, hogy ha szülőit jól talált képével lepi meg valamelyikének névnapján, e meglepetés csak kellemes leend. Azt pedig, hogy Zaide, ki a pesti festők egyikét sem ismerte, épen a vele szemközt lakóhoz folyamodott, szülői igen természetesnek találандják.

Egyébiránt egy házban lakók vagy azok, kiknek ablakaik kevés távolra s szemközt vannak, gyakran nemévé az ismerőinknek válnak, s Zaide szülői Tenniert, ha nem is nevéről, de, mint velek szemközt lakó festőt, ismerték; sőt Zaide emlékezett, hogy atyja egykor az érdekes ifjut, kit olly gyakran látott dolgozni, dicsérte is.

Most csak arról volt szó, mikép intézze a dol-

got úgy, hogy Tennierrel a legtermészetesebb uton találkozzék, — s mégis, legalább egyelőre, pár igen szeszélyes tervet gondolt ki, — például : anyja komornája szobájában festetni magát, míg anyja öltözködik; a cselédeknek ígéreteket álltal arra bírni, hogy tervét — szülőit képével meglepni — idő előtt el ne árulják, s több ehhez hasonlókat. Mindez meg nem felelt annak, mivel magának tartozni gondolt, s mindez ki nem elégíté őt : tehát itt is más, természetesebb, illőbb módhoz kelle nyulnia.

Nincsen az az állomány, vagy bár miféle tanácsos széles e világon, ki jobb tanácsot tudna adni, mint egy szerető szív. Istenem, hogy űzi itt egy gondolat, egy terv a másikat, s néha a kivített épen a sok közti választás nehezíti. —

Zaide a derék, ismeretes daltanító Guilelmtől vett énekórákat s a család a kedves hölgy iránt nagy vonzalmat mutatott. Természetes, mikép mesternek semmi sem hizeleg annyira, mint jó tanítvány, s Zaide, ki énekelni Guilelmi urtól, gitározni pedig ennek szeretetre-méltóbb nejétől tanult, egy volt azon tanítványok közül, kik a mestert dicsérik, mint a német közmondás szól. —

Zaidénak könnyű volt a legkevesebbet sem gyanító párt arra bírni, hogy neki megengedjék,

magát náluk festetni. Sőt Guilelmi olly szives volt Tenniert fölkeresni, sőt Zaide kérésére nevét elhallgatván, arra birni, hogy őt lefesse.

Nincs egyszerűbb, mint az, hogy Zaide, mesterének őszintén megvallá, mikép Tennier ur szemközt lakván vele, annak néhány művét látta az ablakon kitéve, s azok neki ugy megtetszetek, mikép, ugy sem ismervén más festőt, föltette magában, vele vetetni le magát.

A dolog, így előadva, annyira természetes s olly gyanutlan volt, mikép sem a derék maestro, sem neje a legtávolabbról sem jöhettek valami utógondolat sejtelmére.

Mikor így mindent elintézett, s ugy hitte, hogy a maestro másnap szólni fog a festővel: — másnap reggel, nagy meglepetésére, Tennier szobáinak ablakát nyitva látta s a szobában idegenek voltak — a képeknek semmi nyoma. Nem lehete legtávolabb kétsége abban, hogy az ifju kiköltözött, mert kapuja előtt butorszállítókat vett észre, s a festő szállását takarították s rendezték.

Ha az, ki életében szeretett — mert vannak, kik ezt soha sem tevék — megfoghatja a kellemetlen gyötrő érzetet, melly Zaidét megkapta: mégis csak akkor leende tiszta fogalma e kín-

ról, ha a hölgy szép álmait átálmodja, s szenvedélyes szívével szeretende.

Az első pillanatra vonásai megmeredtek s gondolatai, úgy szólván, kimaradtak; de e roham után a meglepetésnek, ellenállhatlan ösztönt érzett, valaki által megtudatni: a festő hová költözött. Ő azt hitte, hogy ez valami olly gyanutlan, egyszerű kérdés, melly sem a cselédeknek, sem szülőinek fel nem tűnhetik. De talán annyi sejtelmünk lehet már a hölgy eszmejárásáról, mikép gyanithatjuk, hogy ő olly módokhoz, mellyek természetes gyöngédségével ellenkeztek, csak az utolsó szükség esetében nyult. — S így, miután nem tudott illy kérdést tenni, sőt valószínűnek hitte, hogy az sikertelen: fájdalom ragadta meg őt. Eddig ama regényes gondolatok és vágyak viszonya, közte s a festő közt, nem volt semmi kellemetlenséggel összekötve, sőt azon szüziesen érdekes életjátékok közé tartozott, mellyekkel az ifju szív betölti óráit, a nélkül, hogy azok, kik előtt ez titok, a legtávolabb sejtelmével birnánk annak, minő boldogságot élveznek néha egy csekély körülmény miatt, minő — például — egy nyitott ablak, egy leplezetlen kép, egy munkával elfoglalt, szemközti lakos és sok egyéb, mit előszámlálni nehéz, de mi néha a szerelemlelettárában nevezetes szerepet játszik.

Zaide mindinkább belegyötrötte magát azon fájdalomba, melyet neki a sok kellemes érzések nélkülözése jósolt, mi most előtte állt. — Ugy tetszett neki, mintha más világba költözött volna. — Szinte nem merte még egészen mélyezni mindezt, mit elvesztett egyszerre: nem tudta s nem akarta önmagát megrohanni azon gondolattal, hogy a jövő reggel idegen arczokat látand újra az ablaknál; hogy az ifju festő megszokott alakja nem leend többé mindennapi világpontja életének, s hogy a hölgyélet legnagyobb s legkedvesebb éltető gondolata — hogy szerettetik — nem nyerend mindennap új tápot, új megnyugtatót saját érzései tanuskodásiban. — Érezte egyszerre, mit eddig nem tudott: hogy a szerelem reményeinek tözsomszédjai: a gyanu s féltékenység rémképei, s hogyha szemünk elől elvonatott az, a mit imádunk: e rémképek pótolják ki a kedves imádott alak képét, mellynek csak megjelenni, csak mutatkozni kell, hogy azokat elűzze s fölöttük diadalmaskodjék.

Nem akarjuk a fiatal hölgy lelki gyötrelmeit tovább elemezni; kik szerettek, kik általában szeretni tudnak, azok ugy is értik azokat; kik azt nem tudják s kik előtt a szerelem valami nyárspolgári kitérés a rendből vagy általában ismeretlen, mint a legtöbb ember előtt,

— úgy sem értenének, s azoknak unalmat okoznánk. —

Zaide, a mint eddig arról sejtelmünk lehetett, azon erélyes természetek közé tartozott : ezekben pedig — ha szabad úgy kifejezni magunkat — az ellenmondás s ellenkezés elve van kifejtve. Lanyha természetek a tehetlenség erejével küzdenek a fájdalom s az őket megrohanó balesetek ellen; de erélyes, szilárd jellemekben az első meglepetést azonnal az ellenszegülés vágya követi. Zaide a kint, melly őt, mint szenvedélyes természetet, kétszeresen rohanta meg, ügyekezett a maga részéről megtámadni. Más szavakkal : Zaide a legtávolabbról sem akart a fájdalomban s abban, mit tőle a sors megvont, megnyugodni : sőt, mint a csatavesztett vezér, ügyekezett visszaszerezni állását s fölemelkedni a bajon, melly őt gyötrötte.

A perczeket számlálta, míg a szokott énekóra elérkezett s egy kedves urhölgy-barátnéjával Guilelmiékhez mehetett.

Tizenegy óra volt, midőn, leszállván a kocsirol, benyitott.

A család együtt volt : de mielőtt a tanulási órát megkezdenék, Zaide a derék maestrot félrehívta. —

„Tudja-e ön, — szólt a legtermészetesebb

hangon — hogy tervünkből alig leend valami? ma ugy vettem észre, hogy a festő, kinek felkeresését önre bízta, elköltözött, — nem tudom, Pestről-e, de minden esetre szállásáról.“

„Nagyságod Tennier urat érti?“ mond Guilelmi.

„Tennier? — felelt Zaide, a maestrora tekintve — ki ez? nem ismerek illy nevű embert.“

„Tennier — szólt Guilelmi — ugyanazon fiatal — s tevé hozzá mosolylyal: — igen érdekes festő, kinek felkeresését ön reám bízta s kinél ma reggel hét órakor voltam, mivel nem akartam késni megbízásával.“

„Ah! — kiáltott fel Zaide, majdnem elárulva magát — ön tehát már szólott vele?“

„Igen, s gondolom, ez igen természetes; mert ha hét órakor nem is megyek hozzá, legkésőbb tíz órakor teendém azt, s így nagyságod minden esetre tudandá most, hogy ott voltam!“

„Tehát elköltözött Pestről?“ kérdé Zaide, a lehetőleg lehangolván élénkségét.

„A világért sem, — mond Guilelmi — sőt önnek szomszédja ugyanazon háznál, sőt ugyanazon emeletben lakik, melyben ön.“

Ha a maestro az egész dolgot nem veendé olly természetesnek s igen csekély fontosságúnak: alkalmasint feltűnendik neki azon önkény-

telen hatás; mellyet szavai a fiatal Zaidére gyakoroltak. Nem tudott ez szólani, — s azon érzés, melly őt megkapta, némileg hasonlított azéhoz, kit kiraboltak s ki véletlenül megtudja elorzott kincsének helyét.

Guilelmi, ki, mint tudva van, hivatásának él, s ki inkább el volt énekórái eszméje által foglalta, mint ezen egész festési tervvel, — minden megütközés nélkül folytatá: „Én Tennier urral szoltam, s igen udvarias kedves embert találtam benne. Ő született franczia, mit azonnal szép kimondásából észre lehet venni, s nagyon comme il faut, a legszeretetre méltóbb készséggel ajánlkozott az ön által meghatározandó órákban ide jöni.“

Tennier a kiszabott napra és órára megjelent. Első találkozására Zaidével a művészpár jelenlétében történt: mind a mellett az ifju festő annyira meg volt hatva, mikép alig tudott szólani. Zaide kimondhatatlan boldog volt; de természetes, mikép ezen első együttlét alkalmával szó sem lehetett közlésekről.

Egy nappal Zaide ezen első találkozására után a maestro Tenniertől illy tartalmu levelet vett:

„Uram! Egy véletlen, fontos felfödözés lehetlenné teszi, hogy Arnay grófnőnek adott óráimat néhány napig megtarthassam; mentse ön ki a

szeretetreméltó hölgy előtt, s ígérje meg nevemben, hogy mihelyt kedélyem nyugodtabb leend, első s legkedvesebb kötelességemnek tartandom parancsa teljesítését, elkezdett munkámat bevégezni.“

Guilelmi pár sort irt Zaidének s Tennier levelét abba zárván, elküldötte.

Ki kísérni tudja egy fiatal hölgy arany álmait a remény virágországán keresztül: érteni fogja a felindulást, melyet e sorok a szenvedélyes hölgyben okoztak.

Ő a perczeket számlálta, — azt hitte, hogy Tenniert többször láthatandja. — Nevét tudta már, s ifju lélekkel rajzolta ki magának a menny-órákat, melyeket e kedves férfiu közelében tölthet! Oh! s minő szeretettel festhette e képet ki: mikép idézte újra meg újra vissza képzetében ama szép pillanatot, midőn Tennier elvarázsoltan állt előtte s a festő eszményképe kilépett keretéből.

A' szép jelenetek, a kedves regényes pillanatok el valának odázva; de mégis nyert valamit, birt valamit Tennier kezéből, s ez a kis levélke volt, legdrágább kincse, melyet csillagokért a magas egek boltjáról ki nem adna kezeiből.

„Idegen, külföldi tehát, — gondolá magában — s illy közel egy lakban, egy emeletben

velem! — — S mégis úgy tetszik, mintha mért-földekre távozott volna! — Annyira megszoktam, hogy első tekintetem ablakára essék, annyira megszoktam, őt szemközt tudni, képemet nézni látni, mikép emeli le a fátylat arról, mikép végzi csendes néma szerelem-imáját oltáromon!“

Azután tovább és tovább füzte gondolatait: „Mi érhetette őt, minő felfödözés? talán születésem ijeszté el? — pedig én született szeretője vagyok, ez legszebb születési kiváltságom!“

Zaide így füzte odább és odább gondolatait; olykor elszomorodott, rémképek keltek föl előtte, — máskor lelkének egész erélye s reménye felujult, fellobogott! — Lehetlen leírni a vihart, melly benne zúgott, melly gondolatit felverte a fellegekekig s újra örvényeket szakgatott fel alattuk.

X.

Mig így a szép hölgy, a legszebb s talán legérdekesebb Pesten, élete egy kétes, remény és tünődés közti szakát élte át: addig jó lesz az ifjú festőt felkeresnünk.

Tennier — mikép mondva volt — szemközt lakott Zaidével; ő e szállást három hónapra vette ki csak, mivel annak fekvésével nem volt megelégedve. A világítás nem volt festőnek kedvező,

s egyébiránt a ház régi levén, minden avult szint viselt. Ő tehát, mihelyt e szállásba beköltözött, gondoskodni kezdett arról, magának egy más, kényelmesb s világosbat szerezni.

Emlékezhetünk, hogy a kétemeletes házban, mellyel megismerkedtünk s mellyben beszélyünk személyzete lakik, az első emeletben egy kivett, de nem lakott, három szobából álló szállás volt.

Az ur, ki ezt maga számára kibérlette, egy nyert örökség következtében kénytelen volt huza-mos ideig alsó Magyarországon mulatni, s így ügynökére bízta, a szállást, mellyre már szükség nem volt, kiadni.

Tennier, szemközt lakván, igen természetes, hogy legelőbb is e szállással ismerkedett meg, s nehogy elszalaszsa, azonnal ki is vette azt, s mihelyt régi szállását majd fele árán kiadhatta, azonnal átköltözött.

Nem az volt tehát, a mit Zaide gondolt, mi most Tennier egész figyelmét elfoglalta : valami egészen más.

Három nappal az előtt, hogy Tennier ezen új szállásába jött, ő a magyar játékszinben volt : — már az előcsarnokban úgy tetszett neki, mintha valami öreges egyén nagy figyelemmel szegezné rá szemeit : de mivel Tennier egy volt a legcsinosabb ifjak közül, megszokta e bámész-

kodást, s ez, bár feltűnt előtte, őt nem nagyon érdekelte. Egy futó tekintetet vetett az emberre, ki őt olly különös, mőndanók, baljóslatu szemekkel kísérté, s egy olly arczot pillantott meg, melly előtte nem volt ismeretlen. De annyiszor történik az életben, hogy a legidegenebb emberek közt is találunk ismerős vonásokra s hasonlatosságokra, mikép ez, főleg egy festőt nem igen lepett meg.

Tennier földszint állt jobbra a harmadik páholy alatt, s az egész embert elfelejtette; mikor körültekinte a szinteremben, neki ugy tetszett, mintha a tulsó oldalon ugyanazon egyént látná a második páholy alatt, s az őt látcsővével vizsgálná.

Mihelyt az idegen látta, hogy Tennier őt észrevette, felhagyott szemlélésével, s a festő őt még csak egyszer pillantotta meg a színház előcsarnokában.

Mikép történni szokott, ha egy rég nem látott s majdnem feledett arczot többször látunk, emlékezetünk mindinkább föléléd: ugy történt, hogy Tennier mindinkább meggyőződött arról, hogy ezen embert valahol látta, de nem tudta, hol és mikor, s végre két nap mulva, nem találkozáván vele, egészen feledte.

Tenniernek egy Jaque nevű öreg szolgálja

volt, kit ő atyja halála után fogadott. Ezen ember közel járt a' hatvan évhez s ifju urát szerfölött szerette. Azelőtt egynek az öreg marquis ismerői közül volt szolgálatában s gyakran megfordult a marquis házánál elébbi urával.

Jaque azon estve, midőn Tennier, uj szállását elfoglalta, de a hordozkodásközben nem akarván ott lenni, csak játékszín után érkezett haza, őt olly arczczal fogadta, mellyből ura azonnal észrevette, hogy hatvan éves szolgájának valami mondani valója van. Most, mielőtt a hű Jaque ura kalapját szokott helyre tenné, az ifju felszólalt:

„Jaque barátom! arczod ma összetétel egy nagy kérdő- s még nagyobb felkiáltó-jelből; — látom, ajkaidon szavak égnek, mellyek alig várják, hogy szárnyra keljenek. Szólj, barátom, történt-e valami?“

„Ha ön arczomból valami rendkívülit olvasott ki, azon nincs mit csudálkozni: mert ugy hiszem, meg fogja kegyedet lepni, a mit közleni akarok.“

„Valóban? — mond Tennier — szólj tehát.“

„Gondolja-e kegyed, ki van itt, kit láttam?“

„Itt igen sok ember van, — mond a festő — s így lehet valami régi ismerőnk is: de tudod, jó Jaquem, hogy én visszahuztam magamat a

világból s főleg régi ismerőim köréből; mi érdeke lehet előttem, ha egygyel azon alakok közül találkozom, kikkel ugysem szívhatok egy léget s kikkel nem ohajtok semmi újabb összeköttetést?”

„Mégis, uram — — de hogy az ördög öt vigye el, — én neki más összeköttetést nem kívánok, mint egy jó kötéllel s a potence-al vagy — miként itt nevezik — az akasztófával. Uram! Renner itt van — Renner! kit a rendőrség annyi ideig hasztalanul nyomozott a világ minden részében — azon ember, ki a gondnokot megölte, mivel ez talán nem akart osztozni vele, vagy a dologban a gonoszság még mélyebben fekszik, mint az ember gondolná.“

„Igen, Jaque! — kiáltott fel Tennier — igazad van; most már tudom, ki volt az, kinek arcza engemet annyira meglepett — — én is láttam őt, s miután ezen embert eszembe juttattad, nincs kétség benne — — —“

„Igen, de tudja-e ön, uram, hogy ezen ember itt a háznál lakik?“

„Itt?“

„Igen, uram! itt földszint: — kilestem őt.“

„S nem ismert-e reád, mon vieux? tudod-e, hogy ezen ember mindenre képes?“

„Reám ismerni, uram — hogyan? — talán azt sem tudja, vagyok-e a világon vagy nem. Tudja ön, hogy én nem szolgáltam atyjauránál, s ha gazdámmal néha udvarukban meg is fordultam s Renner urat gyakran láttam: ő bizonyosan a legkevesebb tudomást sem vett rólam.“

„Jaque, — szólt most Tennier — ez olly felfödözés, mellynek egész fontosságát nem is érted: — tudod-e, hogy ha nekünk sikerül ezen embert kézhez keríteni, én talán vagyonom egy részéhez juthatok?“

„Vagyonához!? oh! uram, ezen ember itt földszint lakik, s bár nem mondhatom, hogy öltö-zete épen czudar, de az nem is mutat valami különös jóllétre; tudja ön a régi közmondást: hogy a mi rossz uton kerestetik, annak rossz uton kell elveszni; ezen ember eddig rég túltett pénzén; hiszen ha volna pénze, miért laknék földszint?“

„Igazad lehet, Jaque; de mivel közvetve e gazembernek tulajdonítom atyám halálát: bár a nélkülözéseket megszoktam, sőt némikép azok már legyezik öntudatomat, — érdekemben áll, e nagy gonosztevő képéről levonni az álarczot. Legtávolabb kétségem sincsen, hogy csak valami kifürkészhetlen ármány által háritotta a gyanut el magától, holott ő egyedül a vétkes, — vagy

legalább egyetértett ügynökünkkel s azt azután, mint kellemetlen részt, eltette láb alól. Csak azt a szemtelenséget nem tudom megfogni, mi okozta, hogy ezen ember maga lépett fel, mint ügynökünk vádlója, sőt mindent elkövetett annak, mi még vagyunkból maradott, megmentésére?”

„Mindez egyebet nem bizonyít, — szolt Jaque hidegen — mint azt, hogy Renner kitanult vén gonosztevő, kinek épen azért sikerült terve, mivel ezt nem a szokott módon s mélyebb, eszélyesebb számítás által hajtotta végre.“

„Ha ő vagy engemet, vagy tégedet, mon vieux! megismer: akkor hirtelen kell vele bánunk, mert illy embertől mindenkép tartani lehet, — ő, ugy hiszem, a legiszonyubbra kész.“

„Mi ez itt? — kiáltott fel egyszerre Tennier, egy levélkét pillantván meg az asztalon — ki hozta ezt? keresett-e valaki?“

„Ha maga nem tette azt oda: ugy az égből hullt,“ szolt Jaque, nagy szemeket meresztvén a levélre.

„Hogyan? — mond Tennier szigorú hangoz — te talán nyitva hagyod ajtaimat, ha távol vagyok, s itt az emberek ki- s bejárnak?“

„Uram! — mond Jaque kedvetlenül — itt senki sem járt azon négy teherhordón kívül, kik

önnek ujabban készült pár butordarabját Caffin urtól eddig hozták : ha ezek közül nem tette valamelyik e levelet az asztalra, ugy nem tudom, ki lehetett.“

„Bizonyosan ; — mond Tennier — ki is lehetne más ? — Ismered-e azon embereket?“

„Ha nem is ismerem őket, gondolom, reájuk akadok, mert tudom, hol fogadtam fel őket.“

Tennier a lámpához közeledett, az ismeretlen, igen csinos írást megtekintette s a levelet felbontván, olvasta, a mi következik :

„Uram ! — Egy régi ismerője ohajt önnek fontos ügyben kíváncsós felvilágosítást adni. — — Emlékezzék ön atyja régi ügynökére s mindarra, a mi Párisban történt — s el ne mulassza eljöni az alatt feljegyzett szám alatti házba a Józsefkülvárosban.“

A levél alatt egy utcának neve, a ház s az ajtó száma voltak feljegyezve s a jövő nap 9-ik esti órája.

„Különös ! — mond Tennier — minden ugyan azon célra nyit kilátást. — De ki lehet e levél írója ? — Az írást nem ismerem, — nekem itt a Guilelmi-családon s pár fiatal emberen kívül alig van ismerőm !“

Tennier, a' levélkét mindig kezei közt tart-

ván, fel s alá járt a szobában, míg Jaque szemével kísérte őt.

„Uram! — mond Jaque — öreg legény vagyok, s mivel még a nagy császár idejében szolgáltam, meg nem ijedek árnyamtól: én e levélben ármányt gyanítok; mert hiszen, ha önnek, valami jó embere van, miért nem jő az ide? — miért kívánja önt a külvárosba csalni? ki tudja, hová —“

„Igazad lehet, Jaque; — mond Tennier — de ne feledd, hogy Renner veszedelmes, kitapult gazember, hogy vele egy háznál lakom, s talán jóindulatu figyelmeztetöm nem akarja, hogy ezen embernek legtávolabb sejtelve legyen arról, hogy itt vagyok s illy közelében.“

„Uram! — mond Jaque — önnek itt nincsen s nem lehet olyan ismerője, ki régi viszonyait tudhatná.“

Tennier Jaque elé tartá a levelet és szólt: „De, barátom, kell illy ismerőmnek lenni, mert itt világosan említettnek párisi ügyeim —“

„Ön félbeszakasztott — azt akartam mondani: nem lehet illy ismerője, csak egy, s ez Renner maga. Ő, a mint látszik, törbe akarja önt keríteni. Legyünk vigyázók; engedje ön, hogy én menjek oda.“

„Azt fogod tenni, barátom, de nem egyedül,

hanem velem jössz ; ma már késő , mert megval-
lom neked , nagy kedvem lenne , még ma amaz
utczát fölkeresni. Mindez zavarba hozott , ide-
geim ingerültek , pihenni akarok , — bár alig
hiszem , hogy alhassam. Holnap reggel — s nem
estve , mikép írva van — felkeressük ama
házat. Erre a levél írója nem számított , s talán
sikerül megtudnunk , ki lakik ott , vagy ki ren-
delte meg azon szobát , mellynek ajtószáma itt fel
van jegyezve.“

Tennier levetkezett, s föltette magában Gui-
lelmi urnál kimenteni magát. — Ha legtávolabb-
ról sejtendé , hogy az , ki magát általa le akarta
festetni , Zaide , kinek nevét nem tudta még , de
vonásai különös tisztelete tárgyai valának : ugy
azt hisszük , minden más terv kivitele előtt , oda-
sietende ; de így ismeretlen hölgygyeli találkozás
illy fontos érdekekkel szemközt , egészen elenyé-
szett.

Másnap Tennier halvány volt. Hirtelen felöl-
tözött s hatsövü pisztolykát rejtett oldalzsebébe ;
Jaque hasonlóul pár kicsiny , de biztos pisztoly-
lyal látta el magát , ezekenkívül egy tört is dugott
oldalzsebébe. Így felkészülve az ajtókat jól be-
csukták s kalapjaikat vevén , megindultak. — A
játékszin-téren bérkocsiba ültek , s Tennier arcza
legkisebb aggályt sem árult el.

„Jaque! — szólt, miután a bérkocsi a megnevezett utca felé indult — bár most alkalmasint semmit sem igazitunk, mégis jó volt fölfegyverkeznünk; — vigyázók legyünk!”

„Én azt hiszem, — mond Jaque — s ezt senki fejemből ki nem veri: hogy önnel Renner maga akar szólni; talán megismerte valahol, s azt vélvén, hogy részvéte ama csinyben titok maradt, s az ügynök egyedül tartatik vétkesnek, — alázatos résztvevő szerepét akarja tovább játszani.”

„Sejtelveidben osztozom, — felelt Tennier — de, őszintén megvallom neked, nem tudom, mit gondoljak, s nem vagyok egészen tisztában magammal: jól cselekszünk-e, hogy most bizodalatlanságot árulunk el.”

„Én önnek parancsit követem, uram! de a magam egyszerű esze szerint, a légyottra a kiszabott órában mentem volna s rendőrség kíséretében.”

„Nem vagyok egy véleményben veled, Jaque, s azt hiszem, semmit sem árt, ha mindjárt megismerkedünk azon helylyel — talán még a személylyel is —, hova idézve vagyok.”

Jaque hallgatott; azt hitte, hogy bármiként üssön ki a dolog, fegyvere van, ketten vannak,

s fényes nappal Pesten, hol kevés biztos búv hely van, misem történhetik.

E közben a kocsi haladott, s már a' Józsefkülvárosban voltak; egy utczából a másikba vitte őket a bérkocsis, míg végre egy keskeny, elég hosszú utczácskába értek, hol mindössze három ház volt. Mind a három földszint nyult el s azokat ronda kerítések s kissé elhanyagolt állapotban levő kertek övedzték.

A bérkocsis, midőn az utca közepe tájára érkezett, megállt, s miután Tennier az ablakon át kérdezte: mi a baj? — mondá, hogy a kijelelt utczában, a' nevezett ház kerítése előtt állnak.

A két férfiú kiszállt a' kocsiból; mondta a bérkocsisnak, hogy kissé előbbre hajtván, várjon visszajöttökig.

Még néhány szót beszéltek együtt s Jaque valamit sugott a bérkocsisnak; azután benyitottak a deszka-kerítés nem igen ép tekintetű ajtaján.

Az udvar még az utóbbi árvíz nyomait láttatá; mert itt-ott köromok hevertek, s jobbra a bemenőktől mély gödröt lehetett némi falmaradványokkal észrevenni, melybe az utóbbi eső napok zöld mocsárt gyűjtöttek. — Túle gödrön, mely alkalmasint pinczének volt ásva, nyult el az

egyszerű alház, mellynek építése semmi izlést sem árult el. Olyan volt ezen épület, mint külvárosaink távoli utczáiban igen sok, s kevés lakóra számítva, a nélkül, hogy az építőnek eszébe jutna, a laknak kellemes alakot adni.

Szemközt az ajtóval, mellyen Tennier s Jaque e pusztá udvarba léptek, valami selejtes kerítést lehetett észrevenni, melly az udvart a kerttől választotta el, s egy hődönös kútnak kirágott avult keretét.

Miután körültekintettek s egyenesen a háznak irányozták lépteiket. — „Bárminő kihaltnak látszik e háztáj, — szólt Jaque — ne bizzuk el magunkat : legyen kegyed vigyázó, jó uram, mertén ezen embernek nem hiszek annyi távolra, meddig kezem ér.“

„Ah ! mitől lehetne itt fényes nappal tartani ? úgy néz-e ki e hely, mint Chillon vagy a Tower, vagy az egykori Bastille ? végre pár jól töltött pisztolyuk van. — Kövess, talán csak találkozunk itt élő lényvel.“

Tennier minden további fontolgatás nélkül az első ajtóba nyitott s egy konyhácskába lépett, mellynek tüzhelyén kevés, pislogó inkább, mint égő forgács előtt, az egyetlen fazék igen szegényes háztartásra gyaníttatott.

„Üres minden; — mond Jaque. — He hollá! nincs itt senki?“

Most egy oldalajtó nyílt fel, s egy sajátos egyén jött a hivatlan vendégek elé. Ez egy sötét-szürke, igen avult kinézésű kaputba öltözött, nyaktól térdig begombolt, szerfelett száraz, de két roppant, kiálló, kancsal, világos-kék szemmel ellátott ember volt. Hosszu, gyanus tekintet vetett Jaquera, melly alkalmasint Tennierre volt intézve; azután vállat vonított s a fazékhoz ment, megkeverte az abban csendesen fővő ebédet, s minden további szó vagy felelet nélkül oda akará hagyni a jötteket.

„Uram! — mond Tennier — leend ön olly szives, nekünk megmondani, hogy a 3-ik szám alatt ki lakik?“

A száraz ember, kinek, mikép a jöttek csak most vették észre, összeharapdált toll volt füle mögé szurva, — a kérdésre még pár lépést tett ajtaja felé, azután hirtelen megállt s még egyszer figyelemmel megtekintvén embereit, kissé vonatva szólt:

„Ama szállást, uraim! egy előttem ismeretlen ur vette ki; — két, hónapos szoba ez meglehetősen butorozva, melly gyakran változtatja birtokosát — s többnyire fiatal urak használják, kik néha eddig tévednek — —“

A beszélő mindezt olly részvétlen, hideg hangon ejté ki, mintha csak azért szólna, hogy ez által időt nyerjen, vendégeit szorosb vizsgálat alá venni. Valóban olly fürkészve tekintett reájok, s annyira látszott rajta, hogy valamin tündöklik, mikép Tenniernek figyelmét ez ki nem kerülte.

„Gondolja-e ön, uram, — mond Tennier — hogy a lak urával most találkozhatnánk?”

„Ha megmondja, hány az óra : ugy tán felkelhetek ; mert bár rá nem érek e csekély laknak vendégeivel megismerkedni : annyit tudok, hogy a 3-ik szám mostani lakója tíz és tizenegy óra közt délelőtt ki szok menni.”

„Ő tehát állandóul itt lakik ? vagy ő istalán csak hónapi szobákként használja a szállást ?”

„Bocsánat, uraim, — szólt a száraz ember — ha foglalatosságaim nem engedik, hogy önökkel hosszasabban társalogjak, — ugyanis, miként mondtam, én amaz urat nem ismerem ; gyanitom azonban, hogy az éjekeket is itthon tölti.”

„Még csak egyet, uram, — mond Tennier — Nem lenne ön olly szives, nekünk megmondani, mintegy miként néz ki? — minket ez érdekel ; mert ha a személyben csalódtunk, azonnal távozzunk.”

Volt-e Tenniernek valódi szándéka távozni,

vagy ezt csak azért mondta, hogy a kancsal urat feleletre birja? nem tudjuk.

„Megvallom önöknek, — mond kissé békétlenül a szállás ura — nem tudok egyebet mondani, mint hogy ezen ur nem fiatal, igen egyszerűen öltözködik s mindig gyalog jár.“

„Barna — szőke?“ kérdé Jaque.

„Uram! bocsánat; legjobb, ha önök vele megismerkednek, ha még nem mult el tiz óra; én távozom;“ ezzel, még egy futó pillantatot vetvén a fazéokra, a mellékajtón át eltűnt.

„Egy original; — mond Tennier — menjünk: háromnegyed tizre — talán otthon kapjuk.“

Jaque kedvetlenül rázta fejét. „Mindezeknél jobb leende pár városi katonát hozni magunkkal, — szólt. — Nekem a lég nem tetszik itt.“

„Hogyan, mon vieux, te, a császár őrseregei tagja, itt e nyugalmas nyárspolgárok közt félnél? — — Menjünk.“

Most a harmadik számú ajtóhoz értek, mellyhez két, kissé helyéből kiferdült falépcső vezetett.

Tennier megállt. „Nem látok kulcsot, — kísérsük meg az ajtót;“ ezzel a két lépcsőn az ajtóhoz ért s azon kopogott.

„Szabad,“ hangzott most egy teljes ifjuhang s a két idegen a szobába lépett, s ott két, egé-

szen ismeretlen állt velek szemközt. A meglehetősen, de a legolcsóbb nemű szövetekkel bevont butorzatú szobában jobbra, egy kis asztalka mellett ültek, s a mint látszott, piquettel üzték unalmukat; mindegyik szájában egy szivar volt, s öltözetük alsóbb rendű arszlánokra mutatott.

Mihelyt Jaque és Tennier beléptek, a fiatal uracsok kivették a szivart szájukból, s fölkelvén, Tenniert udvariasan üdvözölték.

Mi, kik e beszély részleteit ismerjük, itt azonnal két egyén vonásaival találkozunk, kiket már láttunk.

Az első Taray Kálmán, kivel már egyszer, még pedig igen nevezetes pillanatban jöttünk össze, midőn Stanarics Marievali légyottjában épen azon másik által háborittatott, kivel őt most olly békésen láttuk piquetezni. — A mi minket is meglephet — csak az : hogy a rabló nem szakállas többé, sőt arcza olly fiatal, mikép a dús szakáll, melly állát akkor lepte, mikor őt mint Abelinot láttuk, nem lehetett egyéb, mint mesterül készült álszakáll.

A mint tudjuk, Tennier s Jaque ezen urakat nem ismerték, s az elfogadás ellen nem lehetett panaszuk.

„Ön — szólt Kálmán, Tennierhez intézvén szavait, mivel alkalmasint azonnal inasra ismer-

Jaqueban — Renner urat keresi? legyen szives itt helyet foglalni. Üljön le kegyed ama székre, — folytatá, némi uri fitymával intézvén szavait Jaquehoz. — Renner ur itthon van, de kissé elfoglalva, s különös szerencsájének tartandja, önt pár percz mulva elfogadni.“

Ő és Jaque, mihelyt e szobába s ezen emberek közé léptek, mindent olly egyszerűen-termeszetesnek találtak maguk körül, mikép hinni kezdték, hogy csalódtak s Rennernek eszében sincsen ellenük valamit merni.

„A mint hallottam, — szólt a Kálmánnal játszó rabló — kegyeteket Renner ur más órára várta; hogyan történt, hogy illy jókor van szerencsénk?“

Ez olly természetesen, mondanók résztvevő hangon volt mondva, mikép Tennier hasonló udvariassággal felelt:

„A mint talán önök tudják, én festő vagyok, s így ha a reggeli világos órákat feláldozom, jele, hogy okom van reá: — én ma estve el leenedek foglalva s a legjobb szándékkal sem jöhetnék ide.“

„Gondolom, — szólt Kálmán szeliden — ez kevés különbséget teend: Renner ur e részben egészen atyjára ütött.“

„Atyjára?“ kérdé Tennier.

„Atyjára, igen, — folytatá Kálmán — arra, kit ön, mikép nekem ifju barátom mondá, igen jól ismert, s ki szintolly pontos és becsületes, mint atyja.“

„Hogyan? — mond Tennier — tehát Renner ur nincsen Pesten, s ez csak fia? — azután kis szünet után kedvetlenül folytatá: — Önök igen megleptek engemet: én azt hittem, hogy az idősb Rennerrel szólhatok. Megvallom, így legjobb leend, ha bevárjuk az idősb Renner ur hazajöttét.“

„Azt önök hiában várnák, — szólt közbe Kálmán érzékeny, résztvevő hangon — mert egy éve mult, hogy a jeles férfiut eltemettük, ki köz-tisztteleben élt.“

„Meglehet,“ mond Tennier, mig Jaque egy jelentő tekintetet vetett urára, s úgy látszott, mikép alig bir magával.

„Urak, — mond Tennier — megvallom, hogy így egyáltalában meg nem foghatom, miért fárasz-szam tovább önök béketűrését? — Jaque! menjünk; talán a fiatal Renner ur szives leend, ha fontos tárgyakról akar velem értekezni, hozzám jöni.“ Ezzel fölkelt s kalapját vette, melyet egy asztalra tett volt.

Jaque is fölkelt s egy sajátszerű észreve-telt tön: azt tudniillik, hogy a Kálmán mellett

ülő férfiúnak quäckerje zsebében valami fegyvere van, pisztoly vagy kés. Mikor a két jó madár látta, hogy az idegenek készülnek: Kálmán hirtelen a mellékszoba felé sietvén, tökéletesen színtelt békétlenséggel szólt: „Kérem önöket, várjanak egy pillanatig, Renner ur tüstént itt leend. Megvallom, nem ő, hanem én vagyok oka eddigi késedelmének: mert épen számomra készít valami kivonatot.“ Ezzel eltűnt szem elől, s míg Tennier, elvesztvén már béketűrését, nem akart várakozni: az oldalajtó felnyilt s egy csinosan öltözött, de undorító tekintetű fiatal ur lépett be.

Ezen embernek, ki alig lehetett több, mint huszonnégy éves, fején csak néhány beteges hajszál létezett; lábszárai, mint a rokkant lóé, előrehajlottak, s szemeiben, mellyekkel egykissé kancsalitott, olly szemtelen s egyszersmind olly gyáva kifejezés volt, mikép, ehhez járulván kancsalítása, lehetlen volt Tenniernek és Jaque-nak azon gondolatra nem jöni: hogy e fiatalon elkoptatott, meredt szemű s pittyedt ajku ifju nem másnak, mint ama vén magányosnak fia, kivel itt először találkoztunk.

Tennier és Jaque, kik Rennert látták, legtávolabbról sem kétkedtek abban, hogy Pesten s ugyanazon házban lakik, mellyben ők: azonnal

tudták, hogy mindaz, a mi itt történik, nem egyéb, mint hevenyészett szindarab, mellynek más célja nem lehet, mint vagy kitudni tőle, van-e Rennerre gyanuja, vagy őt egyenesen törbe ejteni.

Tennier azt hitte, hogy mivel reggel jött ide s nem estve a kirendelt időre, Renner nem tudja hirtelen, mit tegyen; talán nincs is itt, s ezen elkoptatott, utálatot előidéző madárvázra bizta szükség esetére szerepét.

„Bocsánat, Lemerrier marquis ur, — szólt az ugy nevezett ifju Renner — hogy atyám szerepét vállalom magamra; magam akartam nagyságotat meglátogatni, de olly szegény ügyész, mint én, annyira el van foglalva, mikép egyszerűbbnek tartottam, nagyságotat kérni, lenne olly jó, engemet itt, szegényes szállásomon fölkeresni, honnan, fájdalom! nem igen távozhatom, mert engemet mindenki itt keres, s ha pár látogatót elmulasztok, néha négy-öt napi tiszteletdíj veszték.“

Ezzel az ifju Renner, vagy az, ki annak adta ki magát, mellékszobája ajtaját kinyitotta s intett Tenniernek, hogy oda menjen be.

„Uram, — szólt Tennier — nekem önnel semmi titkom nincsen, s ha atyja már nem él, megvallom, nem látom át itteni összejövetelünk szükségét.“

„Talán adhatok nagyságodnak — szólt Renner — mégis némi felvilágosításokat s talán atyám jegyzetei közt talál olyakat, mellyek vagyona egy részének kifürkészésére vezethetnek.“

„Miután az ügynök meghalt vagy meggyilkoltatott?“ kérdé Tennier. E pillanatban egy szisszenést hallott s hátratekintett.

Mondva volt, mikép Jaque egy széken foglalt helyet; mikor az ifju Renner a szobába lépett, ő is fölkel s közel a két férfiúhoz, kiket itt találtak, megállt az asztal mellett, folytonosan szemmel tartván ezen embereket, kiknek pillanatig sem hitt s kik mindinkább növelték gyanuját.

Mig Renner, mikép látszott, szándékosan szóval tartotta Tenniert s annak figyelmét elfoglalta: Jaque úgy állt, hogy Kálmán jobbra volt tőle a kis asztalka előtt s a kemencze közelében; a másik zsivány a lehető legsemlegesebb arczki-fejezéssel, darabig hallgatott; azután a legtermészetesebben kalapját vette és szólt: „Isten önnel, Renner ur! látom, el van foglalva, majd később eljövök.“

Renner kezét nyujtott; — de a ki most arczát nagyobb figyelemmel vizsgálná, észrevenné, hogy ajkait összeszorította s jobb keze nadrága zsebébe csúszott.

A zsivány, az ajtóhoz közeledve, hirtelen megfordult s egy kis tört döfött Jaquenak oldalába : valami kellemetlen érczes nyikorgás s egy szisszenés, melyet Jaque hallatott, pár másodperc művei valának.

„Vigyázzon ön!” kiáltott fel az öreg inas hirtelen, s a jövő perczben a zsivány arczában fészkelt Jaque kése vagy töre, melyet, a mint tudjuk, magával vitt.

Mikép történt, hogy a zsivány szurása nem talált vagy legalább nem jól talált: könnyen megfejtethetjük, ha meggondoljuk, hogy Jaque pillanatig sem vesztette el lélekjelenlétét, s a két embert annyira szemmel tartotta, hogy ezeknek nem volt idejük, töreiket elővenni. Azon pillanatban, mikor a zsivány kalapot vett, Jaquenak úgy teszett, mintha neki Kálmán intett volna, s így, bár pillanatig sem hagyta ellenörködés nélkül Kálmánt, mikor a zsivány megfordult, Jaque is félig megfordult sarkán; e fordulat mentette meg életét, bár a szurás élénk volt, de vállcsontján csúszott el.

Most egyszerre minden megváltozott. Tennier, Jaque kiáltására kiragadta hatsövű pisztolyát zsebéből, de veszedelmes emberrel volt dolga, mint azt hitte. A nyomoru tekintetű csontváz, kinek arczában e pillanatig a legsem-

legesebb kifejezés látszott, most egyszerre tigrishez hasonlított. Ama néhány fénytelen hajmaradvány fején, mint annyi tüske, felborzadt, szemei kiszálltak öbleikből, s száraz, csontos kezébe, mint a villám, olly hirtelen csusztatott egy tört kabátja bő ujjából s Tenniert olly rögtön megrohanta, hogy ezt csak azon körülmény mentette meg, hogy Renner a tört szívének irányozván, a szurás Tennier bal karjába ment, melyet maga a gyilkos rögtöni megrohanásával nyomott az ifju mellére.

Tennier ösztönszerűleg egy lövést tett: mig Jaque Kálmánra szegezte pisztolyát, ki így schachban tartatva, nem mozdult helyéből.

Most a mellékajtó nyílt meg, s azon ama kancsal vén ember egy vaskos egyénnel rohant be.

„Meg kell ölni,“ szólt érthető hangnyomattal, de a nélkül, hogy ezt felkiáltásnak lehetne mondani.

Azon pillanatban, mikor a két uj czimbora a szobába rohant, Tennier, önkényesen hátrálva, egy szögletbe ért, küzdve Rennerrel, ki a tört kiragadván Tennier karjából, mindenkép ügykezett ellenét nemesb részeiben megsebezni; bal kezével megragadta az ifju francia kezét s azt olly magasra tartotta, hogy Tennier nem lö-

hetett sikerrel. — Olly megfoghatlan erő volt e kiaszott, madárvázban, mintha minden ize vasból lenne, s arczában a legtávolabb nyoma sem látszott a megrettenésnek.

Világos, mikép ezen öt ember el volt a dél-előtti látogatásra készülve, — s ez igen természetes; mert hihetlennék látszott előttük, hogy Tennier késő estve jő.

Hogy Tennier segítséget visz magával, azt azért nem hitték, mivel, nem említvén annak nevét, ki a meghívást gyanussá tehetné, azt hitték, hogy Tennier nem jöhet azon gondolatra, hogy élete ellen törekednek; — valószínű azis, hogy idejöttét kikémelték. — Egyébiránt, bárminő távol volt e hely, s bárminő ritkán fordult meg e félreeső utczában valaki: nem akartak zajt ütő löfegyverrel élni.

Ha Tennier estve jő, akkor a dolog még könnyebb; ha pedig estve vagy délelőtt segítséget hoz magával, az egész ház olly igénytelen volt s az ürügy olly könnyen felgondolható, mikép, a mint látjuk, a számítás egyszerü és biztos volt, annál is inkább, mivel öten szövetkeztek e gyilkosságra. — Jaque segítsége nem tett változást, mivel mindig több, mint kétszeres erő állt szemközt martalékaikkal, s a bérkocsis figyelmét gyors s nesztelen cselekvéssel gondolták kikerülni

Jaque látván, hogy itt csak a legvakmerőbb bátorság használhat, s bizván abban, hogy a bérkocsis zajt üt, mivel annak megsugta, hogy segítséget hozzon, ha lövést hall: Kálmánra sötötte pisztolyát, ki azonnal összerogyott.

„Gyorsan, urak! — kiáltott most az öreg, ki fiának segítségére rohant — mert ama váz csakugyan az ő fia volt. — Gyorsan, urak! — ismételte dühösen — a lövés zajt üt — —“

E pillanatban sikerült Tenniernek, egy hatalmas lökéssel támadóját atyjára lökni, s midőn így a két személy pár másod perczre zavarba jött, a harmadikat lelőni.

XI.

Most minden meg volt nyerve: mert Jaque azon pillanatban, midőn Kálmánt hanyatlani látta, Tennier segítségére rohant.

Tennier perczig sem vesztette el lélekjelenlétét, s kiáltott: „Jaque! e két embernek élve kell maradni, hogy a gyilkos-szándéknak jó követkevései legyenek.“ Ezzel mindketten megrohanták a zsvány-párt, miután az ifjabbnak töre, mellyet Tennierre vetett, annak jobb lábába furódott be, az öreg pedig három helyt sebezte meg Jaqueot.

Leirhatlan öröködéskébe került a két go-

nosztevőt a földre nyomni s őket nyakkendő-
jökkel megkötözni.

Kálmán még pihegett, a másik is, iszonyu
sebével arczában, a földön hevert, — Jaque pe-
dig, miután a más kettő kötözve volt, a töröket
vagy inkább késeket szedte össze.

Mindeddig külről semmi segítség nem jött.
A bérkocsis, a hirtelen egymást követő lövéseket
hallván, megrémült, s az egészen pusztá utczá-
ból vágatva hajtott ki, mig jobbra fordulván,
folytonos kiabálás közben: g y i l k o s o k ! h a r a -
m i á k ! néhány emberre talált, s elmondván hir-
telen, hogy gyilkolás történik, azokat segítségre
szólítá fel.

Később a lövést a kissé távoli szomszéd is
meghallotta, s mikor már Tennier és Jaque a
halálküzdést kiállották s a két gonosztevő sér-
tetlen, de újból is összekötözve nyak- és zseb-
kendőkkel, a földön hevert: hallották a kiáltáso-
kat, s nem sokára négy férfiú lépett a szobába.

Igen különböző egyének valának, mikép a
véletlen akará, hogy épen e tájban azon utca
közelében jártak: az első vaskos kömives-legény
volt, a másik uj-pesti lakó, a harmadik fiatal
ügyvéd, a negyedik végre lakatos-fiu, csomag
kulcsal kezében, kit épen valahová híttak zár-
felnyitni.

Mikor ezek a vért látták a földön s három haldoklót s két embert megkötözve : hirtelen nem tudták, a legyőzöttek-e a gonosztevők vagy azok, kik, hasonlóul megsebesítve, a győztesek valának?

Tennier szerencsére jól beszélt németül, a mint az elébb is a társalgás közte s a gyilkos czimborák közt németül folyt : azért megpillantván az ügyvédet, ki legtöbb hideg-vért mutatott, s kiben legtöbb eszméletet kelle föltennie, — röviden, bár szaggatott hangon, elbeszélte a dolgot, s a levelet, melly által ide csalatott, előmutatta, megfejtván, hogy szükségesnek tartotta, miután Renner a legnagyobb gyanuban van, hogy atyja ügynökével egyetértett s azt később meggyilkolta, töltött fegyvert hozni magával, s ez az egyedül, mi megmenté életét.

Az ügyvéd azzal, a mit hirtelen találhattak, jól roszul bekötöztette a megsebesülteket s maga is segített e műtétben.

Kálmán s gaz czimborája éltek, mig a harmadik akkor, mikor a négy férfiú s a bérkocsis a szobába jöttek, kiadta lelkét.

Ama kancsal öreg s fia némán s daczosan heverték a földön. Tenniernek nem kis bajába került, a kömvest s lakatost megtartóztatni, hogy őket agyba főbe ne verjék, — az uj-pesti lakost

pedig s a bérkocsist azonnal a rendőrség után küldötték; — közel háromnegyed óra telt el, míg négy városkatonas egy tisztviselő megérkeztek, s mindnyájan a város házához mentek és vitettek.

Tennier, igazolván magát s elbeszélvén, hogy az igazi Renner még él, inasával együtt szabadon bocsáttatott, s kérésére azonnal pár város-katonát rendeltek melléje s egy tisztviselő kíséretében a kétemeletes ház felé vette útját.

Mikor a kapuhoz értek, az egyik város-katonát odaállíták, hogy senkit se eresszen ki; azután Jaque egyenesen Schreiner szállásához vezette őket.

A tisztviselő a fal mellett ment, kérvén Tenniert, ki vérvesztéstől gyengülve, alig tudta őt követni, hogy bizza a dolgot reá s menjen szállására; de az ifju összeszedte erejét s kíséerte őt.

Schreiner külső ajtaja nem volt bekulcsolva, s a tisztviselő bemenvén a külső szobába, a lehetőségig minden neszt kikerült; azután hirtelen benyitott és Schreinert egészen felöltözve íróasztala előtt találta.

A vakmerő gonosztevő minden aggály nélkül fogadta őt; csak midőn Tenniert megpillantotta,

halványodott el; de visszanyervén azonnal lélek-jelenlétét, a legudvariasabb hangon kérdé: „Minek köszönhetem e látogatás szerencsáját?”

„Ön foglyom,” mond a tisztviselő.

„Én, uram? — mond Schreiner büszkén — én? a leghitelesebb bécsi s pesti kereskedő-házak ügyvivője? — kihallgatlan — — s mi okon, uram, ha szabad kérdezni?”

„Most önnek egyéb okot nem adok, — szólt a tisztviselő, a szentelen ember hangjától sérteve — mint azt, hogy én így parancsolom. — Vegye ön kalapját, zárja s ha akarja, pecsételje be ajtaját s kövessen, a többit majd meg tudandja.”

„Ne feledje ön, Renner ur! — mond Jaque, ki most előrelépett — hogy én önt igen jól ismerem, bár alig tudhatja, honnan.”

Schreiner megvető mosolylyal felelt: „Ez erőszak, uraim; de engedek s meg fogom talán végre e megfoghatlan bánásmód okát tudni. Én önkényt követem önöket, s remélem, lesz törvény s igazság, melly nekem ezen erkölcsi legyilkoltatásom gyalázatos szándékaért elégtételt adand; — — koránsem mint vétkes, hanem mint vádló, van szándékom önök ellen fellépni, kiket nem ismerek.”

Schreiner tartása olly nyugodt, mondanók,

olly büszke volt, mikép a tisztviselő maga meg-
 ütközött azon; de ő egy volt azon urak közül,
 kik hivatásukat értik; kik többször s tisztább
 erélylyel működtek a büntető igazság s a felfö-
 döző vizsgálat mezején, mint hogy mindennemű ál-
 arczával a gonoszságnak nelennének ismereteseek.

Azon önkénytelen hatás után, mellyet reá
 Schreiner nyílt s az őszinteség bélyegét viselő
 tartása idézett elő, a legközelebbi gondolat az
 volt, mikép ha mindaz igaz, mit Tennier két-
 ségtelen oklevelekkel bebizonyítani ajánlkozott, ő
 itt egy kitanult, mély tervű gonosztevővel áll
 szemközt, kinek arczkifejezése annál kevésbé
 jöhet számításba, mivel épen az teszi őt vesze-
 delmes gonosztevővé, hogy arcza egészen ha-
 talmában van s a rögzöttség s gyakorlottság
 lélekjelenlétével bir. Ezen utógondolat s azon
 illő bánás, melly a derék tisztviselőnek nem en-
 gedé, hogy a legvilágosb gyanu után is, Schrei-
 nerrel mint elítélt vétkessel bánják, okozák,
 hogy egy feddő tekintet után Jaquehoz fordult
 és szólt:

„Kegyedet intem, hogy ezen urral szemközt
 az illendőség határiban maradjon. — Ön jól
 teendi, — folytatá, Tennierhez intézvén szavait
 — ha ezen embert eltávolítja!”

Jaque dühös tekintetet vetett Schreinerre,

azután daczosan fordult a tisztviselőhöz s éles, nyers hangon felkiáltott : „Jó , uram! hallgatok, — gondolom , majd reám kerül a sor , s akkor önök megismerkednek a megátalkodott gyilkossal s haramiával.“

„Távozzál innen ,“ mond Tennier , ki a tisztviselő cselekvését illőnek s helyesnek tartá s előhangu cselédje kitörése miatt nem kis tétovában volt.

Mihelyt Jaque morogva eltávozott , hogy ura parancsára Balassa orvost szólítsa fel segélyre, s a tisztviselő Tennierrel és Schreinerrel egyedül maradott : udvariasan , de komoly hangon intézte szavait az utóbbihoz :

„Önt Lemercier marquis s cselédje Rennernek szolítják : én Schreiner 'névről ismerem s megvallom , azon pár érintkezés után , midőn taval valami pénzkövetelés tárgyában hozzám folyamodott , én önt becsületes embernek tartottam s akarom jelenben is tartani, ohajtván, hogy képes legyen magát azon terhes gyanu és vád alól kimenteni, mellyért a hatóság kénytelen magát személye iránt biztosítani, mindaddig, mig ön képes leend kezesek által, e részben, mind magára , mind a hatóságra nézve biztosan intézkedni.“

„Nem tagadom , — mond Schreiner , egé-

szen visszanyervén nyugalma, s a lehető legkomolyabb arcz kifejezéssel — én mindazt, a mi itt velem történik, meg nem foghatom. — Igaz, hogy nevem Schreiner és nem Renner, — hogyha olly szerencsétlen vagyok, talán egy gyanuba vett gonosztevőhöz hasonlítani, ez önöknek alig adhat jogot arra, engemet élelmemtől s keresetemtől megfosztani: mert én, uraim! munkám s üzleteim után élek.“

Tennier e közben figyelemmel tekintett ezen ember arczára s halkkal világosabban feltűntek emlékezetében e vonások, mellyeket nem volt olly könnyű feledni, bár Lemercier akkor, mikor Renner odahagyta Párist, igen fiatal ember volt.

A tisztviselő, ki ezen értekezések czelszerűtlenségét látván, a kellemetlen helyzetet unni kezdé; véget akart azoknak vetni s nyugodtan szólt:

„Uram! nem kétlem, hogy igazolandja magát s ohajtom azt; azonban ön most végrehajtó tisztviselő s nem az ítélő bíróság előtt áll, s így mellőzvéen észrevételeire a céltévesztő s minden esetre felesleges feleleteket: kérem, ne sajnáljon engemet követni.“

Schreiner a tisztviselő felszólítására némán bezárta fiókjait; gyertyát gyújtott, azt az elő-

szobácskába helyezé s a jól bezárt ajtóra pecsétet nyomott, kérvén a tisztviselőt, hogy ugyanazt tegye.

Vége a tisztviselő, hogy a dolog zajt ne üssön s ez által is kiméletet tanusítson a vádlott iránt, a város katonáit elutasította s bérkocsit rendelvén, miután minden be volt zárva s lepecsételve, a városháza felé elindult. — Tennier pedig, ki, az ingerültség e pillanatai mulván, kettőzött sajgással érezte sebeit, szállására sietett, hová nem sokára Balassa orvos megérkezett, sebeit megvizsgálta s egyáltalában nem találván könnyűeknek, nagy óvatossággal s műértőleg alkalmazá azokra az első köteteket.

XII.

Míg ezek történtek, Zaide kétes remény és bánat közt babozott. — Első találkozásá óta Tennierrel, nem lehete kétsége, hogy szerettetik s e szerelem nem mindennapi: hogy ez egy azon érdekes, regényes szenvedélyek közül, mellyekben a szív, üdve egész költőiségében alkot országot magának.

Ujra meg újra előteremté képzetében az egész érdekes jelenetet, midőn Tennierrel először találkozott: a kedves zavarodás után, a tisztelet-, tartózkodásteljes, mégis olly mély,

olly meleg tekintetet s a csudával határos hasonlatosságot, mely az első szénvonalak után őt magát s a Guilelmi-családot meglepte. — Csuda-e, ha minden szavában ezen embernek, kinek igézete alatt volt, czélzást keresett, s ha minden hangot, minden tekintetet, minden szén- és ecsetvonalt előnyére magyarázott: — mivel, mikép Zaide állítá, a kép elkészülése siető, az újabb ülés a jövő napra volt határozva?

Másnap Zaide meglátogatta a művész-családot. Ki bámulna rajta, ha a helyet kereste föl, hol Tennierrel szemközt ült, ha vágyott emberekkel lenni, kik talán őt emliteni, róla szólni fognak? — A maestro s neje örültek a látogatásnak, de elő nem hozták Tenniert.

Miután az idő közönös beszélgetések közt egy félórát haladott: Jaque, Tennier hű szolgálója, lépett a szobába s egy levélkét adott át a lak urának. A maestro átfutotta a sorokat: — vonásai világosan mutatók, hogy meg van lepetve. — — Zaide, ki Jaqueot nem ismerte, s elfogultabb volt, mint hogy e levélre gondoljon, — csak midőn Guilelmi mondá, hogy a levél Tenniertől jő, ki egy veszedelmes merény következtében megsebesülten fekszik s talán pár hétig nem is leend képes az elkezdett munkát folytatni, sikoltott fel Zaide, kinek a beszélgetés-

közben már is fel voltak izgatva idegei; mert a kinek kedélyét valami nyomja, annak alig lehet valami kinosb, mint közönös tárgyakról beszélgetés.

E váratlan hír által elvesztette lélekjelenlétét, mi bizonyosan nem történendett, ha Jaqueot ismeri.

Hogy a művész-pár, mellynek legtávolabb sejtelve sem volt Zaide szerelméről, a lehető legnagyobbban meg volt lepetve, alig szükség mondanunk; de mivel Zaide heves, ingerlékeny vagy inkább könnyen felizgatható kedélyét ismerték: két okból fejtették meg maguknak azon szembetűnő hatást, mellyet e hír reá gyakorlott: először hogy ez által, a mi történt, kedves ohajtása — szülőinek örömet okozni — kockáztatik; másodszor, hogy a derék ifju művész, bal esete jó szívét hatotta meg s természetes szánalmát idézte föl. — De ők Zaidét nem ismerték egészen: annyi szerelem s hogy úgy szóljunk, annyi odaengedése a szerelemnek volt ezen ujon érintett szüz kedélyben, mikép gyávaságnak hitte, miután már őt sikoltása elárulta, közönös-séget szinleni.

„Ha ön barátom, — szólt heves megfontolatlansággal — kedves jó Guilelmi ur! siessen Tennierhez; esete annyira megha-

tott, mikép önnek szivességét mint jó tettet fogadom.“

Jaque a szép hölgyre meresztette szemeit, darabig hallgatott, azután a nyers szivesség őszinte hangján szólt : „Kedves kisasszony, legyen ön nyugodt : Tennier ur sebe nem csekély ugyan, de nem is veszedelmes ; ezenkívül ő a lehető legjobb kezekben van , — Balassa tanár rat most is nála hagytam.“

Zaidét az öreg szavai némileg megnyugtatták s miután így az ijedelem első fulánkját elvesztette, eszmélete visszatért s érezte, mikép itt többet árult el, mint kellett. — Pár percznyi szünet után, mig Jaquenak szemei a rokonszeny jóindulatával nyugodtak szeretett urának e résztvevő barátnéján, Zaide Guilelmihez intézte szavait és folytatá :

„Ön nem fog bámulni, ha egy fiatal művész szorsa meghatott, ki, távol honától, egyedül áll itt idegen földön s kénytelen mindazon segílyt nélkülözni , melly illy körülmények közt enyhülést okozhat. Kérem önt, — így szólt aztán, Jaquehoz fordulva — mondja meg Tennier urnak, hogy Árnay Zaide nagy részt vesz balesetén s minél előbbi gyógyulást kíván.“

A művészpárt Zaide szavai megtérítették bámulásukból s előttök meg lön fejtve a részvét,

melly illy hevesen érző s illy erélyes természetben másként működik, mint az emberek legtöbbjeiben, kiknél a részvét nem egyszer külső más s azon tág erényköpeny, melly annyi hidegséget, annyi közönösséget főd s olly igen forgatható minden szél felé.

* * *

De ideje, hogy a ház többi emeletét is meglátogassuk.

Marie kinos órákat élt át. Ő életében egyszer szeretett, s így nem csuda, hogy a csalódás, a szégyenítő tévedés daczára, melly őt érte, nem volt egészen képes szerelme visszaemlékezéseit legyőzni. Zaide volt az egyedüli, ki szenvedéseit tudta s kinek Marie szorongó helyzetéről tiszta fogalma volt. — Mig Tennier betegen feküdt, mig Renner kezesség melletti szabadon kibocsájtatásaért folyamodott s a többi büns felett is szoros vizsgálat folyt — mire vissza fogunk a lehető rövidséggel térni : — addig Zaide egy új világot költött fel szerelme képleteiben; úgy tetszett költőileg élénk kedélyének, mintha Tennierreli ismeretsége végzetszerű lenne, mintha abban, a véletlen burkolatai alatt, azon szükségesség menetét lesné ki, melly az életben olly sokszor kikerüli a figyelmet s a vaktörténet rovására esik. — Ő Guilelmiéktől

megtudta végre Tennier balesetének minden körülményeit, meg azt is, mi eddig a vizsgálatok közben folyt : Lemercier marquis, még abban az esetben is, ha vagyona romjain túl nem kedvez neki a szerencse, olly férfiú volt, ki tartózkodás nélkül kinyilatkoztathatá szerelmét Zaide szülei előtt.

Zaide pillanatig sem kétkedett e szerelem valóságán, s miután anyjának ha nem is őszintén, de szerelmi alakoskodások legmegbocsáthatóbb cselével, megvallotta azon tervét, atyját képevel meglepni s mindazt, mi a derék művészszel történt: anyja természetesnek találta, hogy Zaide naponkint tudakozódott az idegen ifju hogyanlétéről; végre nem szükség mondanunk, mikép a leleményes szerelemnek, melly e két, egymás után sovárgó lélekben élt és lángolt, sikerült mindig valamit felgondolni s a legegyszerűbb izenet szavaiba valamit fűzni, minek csak reájuk nézve volt jelentősége.

A minő következetes volt Zaide első szerelmében : olly következetes volt barátságában is; ő Marie iránt forró szenvedélyes részvétet mutatott s erélyes természetét bántotta, hogy Mariet mindeddig nem sikerült neki megnyugtani.

„Ennek nem szabad így maradni, — szólt

nem egyszer magában. — Egy sejtelem mondja nekem, hogy e habozás, e folytonos küzdés egy szégyenítő felfödözés veszélyeivel, súlyosabb s gyötrőbb bárminő keserű, de végelhatározásnál.“ Ezen eszme folytonosan foglalatoskodtatá őt. —

Tennier lábbadozása közben Zaide többször meglátogatta Mariet, ki-halkkal, ha nem is oltathá ki első szerelmét, eltompítá azt, folytonosan föléesztvén emlékezetében azon aljas játékot, melly vele üzetett. — Vannak, kik ezt talán valószínűtlennek hiszik, kik talán kétkednek, ha megtörténik-e a valódi életben, hogy egy nyomoru iparlovag, kinek kellékei közé nem egyszer kellemes külső s ajánló mód tartoznak, képes a legjobb házakbóli hölgyek kegyébe jutni; kik talán — s ez becsületökre válik — meg nem foghatják, hogyan lehet kedély annyira sivár, annyira mállott, csupán haszonlesésből vagy kéjvágyból egy hölgyet feláldozni, s miután azt körülhálózta, gyáván odahagyni. Mi is ezt és így hittük egykoron s bennünk is az ellenkező meggyőződést csak ember s világismeret idézték elő. — Marie esete nemhogy a ritkábbak, hanem, fájdalom! a mindennapiak közé tartozik. — Van a hölgyéletnek egy szaka, hol szive nyitva áll minden csábító behatások elfogadásra: ez azon

átmenet a serdülő korból a fiatalságra, hol a hölgyszív mindenekfölött azon szükséget érzi : szerettetni. — Ha kedélye regényes irányu, ha veszélyes olvasmányok azt előkészítették arra, hogy érdekesbnek tartsa azt, mi a szokott uton kívül esik, mi a titok színezetével bír; ha ismeri a félelem, a szorongás élveit — mert élv neme ez szerető szívben, — s végre odaengedte magát azon iránynak, melly szintolly boldogságot érez, némelly esetekben szerencsétlennnek lenni, mint kevés érdeket olly boldogságban, melly önkényt kínálkozik s mellylen élv és élet nincsen, mivel a szívet felindulások nélkül hagyja; — ha, mondjuk, ide jutott : akkor egy kitanult csábító-nak, ki számít s ki minden kedvező pillanatot épen azért tud használni, mert élvét, nem szerelemet vadász, — könnyebb tere s veretebb utja leend, hozzá férni.

Mariet sok, talán választás nélküli olvasása azon műveknek, mellyek egyedül mulattatásra levén számítva, feleslegesnek tartják előadásaik-ba elveket s irányt vegyíteni, egy téveszmére ragadta, arra tudniillik : hogy azon kényelmes nyárspolgári ut, melly a közéletben viszonyokat forraszt össze, nem a szerelem, nem a szenvedély utja. — Ő mindazon fiatal urak közt, kikkel itt-ott megismerkedett, nem találta fel

azt, mi hölgykedélyre, ha az élénk s izgatható, soha vagy ritkán hibázza el hatását — azon szerelmet tudniillik, melly mer, melly, minden, fájdalom! rendén túl elkülönöző osztályokat mellőzve, csak magában bizik, — a szerelmet, melly — ha szabad így szólnunk — magából fonja ki magát és szerelemből él. Ő e fiatalságban valami untató egyszínűséget fődözött fel, mellynek hideg érintése neki roszul esett udvariság, szokásos bókók s azon udvarlás neme, melly lelkes hölgyet kifáraszt inkább, mint felmagasztal. — Mindezen emberek olly szabadon, minden tartózkodás nélkül járultak hozzá, mikép nem volt semmi, mit titkolnia kellene; nem volt semmi, mi kedélyében azon óvatos rebegést felidézze, melly fiatal hölgyekben az érzés élethevét tanusítja, velek a szerelem jelenlétét, lehelletét érezteti.

Marie nem hitt ezen embereknek, kiknek szokásos, bevett, minden rendkívüliségtől ment udvarlása nem ébreszthette benne a hitet, hogy bármellyike is képes lenne sorssal s viszonyokkal küzdeni s dacolni azon hézagokkal, melyeket emberhiúság s emberféltékenység emelt élet és élet, szerelem és szerelem közé. Hogyan láthatá ő ki e piros, jóltáplált, öntelt emberekből a szenvedély azon erélyét, mellyre hölgy az életvihar közben veti horgonyát?

Marie szép, fiatal szűz volt, ki a világot nem ismerte s magának alkotott egyet, mellybe őt kedélye regényessége honosítá.

Ekkor pillantott meg egy feltűnő alakot, egy arcot, mellyből lélek sugárzott, — vonásokat, mellyek edzett lélekjelenlétre s erélyre mutattak. Már a tiszta, izletes, de nem fényt tanusító öltözet s az érdekes halványság, melly e vonásokon talán élvekközött átvirasztott éjekre gyaníttatott, de a hölgy szívében mély érzelmet vagy mély fájdalmat képviselt, megkapták őt.

S ezen érdekes ifju, kinek nevét nem tudta, úgy szólván, első látás után árnya volt. Lépteit kísérte; látszott rajta, mikép élete neki van áldozva: mert mindenhol találkozott vele s mindenhol tanusítá a szép ifju arcza, hogy Marie jelenléte az élet s a nap, melly arra a feléledés sugárit veti; a hajnal, melly a szint idézi föl e halvány vonásokra.

Marie talán játszva engedé magát e csábnak oda, talán ezen előtte ártatlan s részéről olly soká semleges, távoli érintkezésekbe, mellyeknek csak léhe érinté őt, öntudatlan merült el. Később e találkozások, e megszokott arcz halkkal szükségessé lettek. Ha az ifju meg nem jelent: nélkülözést, szorongást okozott neki. Izgatta őt azon hatás, mellyet a szép ifju más höl-

gyekre is gyakorolt, kiknek kevésbé mély kedélyök nem tiltá a nyilatkozást. Végre — mikép ez történni szokott, s hölgy előbb-utóbb megtudja annak nevét, kinek sikerült szívét megindítani — Marie is megtudta, hogy az ifju neve Taray Kalmán; de kik voltak szülői, minő polgári helyzete s azon kör, mellyben él — titok maradt. S az óra ütött, s a szemek deléje mindig összébb s összébb vonta a hálót. A ifju színtelt tartózkodása, azon mély istenítés inkább, mint tisztelet, mellyet iránta tanusított, szívét meghódították; ott állt, hol egy szerencsés véletlen a szerelem gyulanyagának lángot oszt s egy szikra elég; hol minden szó nélkül minden meg van mondva, hol semminsem lebeg több kétség — s egy villám az érzés egéből, a czélnál teszi a szeretőket. —

Kalmán, az iparlovag, kinek sivár kedélye e játékot számításból üzte, kinek soha sem jutott eszébe, magának lelkiismeretet csinálni abból, habár a legjobb hirü hölgyet elcsábítja; kinek hiuságát épen úgy legyezte a diadal, mellyen kétkednie alig lehetett, mint haszonvágyát ébren tartotta a cél, mellyhez számító eszélylyel lépésről lépésre közelített, — Kalmán, miután nem lehete visszaidézéstől félnie; Marie őt ismerte s mindennapi megszokott dolog lön, hogy sze-

meik egymást keresték, hogy jelenléteikre számitottak; miután Marie tekintetei jutalmaztak és büntettek, — azt hitte, hogy jelen az idő, levélben nyilatkozni. Ő ezt kevés szavakban tevés ezek is kölcsönözöttek voltak: mert mint számitás eredményei, szükségessé tevék az érzés kifejezéseinek kölcsönét.

Egy napon az ifju, ki minden alkalmat kilesett, közelébe juthatni, látván Mariet a játékszin csarnokában elkésett kocsijokra várni, — szelid, tiszteletteljes udvarisággal közeledett Marie anyjához, egy tekintetet sem vetvén az ifju hölgyre, s ajánlkozott a kocsi után menni.

A lámpák eloltattak már, a színház szolgálói békétlenek voltak, a légvonal éles s Stanaricsné egy a legmegközelithetöbb hölgyek közül — illemi értelemben —, az ajánlatot rövid mentegeltödzés után elfogadta.

Kálmán egy bérkocsit vett s nem sokára a Stanarics kocsijában érkezett a játékszinhez.

A hölgyek szivesen megköszönték udvariságát, s mikor az ifju Mariet a kocsiba segítette, a levél a fiatal hölgy kezeibe csúszott, a nélkül, hogy ideje lenne csak gondolkozni is arról, elfogadja-e vagy visszautasítsa azt?

A viszony így lön a cselekvés terére állitva; s azután jött mindaz, mi illy esetekben jöni szo-

kott : vonakodás , kitérő feleletek , küzdés szenvedély s kötelesség közt , aggály s az azzal járó növekedő érdek Marie részéről ; kielégített hiuság , kettőzött bátorság , haszon- és kéjvágy Kálmán részéről. Azután véletlen találkozások , mellyeknél a véletlenségek előidéztettek ; később tökéletesen rendszeresített találkozások , mindedig az illem s becsület határiban Marie részéről , — míg egy reggel ilyen tartalmu levelet vett :

„Marie ! mennem kell ! — távoznom , talán örökre ; olly szerencsétlen valék , párviadalban egy jó családbóli ifjut halálosan megsebezni. Ha szeretsz , ha valaha szerettél , ha van eszméd azon szenvedélyről , mellynek életeleme te vagy , ne tagadd meg kérésemet. — Itt megtalálod azon ház számát , hová a halállal küzdő ifju szülei s a rendőrség elől rejtőznöm kellett , mivel , fájdalom ! a párviadal első felhevültünkben történvén , segédeink nem valának. — Minden készen van indulásomra. Látni akarlak ! — ezt kérem , ezt követelem a leghűbb , legbuzgóbb szerelem jogán , — látni egyetlen pillanatra , egy órával azután indulok. — De egy hang van szívemben , babona vagy előérzet , nem tudom : hogy azon sebesült ifju élete tőled függ s ha látlak , ha pillanatra forró , haldokló szívemhez szoríthatlak , minden jobbra fordul.“

A mi e levél után történt, tudjuk; — s most térjünk vissza Zaidéhez, kiben egy erélyes, bár a szokásos fogalmaktól eltérő, becsületes feltét ért meg, s mellyet végrehajtani égett.

Mihelyt Marieval együtt voltak, meghagyá komornájának, hogy senkit se eresszen be, mivel barátnéjával egyedül akar maradni; azután akényelmes pamlagon foglalván mindketten helyet, megragadta Marie kezét és szólt:

„Marie! nem volnék barátnéd, ha nem osztóznám teljes mértékben azon szenvedésekben, melyektől e szép arczról a rózsák hervadozni kezdenek; nem volnék Zaide, a talán különczködő, de becsületes néember —, ha szánalmam szavakban s könyükben találna enyhülést. Enmagamat vetném meg, ha összetett kezekkel nézném kinaidat s küzdelmeidet. Ennek nem lehet, ennek nem szabad így maradni!“

„Zaide! — szólt Marie elszántan — én elhatároztam magamat, soha férjhez nem menni. Látom, mikép száz házasság közül alig egy tűrhető, ezer közül alig egy jó és az, minek az üdvözítő szellemében lenni kell. Ezen elhatározás után mi történik velem, nem tudom: de azt hiszem, kolostorba vonulok vissza. A kolostori életnek csende szívem ohajtott paradicsoma. Higyjed, semmi ijesztővel nem bir az; mert végre

is mi az élet? — az ember jó födelet keres az idő viszontagsági ellen, ruházkodik, s tápszert vesz magához, — ez az, mire elkerülhetlen szüksége van. Ennek változatos fokozata teszi azugy nevezett boldogabb és szegényebb helyzetet az életben. A mi a létnek szellemi jelentőséget ad: a nyom, melyet az élet maga után hagy, — én erre nem számíthatok; eszem, tudásom nem adja nekem azon boldogító reményt, egyje lenni a gondviselés eszközeinek, magasb czélokra: de tudok s tanultam annyit, mi életemet magamra nézve jelentővé teheti, s ez biztosít, hogy a zárda magányában is lelek élvet s foglalatosságot.

„Mit keresnék én ezen emberek közt, kik soha sem tudnák nekem megbocsátani, hogy szívem van s hogy a szív törvényt nem ismer, — hogy szerettem, mielőtt e nép előítéleti codexét tanácsul venném; hogy csalódtam, mivel becsületes vagyok, s magam csalni nem tudván, egyje vagyok azoknak, kiknek legelőbb csalódnunk kell?

„Igen, Zaide, — folytatá Marie a végelhatározás csendes, komoly vidámságával szép vonásain — elvonulok a világtól, — s így, kedvesem! kár volna valamit tenni azon külsőségek, azon csillámok megmentésére, melyek olly sokaknál a földolgot képezik.

„Lelkem nyugodt; érzem, hogy mindaz, a mi velem történt, bárki mással megtörténhetnék; hogy minden hibám — erős hitem volt azon becsületességben, melly lelkem vigasza. Oh! hogy vak valék s ébrednem kellett! — — de mivel ébren vagyok, hagyj magamra; — hidd nekem, az ember önmagából jobban kifonja sorsát, mint ha azt baráti kezekbe adja.“

Zaide csendesen végig hallgatta őt; azután, azon erélylyel, azon elszántsággal, melly természetében volt, s mellynek lehetlen lön ellenokoknak engedni, felkiáltott: „Marie! mélyen tisztellek; ha mondanám: szeretlek és becsüllek, — ez nem fejezné ki egészen azt, a mit irántad érzek; de megbocsáss, te azon szakában vagy most életednek, hol egy szomorú, kinos csalatás után, lehetlen elfogulatlan eszmét képezned helyzetedről, — azon fokán, jó Mariem, hol, épen mivel becsületes vagy, nem kell, sőt nem szabad jövőd felett határoznod. Ha olyat akarnál, mi idővel, mikor a szenvedély csillapodik, s az első uj fájdalom fullánkjai eltompultak, rést enged visszatérésre: akkor mondanám: jól cselekszel; de kolostorba menni, illy ifjan, illy szívvél! — Oh, nem, nem! — ama hideg falak, hová henye buzgalom és életuntságnak nem szabad vezetni; ama dérfödte ürek, mellyeket nem

szabad olly léleknek, mint a tiéd, kényelmes sinecurának tartani, — nem a te szivedre, nem e gazdag kedélyre, nem e mély lélekre vannak számitva.

„Ott talán a csendes magányban elébb behegedne a seb, melyet ifju szived gyógyithatlanak hisz, — s akkor a világ felvirulna előtted a tiltott élv minden csábjaival : mert, jó Marie! rajtunk is betelt az örök igazság, hogy az ember, selejtes természeténél fogva s mivel élete nem egyéb, mint átmenet, — a tilosba vágyik.

„Nem mind tilos-e, vagy nem megy-e minden túl a valóságon vagy túl az életen, mire emberi sziv és lélek vágyik? — A buzgó az eget ohajtja, a gazdag élvét vadász, s mindinkább felcsigázott vágyait vagy mammonját örzi, mint sárkány, s uj kincsek után sovárogo; van-e egy, ki ne sovárogo arra, mit soha el nem érhet? Látd, jó Mariem, a te vágyad is ilyen : te nyugalmat keressz s enyhet a szivnek, melly szenved, — de feleded, mit ember mindig feled, hogy a sziv és lélek nyugalma akaratlanul életörömet s vágyakat idéz elő, mellyeknek nem szabad, ha eszélyes vagy, utját előre bezárni.“

„Zaide! — szólt Marie, egy szünetet használva — nem minden intézvényetek, itt a zárda falain kívül, olyanok-e, hol emberi értelmet-

lenség s butaság mindig előre ajtót zár jövőjének? s nem kezditek néha, mit magatok szentségnek neveztek, egy erkölcstelen lépéssel, melyet, mélyebben gondolkozva s a vallás higgadtabb szellemében, tenni nem szabad, becsületes embernek öntudattal tenni nem lehet?

„Nem esküsztek ti arra, mire esküdni erkölcstelenség, mire becsületes lélekkel eskünni nem szabad: örök hűségre, örök szeretetre holtodiglan holtomiglan, — szeretetre! mi nem önkényes valami; miről a leg-hűbb, legbecsületesebb kedély nem felelhet, mivel nem tőle függ, szeretni vagy nem szeretni? — nem esküsztek ti, soha el nem hagyni valakit, miután néha kötelesség elhagyni azt, kinek társasága vesztésre s kárhozatra vezet? — — miért vádolsz te engemet, hogy esküt akarok tenni arra, mit ha valaha megbánnék is, lehetlen leend megmásolnom, s így eskümet jobb lélekkel tehetem, mint ti teszitek azt?“

„Vádolni?! nem; — felelt Zaide — igaz barátságban úgy, mint szerelemben, míg ez két szivben egyenlőn él, vádról nem lehet szó. De lehet a barátság igényeiről s szent tartozásairól — s ezek közt első helyen áll az: hogy egy szerető a másikat, egy barát a másikat megnyugtassa. — Meglehet, hogy nekem sokról felfoko-

zott, felcsigázott eszméim vannak, kedves Mariem : de bennem némely meggyőződések olly mély gyökeret vertek, mikép azokat csak életemmel lehetne kiszaggatni. Egyike e meggyőződéseknek az, hogy a valódi ártatlanság öntudata felülhelyezi az embert ítéleten s előítéleten, felül mindazon, mi társasági intézvényeinkben s bevett beteges szokásainkban a büntelenség öntudatát egy emelékre helyezi a vétkes öntudattal. — Én — s meglehet, hogy a legtöbb ember fogalma szerint hibásan — abban a meggyőződésben élek, mikép annak öntudatával, hogy belső vád nem terhel, vagy legalább olyan nem, mellyért magam iránti becsülésem kockáztatva lenne, — gyávaság s vétek magam s isten ellen, azon neme az odaengedésnek, melly áldozatul veti magát egy balitéletnek vagy balfelfogásnak. — Te olly körülményekbe sodrattál, mellyekben magadat egyébbel nem vádolhatod, mint legfőbb könnyelmű odaengedéssel, melly vétkes szélsőségig nem ment, — s álgyöngédséggel magad iránt, melly nem engedé, hogy azt, mit a világ jó hírnek nevez, kockára tedd. Mert nagy gonosztságot fedezhettél volna fel, ha kevesebbet gondolsz a világ ítéletével, mint atyád és saját nyugalomaddal. Hidd nekem, bár mennyire áltasd magadat, szeretett barátném : több

az, a mit titkolódzásod által vesztettél, mint az, mit nyílt öntagadó bevallás által megmenthetendél.“

„Zaide! — kiáltott fel Marie — nem! te csalatkozol — —“

„Megbocsáss, — szakítá őt Zaide félbe — te vagy az, szeretett barátném, ki magadat csalod. Taglaljuk a dolgot: magunkra vagyunk, senki sem hall. Most, elhallgatván atyád előtt viszonyodat, lelkedet vád terheli, szemeidre veted atyád kifosztatását, s folytonos remegésben vagy, hogy azon vakmerő gonosztevő, ki egy gondolatlan tettetted tudván, folytonosan schakban tart, — újra előjöhet s újra tanujává tehet gonoszságának. Szólj őszintén: van-e egy nyugodt pillanated?“

„Nincsen, — rebegte Marie — és nem leend soha!“

„Én azt hiszem, hogy nincsen; de azt hiszem, hogy leend, — szólt Zaide — leend legalább bizonyosan a nyugalom azon érzete, melyet a bizonyosság ad. Mert bárminő terhelő legyen az: koránsem olly gyötrő, mint egy nem kevésbé terhelő, folytonos remegés! — — Ki áll neked jót, hogy végre is a dolog titokban marad? — Ki felel arról, hogy azon két gyalázatos tolvajt — mert még a nyomoruságos iparlovag nevezet is

igen becsületes e semmirekellőknek — nem érik-e valami csinyen, s a vallatások szövevényei közben el nem árultatik az, a mi veled történt?”

„Kétségbeejtesz! — kiáltott fel Marie — mit fognak mondani szülőim, mit a világ!?”

„Szülőid s a világ kárhoztatni fognak! — s te lelked nyugalma egy ábrándnak vetetted áldozatul — s nem nyertél, hanem vesztettél.”

Marie arcza elhalaványodott, ajkai reszkettek s olly elcsüggedtnék érzé e pillanatban magát, mikép önkénytelen felkiáltott: „Barát-ném vagy-e te, ki engemet kinzasz és gyötörsz?”

Zaide fölkel. — Lehetlen azon nyílt, nemes arczkifejezést leírni, mellyel szemei szerencsétlen barátnéján függöttek. „Marie! — szólt azután kissé megszakadt hangon, szép hókezét nyújtván Marienak — igazad van, én kinzalak, — bocsáss meg — de ne tagadd meg egy kérésemet, mellytől lelkem üdve és nyugalma függ, — ne tagadd meg az egyedüli módot, melly által neked bebizonyíthatom, hogy barátnéd vagyok, igaz barátnéd — —“

„Félek tőled, Zaide, — szólt Marie — remegek egy kérésed feltétlen teljesítését megígérni; mert épen gondolkozásod nemessége az, mi,

téged felülemelvén mindezen köznapi lényeken, kikkel élni sorsunk kárhoztata, okozza, hogy rettegek kérésedtől. Ollyat kérhetnél, mire rá nem állhatnék, s ezt szavaid is sejtetik velem.“

„Marie! — szólt Zaide — ha igaz barátném vagy, késznek kell áldozatra is lenned; olly nehéz volna-e neked egy áldozatot tenni érettem, mikor én most ezen órában isten előtt késznek ígérkezem minden áldozatra éretted?“

„Áldozat! — kiáltott fel Marie, kinek regényes irányu kedélye az áldozat szóval annyi szívhez szóló eszmét kötött mindig össze — igen, Zaide, ha áldozatot kívánsz tőlem, áldozatra kész vagyok — — szólj, nyilatkozz!“

„Én tőled nem kérek kevesebbet, mint azt, hogy engedd nekem két hétre saját személyedet át.“

„Saját személyemet? — hogyan!? — kiáltott fel Marie — miként érted ezt?“

„Egyszerűen, barátném; más szavakkal: egyezzel feltétlen bele, hogy személyedet átvevén, teljes hatalommal Stanarics Marie legyek, téve, mit jónak vélek, hagyván, mi meggyőződésemmel ellenkezik; szóval: engedd, hogy kedélyedbe a nyugalmat visszahozzam; s egészen magamévá tevén helyzetedet — egészen, jó Mariem —, cselekedjem úgy, mikép én csele-

kedném, ha egy szép reggel fölédredvén, magamban Stanarics Mariera ismernék.“

„Mit akarsz?“ szolt Marie összerázkódva.

„Sokat, Marie; azt akarom, hogy két hétre meghalj; hogy lelked, átköltözve az enyimbe, a különcz és saját irányu Árnay Zaide legyen.“

„El fogsz veszteni, Zaide: mert szülőimet nem ismered.“

„Elveszteni! — szolt Zaide, kedves vonásainak legderültebb kifejezésével — Mephisto vagyok-e én, s úgy nézek-e ki, hogy tőlem bárátném épen akkor rettenjen meg, mikor egész lényemet beleköltöztetem; mikor nem magamért egyedül, hanem érette cselekszem, s mégis én cselekszem, s így önkényt beszövöm magamat azon hálózatba, melyet széttépni eltökélt erős és becsületes szándékom?“

Marie arcza égett. Jól érezte ő illy föllépés egész fullánkját; s bár nem tudta tulajdonkép, mi az, mit Zaide akar: annyiról bizonyos volt, mikép, bármit teend szerencsétlen helyzetének megszüntetésére, az nem lehet egyéb, mint rendkívüli hősszer, melly az új két végét gyűrűvé vonja, s vagy csudát tesz, vagy elpattantja azt. — Nem bámulhatunk, ha darabig képtelen volt felelni.

Zaide az erély szánalmával kísérte Marie szép vonásain a habozás e küzdelmét; azután szólt: „Marie! neked el kell határoznod magadat; barátságom azon nehéz válság pontján áll, hol kötelesség erre tégedet akaratod ellen is kényszeríteni. — Nézz szemeim közé, — a nyugalom, mellyet elhatározásom keblembé hozott, nem árad-e vissza reád? — — hiszed-e, hogy valamit tehetnék, mit én, Zaide, hasonló esetben nem tudnék tenni? Marie! egy szép, egy nemes elszánás pillanata az, a mit kívánok: szabadalmát egy jellemteljes lénynek, melly feltétlen bizodalmaiban teljes hatalommal felruházson s a szót ejtse ki ajkain, mellyet becsületos lélek nem szok visszavonni soha!”

Marie ott állt, mintha Niagara esése mellett állana; látta, miként ásitnak fel az örvény forró hullámai; — úgy tetszett neki, mintha a halál, melly olly kihivólag nyújtá felé karjait, melly olly követelve kínálta őt örvényével, hübb barátlenne, mint a part virányainak minden csábjai. Igen, így mint örvény felett állt az ifju hölgy, az enyészetet sovároogva — olly szakában életének, olly felfokozottságában kedélyének, millyenben az életől szoktunk elválni, melly terhünkre van! — Ugy rémlett most előtte, mikép bármi eszeveszett legyen Zaide terve, — bár hova vezessen az, —

egy fenmarad : a halál. — Mindaz, mi lelkét
 oly rég kifárasztá s elviselte, gyűlpontba szo-
 rult, s mint ki egy ugrást tesz a halálthozó mély-
 ségbe — felkiáltott : „Im halott vagyok! —
 Tégy mindent, a mit akarsz! — — két
 hétig nem látlak — — akkor — így fejezte be
 Marie, arcza legszigorubb kifejezésével — el-
 jövök számat kérni tőled!“

„Köszönöm! — szólt Zaide, majdnem felkiált-
 va örömében — szavadra számítok — ne fe-
 led d, hogy meghaltál!“

* * *

Másnapra e párbeszéd után Zaide néhány
 sort irt Stanaricsnak, kérvén őt, hogy neki egy
 órát jeleljen ki, mellyben vele háborítlan beszél-
 gethet, — s hogy erről senkinek se szóljon, az
 ügy titoktartást igényelvén. Stanarics az utóbbi
 időkben nem egyszer kapott izenetekeket és leve-
 leket Árnay gróftól, s így ez fel sem tűnt a
 háznál, mindenki azt hívén, hogy a levél a gróf-
 tól jő.

Stanaricsnak e felszólítás hízelt, s Zaidét
 — mikép érintve volt — az egész Stanarics-ház
 annyira bálványozá, hogy, minden további fon-
 tolgatást mellőzve, a délutáni hat órát jelölte ki,
 s midőn ez közelgett, háza népét eltávolá vala-
 mi természetes látogatási ürügy alatt, mire Sta-

naricsné mindig kész volt, — s így, mivel e napon a játékszinben érdekes darabot adtak, Zaidénak elég ideje volt Stanarics urral beszélgetni. Pontban hat órakor Zaide fölment a második emeletbe, mondván, hogy barátnéjának adja vissza látogatását.

Stanarics előző szivességgel fogadta őt, s miután leültek s a lak ura felizgatott kíváncsisággal várta a közlendőket: Zaide nyugodt, sőt derült arczkifejezéssel kezdé:

„Mondja meg nekem, szomszéd: örülne-e, ha én elveszett pénzének nyomára tudnám vezetni?“

Stanarics arcza lánggra gyult: „Ön? — kiáltott fel — oh, kedves grófnő! ez nagy jótett lenne, s ennek kedves atyjaurára nézve is igen nyugtató következései lennének; mert hosszú habozás után, s mindent sikertelenül megkísértvén, hogy más uton segítsek magamon, épen elhatározám atyjánál levő nevezetes tőkém felmondását.“

„Mielőtt a mit ígértem, s minek valóságáról biztosíthatom önt, teljesítném: önnek, jó szomszéd, két dolgot kell becsületére megígérni, s csak ha ezt megtette, szólhatok arról, mi önt a legegyszerűsebb uton a tolvaj felfödözésére vezetheti.“

„Mindent, mi hatalmamban van, ígérek önnek, kedves jó grófnő; ugyis ön csak becsületes ígéretet követelhet.“

„Igen, — mond Zaide — mindenesetre olly elővigyázatot, melly becsületet óv meg, s melly igen is szükséges.“

„Szóljon, kedves grófnő!“

„Hallja tehát: Első kérésem az, hogy mielőtt azon tárgyra térnék, melly önt olly közelről érdekli, — ne vegye rossz néven, ha önnek egy ide nem tartozó, s ön előtt talán közönös történetet beszélek elő, s ezt annál is inkább, mivel e történet főszerepvivője az, ki önt is kirabolta.“

„Örömet, — mond Stanarics — csak ne csalatkoznék ön!“

„Ne féljen ettől, én bizonyos vagyok abban, a mit mondok. De hallja ön második kérésemet: Mikor én itt mint egy nagy gonoszság felfödözője lépek föl, mellynek tudomására véletlenül jutottam: mint második feltétet kérem öntől, személyemet teendő lépéseiben nevezetlen hagyni, és semmit sem tenni, mi velem megbánathatandná azon áldozatot, mellyet tesz, midőn önnel felfödözéseimet közlöm; mert higgye nekem, Stanarics ur, hogy ez nagy áldozat.“

Stanarics, látván a komoly fordulatot, melyet Zaide beszéde vett, s épen ez által növekedni érezvén reményét, mindent megígért: de Zaide az utóbbi kérelemre nézve ünnepélyes becsületszavát kéré.

Stanarics kíváncsisága annyira fel volt ingerelve, mikép igen örült, midőn Zaide, megnyugtatta adott becsületszava által, elkezdette előadását.

Zaide Marie történetét minden részleteivel, idegen nevek alatt, elbeszélte Stanaricsnak.

Stanarics vétkül vette annak, ki ezen előadásban Marie szerepét viselte, hogy szülői előtt titkolódzott, — s állítá, mikép ő, ha illy esetben leende, meg tudta volna bocsátani leánya könnyelműségét, ha őszinteségét látandá. Egyébiránt pedig, természetes, mikép saját becsülete törvénynyé teendé, hogy a vizsgálatok alkalmával leánya becsületét a lehetőségig megóvjá.

E nyilatkozat után Zaide azon gyöngéd tapintattal, melly sajátja volt, s a lehető legnagyobb kimélettel s óvatossággal mindent világosan megmondott Stanaricsnak.

A megsértett atya dühöngött; de Zaidénak végre, három órai beszélgetés, kérelem s fejtegetések után sikerült őt kiengesztelni, s addig el nem ment, míg Stanarics — Mariet, mikor a

játékszinből haza érkeztek, elő nem hivatta, neki meg nem bocsátott, s Zaide előtt őt meg nem ölelte.

* * *

Történetünk vége felé közeledik, s így szükségkép vissza kell annak első phasisaira térnünk.

Mindössze néhány hold telt el azóta, hogy Schreiner meghitt czimborájával az Árnay- és Stanarics-család megbuktatására a tervet kifőzte. — Mindaz, mit Schreiner ügyvédére vagy inkább czinkosaira bizott, betű szerint megtörtént. Árnayt minden oldalról megcitáltatták, s Pest tele volt azon hirrel, hogy ügyei rosszul állanak, hogy temérdek adóssága van, s végre a bukást ki nem kerüli.

Bár a gróf Stanaricsnak a legbiztosabban megmutatá minden ellene támasztott követelések nevetségességét és aaptalanságát, ugyszintén a finansziái rosz helyzetéről hírek nevetséges voltát : a dolog mégis szeget ütött Stanarics fejébe.

Láttuk azt is, mikép tudta Schreiner, e kitanult gonosztevő, egy fiatal iparlovag segedelmével Stanarics szép leányát azon veszedelmes hálózatba keríteni, melly olly káros catastrophfal végződött; mert Schreiner bátorította fel Taray Kálmánt, ki neki sokkal volt adósa.

Az idő, midőn Árnay grófnak a Stanaricstól kölcsönözött összeget le kellett fizetni, közeledett, s Stanarics ügyvédének sikerült a jószág kormányzóját megvesztegetni s arra bírni, hogy azon összeget, melyre a gróf mint bizonyosra számított, valami természetes ürügy alatt el-
késleltesse.

Árnay tehát nagy bajban volt; s nem akarván a sok koholt hírek által már is ingadozó hitelét megrontani, készült pénzt felvenni: de bár illy szorultságban nehéz feltételekre is hajlandónak mutatkozott, sajnosan kelle tapasztalnia, hogy titkos ellenségének megfoghatlan működése minden oldalról bevágta útját. —

Igy állottak a dolgok, midőn Zaide Stanarics előtt mindent felfödözött.

Most már a legerélyesb cselekvést igényelte az annyira bonyolodott ügy, — s Zaide eszélyének s erélyének sikerült oda vinni a dolgot, hogy Stanarics, gróf Árnay s Tennier ur, kinek egészsége egészen helyreállt, hosszas tanácskozás után egy ismeretes ügyes pesti ügyvédre bízta a dolgot, — ki, miután érett fontolással meghányta vetette a tervet, s azt velek közölte, a bűn- s keresetpör a legóvatosabb s legszilárdabb eltökéléssel kezdetét vette.

Szerencsére Pestmegyének egyeneslelkű s
Jósika munk. Új foly. XI.

ritka erélylyel bíró alispánai meleg részvétellel karolták fel a dolgot, — s végre, hosszas tanuallatások által minden világosságra jött.

De ki a legkedvezőbb esetben is olly hosszas perlekedési rendszerünket ismeri, elgondolhatja, mennyi idő kellett, míg az idegen Tennier olly gonosztett felvilágosítását eszközölhette, melly Franciaországban vitetett véghez. — Végre küldt, hogy Schreiner vagy Renner Lemercier marquis becsületes, ártatlan ügynökét megölte; hogy a kétemeletes ház bécsi birtokosa nem más, mint ő maga.

Schreinernek sikerült ugyan parancsot nyerni, hogy kezességre kieresszék, de a megye felírások által odavitte a dolgot, hogy a veszedelmes rabló, pár igen pénzes kezes daczára is, a hűsben maradt; végre két hosszú év után halálra ítéltetett, de az ítélet kegyelem útján husz évi fogságra változtattatott.

Tennier Schreiner vagyonából nagyrészt visszanyerte igazságos követelését, s Magyarországon vett jószágot magának; — ugy szintén Stanarics is megkapta majdnem egészen pénzét. — Taray s többen rövidebb vagy hosszabb idei fogságra ítéltettek.

Zaide Lemercier viscomtnak neje lön; az Árnay- és Stanarics-családba a béke visszatért;

Marie huszonhat éves korában egy derék, becsületes kereskedőhöz ment férjhez : a világ állítá, hogy ez par raison történt, s szerelem nélkül; de Marie példás nő, s férje nyugodt és boldog.

Zaide gyakran látogatja, s barátságuk egy a legbensőbbek közül.

Schreiner büntető-perének folyamában Pesten egy egész iparlovagi és rabló-társulatot fedeztek föl, mellynek Schreiner volt feje, azon egyszerű okból : mivel egy gonosztette őt fiatalabb korában elszökésre kényszerítvén, — miután Lemercier marquis kiraboltatása s az ügynök meggyilkolása után Bécsbe s onnan Pestre jött, régi gaz czimborái ráismertek s őt folytonos adó alatt tartották : s így e kitanult gazember, a gazdag martalék után is, mellyet magával hozott, eszélyesbnek tartotta e rabló héjákat saját keresményükből kielégíteni, s egy titkos tolvaj-bandát alapított. Ennek tagjai apró szatócsok, uzsorások, házaló zsidók, iparlovagok, udvari cselédek, s zugügyvédek voltak, azaz : olylanyok, kik a tiszteletes ügyvéd nevet bitorolták.

Fájdalom ! a vizsgálatközben még sok maradt homályban; de legalább annyi eredményt látott annak, hogy a hatóságokat illy pokoli szövetség lehetőségére figyelmeztette, s a rablók s uzsorások ideiglenesen megfélemlettek.

V é g e.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

